

SPRS

STRATEGIJA PROSTORSKEGA
RAZVOJA SLOVENIJE

STRATEGIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2050

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

SPRS

STRATEGIJA PROSTORSKEGA
RAZVOJA SLOVENIJE

Prostor prihodnosti

STRATEGIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2050

**OSNUTEK DOKUMENTA
V JAVNI RAZPRAVI
od 15. januarja 2020
do 15. marca 2020**

VSEBINA

1 Uvod	6 -
1.1 Vsebinski pomen in uporaba pojmov.....	6
1.2 Splošna izhodišča strategije prostorskega razvoja Slovenije.....	8
1.3 Značilnosti in težnje prostorskega razvoja Slovenije.....	10
1.4 Razvojni izzivi in prostorski razvoj Slovenije.....	14
1.5 Prostorska dimenzija razvojnega načrtovanja in upravljanja.....	17
2 Vizija prostorskega razvoja do leta 2050	19 -
3 Cilji prostorskega razvoja Slovenije.....	21 -
3.1 C1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj.....	22
3.2 C2 Konkurenčnost slovenskih mest.....	23
3.3 C3 Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju	24
3.4 C4 Krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora	25
3.5 C5 Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe.....	26
4 Koncept prostorskega razvoja Slovenije	29 -
4.1 Razvojni koridorji in vstopne točke	31
4.2 Policentrični urbani sistem.....	32
4.2.1 Središča v policentričnem urbanem sistemu	33
4.2.2 Širša mestna območja	35
4.2.3 Druga območja funkcionalnega povezovanja	37
4.3 Podeželje	37
4.4 Zelena infrastruktura.....	38
5 Usmeritve za doseganje ciljev in izvajanje koncepta prostorskega - razvoja	40 -
5.1 Splošne usmeritve za prostorski razvoj.....	40
5.1.1 Usmeritve za urejanje in razvoj naselij.....	40
5.1.2 Lokalne gospodarske javne službe s področja varstva okolja	42
5.1.3 Stanovanjska oskrba.....	42
5.1.4 Pomembnejša družbena infrastruktura	43
5.1.5 Prednostna območja za koncentracijo gospodarskih dejavnosti	43

5.1.6	Nakupovalna središča.....	44
5.1.7	Prometne površine in Infrastruktura vozlišča	45
5.1.8	Določitev območij za dolgoročni razvoj	45
5.2	Usmeritve za urbani razvoj.....	46
5.2.1	Središča I. ravni	49
5.2.2	Središča II. ravni	52
5.3	Usmeritve za razvoj podeželja.....	55
5.3.1	Urejanje in razvoj podeželskih naselij, vasi in krajine	56
5.3.2	Usmeritve za trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri in razvoj dejavnosti na podeželju	57
5.3.2.1	Usmeritve za trajnostno rabo in varstvo kmetijskih zemljišč.....	58
5.3.2.2	Usmeritve za trajnostno rabo in varstvo gozdov	58
5.3.2.3	Usmeritve za trajnostno rabo in varstvo voda.....	59
5.3.2.4	Usmeritve za trajnostno rabo mineralnih surovin	60
5.4	Usmeritve za zeleno infrastrukturo na regionalni in lokalni ravni	61
5.5	Usmeritve za posebna območja in področja	61
5.5.1	Usmeritve za razvoj morja in obale.....	61
5.5.2	Usmeritve za turistična območja.....	63
5.5.3	Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine.....	64
5.5.4	Usmeritve za zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine	66
5.5.5	Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnosti za nizkoogljično družbo	66

6 Usmeritve za razvoj / oblikovanje javnih politik 68 -

6.1	Usmeritve za razvoj prometne infrastrukture.....	68
6.1.1	Koridorji in vstopne točke	68
6.1.2	Trajnostna mobilnost, javni potniški promet in prometna vozlišča za javni potniški promet.....	68
6.1.3	Kolesarska omrežja.....	69
6.1.4	Omrežje pešpoti	69
6.1.5	Vozlišča, prometni terminali za tovarni promet in transportna logistika	69
6.1.6	Prometna infrastruktura	69
6.2	Usmeritve za razvoj energetske infrastrukture v podporo prehodu v nizkoogljično družbo.....	70
6.2.1	Obnovljivi viri energije - splošno	70
6.2.2	Prostorske možnosti za povečevanje deleža obnovljivih virov energije	70
6.2.3	Vetrna energija.....	71
6.2.4	Geotermalna energija in toplota okolja	72

6.2.5	Biomasa	72
6.2.6	Energija sonca	72
6.3	Energetska omrežja	73
6.3.1	Elektroenergetski Sistem	73
6.3.2	Plinovodno omrežje	73
6.4	Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami	73
6.5	Usmeritve za razvoj podeželja, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	73
6.6	Usmeritve za ohranjanje narave	74
6.7	Usmeritve za razvoj turizma	74
6.8	Usmeritve za obrambne dejavnosti	74
6.9	Usmeritve za preventivno varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami	75

7 Upravljanje in povezovanje za izvajanje strategije..... 76 -

7.1	Instrumenti uveljavljanja teritorialne kohezije	76
7.2	Prostorski instrumenti	76
7.2.1	Prostorski akti	76
7.2.2.	Državni prostorski red	76
7.2.3.	Prevlada javne koristi	76
7.2.4	Drugi prostorski instrumenti	77
	Širša mestna območja	77
	Specifični ukrepi za odmaknjena in gorska območja	77
7.3	Povezava med drugimi (sektorskimi) in prostorskimi instrumenti	78
7.4	Upravljavski ukrepi	78
7.5	Ugotavljanje, da razvojni dokumenti posameznih področij in dejavnosti niso v nasprotju s Strategijo (ZUreP-2, 66. člen)	78
7.6	Ukrepi krepitev strokovne usposobljenosti	79
7.7	Organizacije in delovna telesa v podporo odločanju	79

8 Spremljanje doseganja ciljev prostorskega razvoja..... 80 -

1 UVOD

Strategija prostorskega razvoja Slovenije je temeljni prostorski strateški akt Republike Slovenije (v nadaljevanju besedila: Strategija), ki na podlagi Zakona o urejanju prostora (ZUreP-2, Uradni list RS; št 61/2017; v nadaljevanju besedila: ZUreP-2), v povezavi s Strategijo razvoja Slovenije in v povezavi z drugimi državnimi razvojnimi akti in razvojnimi cilji EU, določa dolgoročne strateške cilje države in usmeritve razvoja dejavnosti v prostoru. Strategija vsebuje: vizijo prostorskega razvoja države, dolgoročne cilje in dolgoročen koncept prostorskega razvoja s prednostnimi nalogami in usmeritve za doseganje ciljev. Temeljne usmeritve so pripravljene za dolgoročno perspektivo do leta 2050, za izvajanje ciljev Strategije v srednjeročnem obdobju pa bo pripravljen Akcijski program za obdobje od 2020 do 2030, s podrobneje opredeljenimi aktivnostmi, nosilci, roki in sredstvi.

Strategija podpira paradigmo izboljšanja prostorske kohezije, s katero se zagotavlja uravnotežen in trajnosten razvoj vseh območij v državi z upoštevanjem in rabo njihovih endogenih prostorskih potencialov (virov). Paradigma sloni na krepitvi prostorske učinkovitosti kakovosti prostora in prostorski identiteti. Prostorska kohezija povezuje tri razsežnosti prostora: fizično, gospodarsko in socialno-kulturno. Uveljavlja prostorski pristop na vseh ravneh ter poudarja potrebo po sodelovanju deležnikov in državljanov ter njihovo aktivno vključevanje v participativnem procesu urejanja prostora.

Izvajanje je prilagojeno izpopolnjenemu naboru prostorskih inštrumentov, ki ga uvaja novi Zakon o urejanju prostora - ZUreP-2 (akcijski programi, regionalni prostorski plani, širša mestna območja). Uspešnost doseganja ciljev Strategije in izvajanja aktivnosti in ukrepov se bo periodično spremljala preko posebej za to vzpostavljenega sistema ciljnih kazalnikov in kazalnikov stanja, in ki bo podlaga za oblikovanje predlogov spreminjanja in dopolnitve Strategije.

1.1 VSEBINSKI POMEN IN UPORABA POJMOV

V Strategiji so uporabljeni pojmi s področja urejanja prostora kot jih določa Zakon o urejanju prostora - ZUreP-2. Nekateri izmed zakonsko določenih pojmov so v Strategiji podrobneje opisani zaradi jasnejšega razumevanja ter izvajanja. V nadaljevanju so navedeni pojmi, ki jih zakon ni opredelil, a so ključnega pomena za prostorsko politiko in izvajanje Strategije, in se uporabljajo v sledečem pomenu:

- 1 - **Mešana raba prostora** je urbanistični koncept mešanja različnih, a komplementarnih dejavnosti – stanovanjskih, poslovnih, storitvenih, javnih (izobraževalnih, socialnih, upravnih, zdravstvena oskrba na primarni ravni) in drugih (npr. manjša enota osnovne preskrbe, čistilnica, lekarna, prostori za druženje) - znotraj zaključene prostorske enote z namenom boljše povezanosti med bivanjem, delovnimi mesti in pogostimi vsakodnevnimi storitvami (zaradi zagotavljanja njene vitalnosti in privlačnosti). Zagotavljanje mešane rabe prostora krepi lokalno gospodarstvo, izboljšuje pogoje za trajnostno mobilnost, zmanjšuje potrebe po dnevnih delovnih migracijah prebivalstva na daljše razdalje ter krepi socialno kohezijo.
- 2 - **Prostorska (teritorialna) kohezija** je prostorsko razvojna paradigma, s katero se zagotavlja uravnotežen in trajnosten razvoj območij z upoštevanjem in rabo tam prisotnih prostorskih potencialov. Paradigma sloni na krepitvi prostorske učinkovitosti, s poudarkom na učinkoviti rabi virov, izboljšanju povezanosti in gospodarske konkurenčnosti območij, na kakovosti prostora s poudarkom na kakovosti bivalnega in naravnega okolja ter dostopnosti do storitev, ter na prostorski identiteti, s poudarkom na krepitvi in uporabi lokalnega znanja, pripadnosti in vizije skupnosti. Poleg ekonomske in socialne (družbene) je prostorska kohezija tretji podporni steber EU in se prepleta z drugimi celostnimi politikami na področju okolja, narave, kulturne dediščine, človekovih in medgeneracijskih pravic.

- 3 - **Policentrični urbani sistem** je hierarhično členjeno omrežje naselij z njihovimi gravitacijskimi območji. Urbana središča različnih ravni so v sistemu medsebojno funkcionalno in infrastrukturno povezana.
- 4 - **Prostorski potencial** je konkretnemu območju lastna zmožnost za prostorski razvoj, glede na okoljske, gospodarske, antropogene, družbene, človeške, kulturne in institucionalne vire.
- 5 - **Prostorska prožnost** (*ang. territorial resilience*, tudi odpornost) je sposobnost mest in drugih naselij oziroma njihovih uprav, da se kar v najkrajšem času in s čim manj negativnimi posledicami odzovejo na pričakovane ali nepričakovane okoljske, družbene, gospodarske in druge spremembe in tako še naprej (učinkovito) zagotavljajo storitve za prebivalce naselja in njegovega gravitacijskega območja.
- 6 - **Središče** je urbano naselje v katerem so delovna mesta, storitve splošnega javnega pomena, stanovanja ter druge oskrbne storitve (trgovina) in druge dejavnosti (kulturne ustanove), ki oskrbujejo prebivalce v naselju in drugih naseljih v njegovem vplivnem/gravitacijskem območju. Razsežnost/velikost vplivnih/ gravitacijskih območij je odvisna od velikosti in razvitosti/opremljenosti središča ter njegove vloge v policentričnem urbanem sistemu. Središča in njihovo vlogo na podlagi meril (velikost, število funkcij, lega, ipd.) določi Strategija do IV. ravni.
- 7 - **Širše mestno območje** je funkcionalno povezano gravitacijsko območje enega ali več središč, znotraj katerega potekajo vsakodnevne selitve prebivalstva zaradi dela, upravnih, šolskih, kulturnih, oskrbnih dejavnosti, kar povzroča visoke prometne obremenitve. Širše mestno območje vključuje najmanj središče II. ravni, lahko pa tudi več drugih urbanih naselij, ki so opredeljena kot središča. Širša mestna območja se določijo za območja na katerih prebiva vsaj 50.000 prebivalcev, število delovnih mest v območju pa je večje od 25.000. Obsegajo območja v oddaljenosti od središča do 25 km za središča II. ravni in 35 km za središča I. ravni. Širše mestno območje lahko sega na ozemlje več lokalnih skupnosti, ki obkrožajo mestno občino.
- 8 - **Drugo območje funkcionalnega povezovanja** je funkcionalno povezano gravitacijsko območje enega ali več medsebojno dopolnjujočih se središč III. ali IV. ravni, ki sega na ozemlje več lokalnih skupnosti. Znotraj območja potekajo vsakodnevne selitve prebivalstva zaradi dela, upravnih, šolskih, kulturnih, oskrbnih dejavnosti. Obsegajo območja v oddaljenosti do 20 km od središča III. oziroma IV. ravni.
- 9 - **Funkcionalno urbano območje** je funkcionalno povezano območje središča in njegovega gravitacijskega območja, pri čemer središče prebivalcem bližnjega in daljnega zaledja zagotavlja dostop do dobrin in storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Funkcionalna urbana območja se medsebojno lahko prekrivajo, ne pokrivajo pa homogeno celotnega območja Slovenija. Funkcionalno urbano območje se določi kot skupek osnovnih prostorskih enot iz katerih se dnevno vozi na delo v središče določen odstotek delovno aktivnega prebivalstva (po metodologiji OECD in EUROSTAT je delež 15%). Funkcionalno urbano območje se uporablja kot instrument spremljanja prostorskih trendov v sistemu spremljanja stanja.
- 10 - **Podeželje** je območje s podobnimi naravnimi, gospodarskimi in družbenimi značilnostmi ter prepoznavno prostorsko identiteto in viri. Za podeželje so značilna manjša mesta in druga urbana naselja, podeželska naselja in vasi ter manjša gostota poselitve. Prevladujeta kmetijska in gozdarska raba prostora.
- 11 - **Podeželsko naselje** je naselje, ki ima več kot 500 prebivalcev in manj kot 2000 prebivalcev in kjer je delež kmetijskih gospodarstev večji od 10% gospodinjestev. Za podeželska naselja je značilna manjša gostota prebivalstva in prevladujoč delež kmetijske in gozdarske rabe prostora. Delež prebivalcev, ki se ukvarjajo s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo je večji kot v urbanih naseljih, ni pa nujno prevladujoč.
- 12 - **Vas** je naselje z manj kot 500 prebivalci in več kot 10 stanovanjskimi stavbami.
- 13 - **Naselja** so v skladu z ZUreP-2 in Strategijo mesta in druga urbana naselja, podeželska naselja in vasi.
- 14 - **Zelena infrastruktura** je strateško zasnovano omrežje naravnih in polnaravnih območij ter povezav med njimi, oblikovano in upravljano za zagotavljanje širokega nabora ekosistemskih storitev. Zelena infrastruktura vključuje zelene in vodne površine ter druge krajinske elemente, ki zagotavljajo ohranjanje biotske raznovrstnosti in hkrati povečujejo odpornost prostora na podnebne spremembe, izboljšujejo delovanje

ekosistemov ali zagotavljajo druge koristi za prebivalstvo in gospodarstvo, zlasti za zdravje in kakovost bivanja ter ohranjanje virov in prepoznavnosti prostora. Ključne značilnosti omrežja zelene infrastrukture so raznolikost območij, morfološka ali funkcionalna povezanost ter večfunkcionalnost posameznih območij. Zelena infrastruktura povezuje urbana in podeželska območja. Zelena infrastrukturo na regionalni ravni tvorijo zeleni sistemi regij, na lokalni pa zeleni sistem naselij. Zeleni sistemi so med seboj so ustrezno funkcionalno povezani.

- 15 - Prepoznavnost prostora** je opredeljena vrednost, ki jo oblikujejo strukturne in simbolne oziroma asociativne vrednosti ter izraženost kulturnih in naravnih prvin prostora. Prepoznavnost prostora oblikujejo naselja z grajeno strukturo, prepoznavnimi arhitektonskimi in krajinskimi značilnostmi ter kulturno dediščino, kulturna krajina, in oblikovana narava ter naravni pojavi in oblike, še posebej naravne vrednote in zavarovana območja.
- 16 - Storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena** so storitve, ki jih javni organi države opredelijo kot storitve v splošnem interesu in se zanje uporabljajo posebne obveznosti javne službe. Lahko jih zagotovi država ali zasebni sektor. Primeri storitev splošnega pomena vključujejo: javni prevoz, poštne storitve in zdravstveno varstvo.
- 17 - Ločitveni zeleni pas** med naselji je pas zemljišč na katerih se ohranja kmetijsko, gozdno ali vodno rabo prostora z namenom preprečevanja zraščanja naselij in fragmentacije prostora, zagotavljanja migratornih poti za prostoživeče živalske vrste in zagotavljanje drugih ekosistemskih storitev. Ločitveni zeleni pasovi se kot del zelenega sistema regij določijo v regionalnem prostorskem planu ter kot zeleni sistemi naselij v občinskih prostorskih aktih.
- 18 - Varstveni pas na kmetijskem zemljišču** je del kmetijskega zemljišča med ureditvenim območjem naselja in delom kmetijskega zemljišča, na katerem poteka intenzivna kmetijska proizvodnja (npr. hmeljišče, intenzivni sadovnjaki in vinogradi). Varstveni pas je namenjen preprečevanju morebitnih vplivov kmetijske dejavnosti na zdravje prebivalcev v naselju. Opredeli se v občinskih prostorskih aktih.
- 19 - Prekritost tal** (*ang. soil sealing*) pomeni prekritje tal z vodonepropustno plastjo. Tla so v tem primeru omejena na svojo nosilno funkcijo in zaradi prekritosti s strani človeka ustvarjenimi elementi izgubijo svoje naravne funkcije. Za v celoti prekrite veljajo površine, na katerih so zgrajene stavbe oz. so urejene kot utrjene zunanje površine z naravnimi ali gradbenimi materiali (poti, parkirišča, dovozi, proizvodno zemljišče oz. prostor, itd.) in niso ohranjene v naravnem stanju.

1.2 SPLOŠNA IZHODIŠČA STRATEGIJE PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Nacionalni prostor je osnova za razvoj države. Razvoja ni mogoče načrtovati in izvajati brez premislekov o prostorskih potencialih v dolgoročni perspektivi. Prostorski razvoj je pogojen z družbenim in gospodarskim razvojem, kulturo ter družbenimi vrednotami, ki oblikujejo identiteto in vplivajo na doajemanje priložnosti za zagotavljanje blaginje.

Prostor je bil kot ključni dejavnik razvoja družbe in integracije politik s prostorskimi vplivi prepoznan že v 70. letih prejšnjega stoletja v sistemu družbenega planiranja. Celovita obravnava vseh treh komponent razvoja države - družbene, gospodarske in prostorske je bila svojevrstna predhodnica pristopa k načrtovanju trajnostnega razvoja.

Strategija se odziva in hkrati odgovarja na družbene, gospodarske in okoljske dejavnike prostorskega razvoja v državi ter v evropskem in globalnem okvirju. Navezuje se, upošteva in sprejema načela prostorskega razvoja iz dokumentov, smernic in priporočil organov Organizacije združenih narodov, Sveta Evrope in Evropske unije ter gospodarska, družbena in okoljska izhodišča opredeljena v področnih državnih dokumentih in predpisih, ki vplivajo na prostorski razvoj v Sloveniji.

Strategija je v skladu z 66. členom ZUreP-2 temeljni strateški prostorski dokument za dolgoročno usmerjanje prostorskega razvoja države. Je krovni akt, ki določa strateške prostorske usmeritve in izhodišča na regionalni in lokalni ravni, hkrati pa je podlaga za usklajevanje sektorskih politik. Poleg navedenega člen predvideva medresorsko usklajevanje državnih razvojnih dokumentov in upoštevanje razvojnih ciljev EU, pri čemer naj Strategija deluje kot usklajen nabor razvojnih ciljev države, ki bodisi z umestitvijo v Strategijo dobijo svojo ustrezno prostorsko komponento ali pa je ta prostorska komponenta sicer določena v drugih razvojnih dokumentih, vendar ne v nasprotju s Strategijo. Na ta način je zagotovljeno, da ne prihaja do kolizij med strateškimi razvojnimi cilji države in posledično do neizvedljivosti politik na operativni ravni ter da se tudi na ravni državnih razvojnih dokumentov izvaja načelo usklajevanja interesov.

Strategija izhaja iz splošno sprejetih vrednot in norm slovenske družbe, zapisanih v Ustavi Republike Slovenije, iz nje neposredno povzema temeljna vsebinska izhodišča, ki določajo, da država v skladu z ustavnimi določili skrbi za zdravo življenjsko okolje, varuje naravno in kulturno dediščino, ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje, varuje zemljišča, skrbi za gospodarski, kulturni in socialni napredek prebivalstva na gorskih in hribovitih območjih in lokalno samoupravo.

Dolgoročni cilji in usmeritve Strategije sledijo in uresničujejo temeljne strateške usmeritve in razvojne cilje Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030, Vlada RS, december 2017), ki je v središče razvojnih prizadevanj postavila cilj »Kakovostno življenje za vse«. Razvojni cilji zdravo in aktivno življenje, dostojno življenje za vse, krepitev nacionalne identitete, gospodarska stabilnost, nizkoogljično krožno gospodarstvo, trajnostno upravljanje naravnih virov, varna in globalno odgovorna Slovenija, so integralna izhodišča, ki jih podpirajo tudi cilji prostorskega razvoja, opredeljeni v tej Strategiji.

Strategija upošteva Agendo 2030 za trajnostni razvoj (The 2030 Agenda for Sustainable Development, United Nations, New York, 2015) in sprejema globalno sprejeto razvojno načelo uravnoteženega povezovanja treh dimenzij trajnostnega razvoja – ekonomskega, socialnega in okoljskega pri uresničevanju 17 globalnih ciljev trajnostnega razvoja do leta 2030. Strategija v svojih ciljih in usmeritvah neposredno ali posredno naslavlja več globalnih ciljev trajnostnega razvoja, zlasti na področju razvoja trajnostnih mest in skupnosti (11. cilj). Povezanost globalnih ciljev in prostorskih ciljev Strategije je podrobneje prikazana v poglavju 3. Cilji prostorskega razvoja.

Strategija izhaja iz prepoznane vloge mest v trajnostnem prostorskem razvoju in usmeritvah za urbani razvoj, ki so se na globalni in evropski ravni uveljavile v zadnjem desetletju, zlasti s sprejemom Leipziške listine EU o trajnostnih evropskih mestih ter Dogovorom iz Amsterdama o Urbani Agendi EU. Upošteva Novo urbano agendo (Habitat III, Quito 2017) Strategija sledi globalni viziji urbanega razvoja za 21. stoletje. Potrjuje zavezo k spodbujanju trajnostnega urbanega razvoja ter celostnega in usklajenega razvoja na vseh teritorialnih ravneh.

Slovenija zagotavlja varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine na podlagi Evropske konvencije o krajini skozi predpise s področja kulturne dediščine, ohranjanja narave, kmetijskih zemljišč in razvoja podeželja, urejanja prostora ter prostorske usmeritve Strategije. V okviru Strategije je krajina naslovljena na več načinov: kot zelena infrastruktura na državni, regionalni in lokalni ravni, ki omogoča večfunkcionalnost prostora in kvaliteto bivanja, kot element prepoznavnosti in identitete v podeželskih in urbanih območjih, ter kot element načrtovanja (krajinska zasnova).

Strategija posebej prepoznava raznolikost območij, med njimi gorskih in obmejnih/odmaknjenih, ter jih obravnava kot območja s specifičnimi problemi in izzivi ter potenciali pri čemer upošteva določila Konvencije o varstvu Alp.

Na podlagi Protokola o integralnem upravljanju obalnih območij, Konvencije o varstvu sredozemskega morja, Strategija podaja usmeritve za integralno obravnavo obalnega območja in morja ter udejanja določilo o prepovedi gradnje v priobalnem pasu.

Slovenija je kot članica Evropske unije integrirana v širši evropski prostor in je del evropsko-prostorskih razvojnih procesov. Strategija izhaja iz dveh temeljnih evropskih dokumentov: Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj Evropske celine na ravni Sveta Evrope (Guiding Principles for sustainable spatial development of the European continent, Conference Europeenne des Ministres Responsables de l'Amenagement du Territoire – CEMAT, Hannover, 2000) in Evropske prostorske razvoje perspektive za raven Evropske unije (European Spatial Development Perspectives– ESDP, Potsdam, 1999).

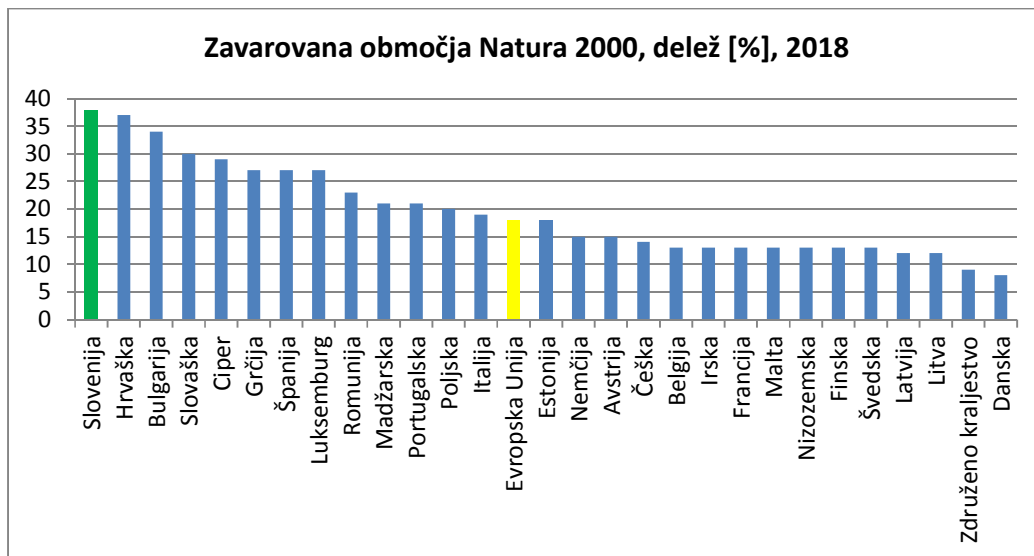
Čeprav prostorsko načrtovanje na ravni Evropske unije ni predmet *acquis*-ja, temveč je v pristojnosti držav članic, je razvojna politika EU v zadnjih petnajstih letih sprejela več razvojnih dokumentov, ki se osredotočajo na oblikovanje in izvajanje modelov načrtovanja za trajnostni razvoj. Ti temeljijo na uravnoteženem socialnem, kulturnem, gospodarskem, okoljskem in prostorskem razvoju in medgeneracijski solidarnosti s strateškim ciljem doseganja socialne, ekonomske in prostorske (teritorialne) kohezije, kot treh osnovnih podpornih stebrov EU.

Zaradi zavedanja pomena prostorske dimenzije razvoja pri uresničevanju razvojnih usmeritev so se ministri držav članic, dogovorili o prioritetnih vsebinah oziroma področjih (EU Teritorialna agenda 2020, Gödöllő, 2011) h katerim naj bi prispevale EU in nacionalne politike na področju prostorskega razvoja. To so spodbujanje policentričnega in uravnoteženega teritorialnega razvoja, spodbujanje celovitega razvoja v regijah, v mestih, na podeželju, prostorsko/teritorialno povezovanje v čezmejnih in nadnacionalnih funkcionalnih območjih, zagotavljanje globalne konkurenčnosti regije, ki temelji na močnem lokalnem gospodarstvu, boljša teritorialna povezljivost za posameznike, skupnosti in podjetja ter upravljanje in povezovanje ekoloških, naravnih in kulturnih vrednot regije.

1.3 ZNAČILNOSTI IN TEŽNJE PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

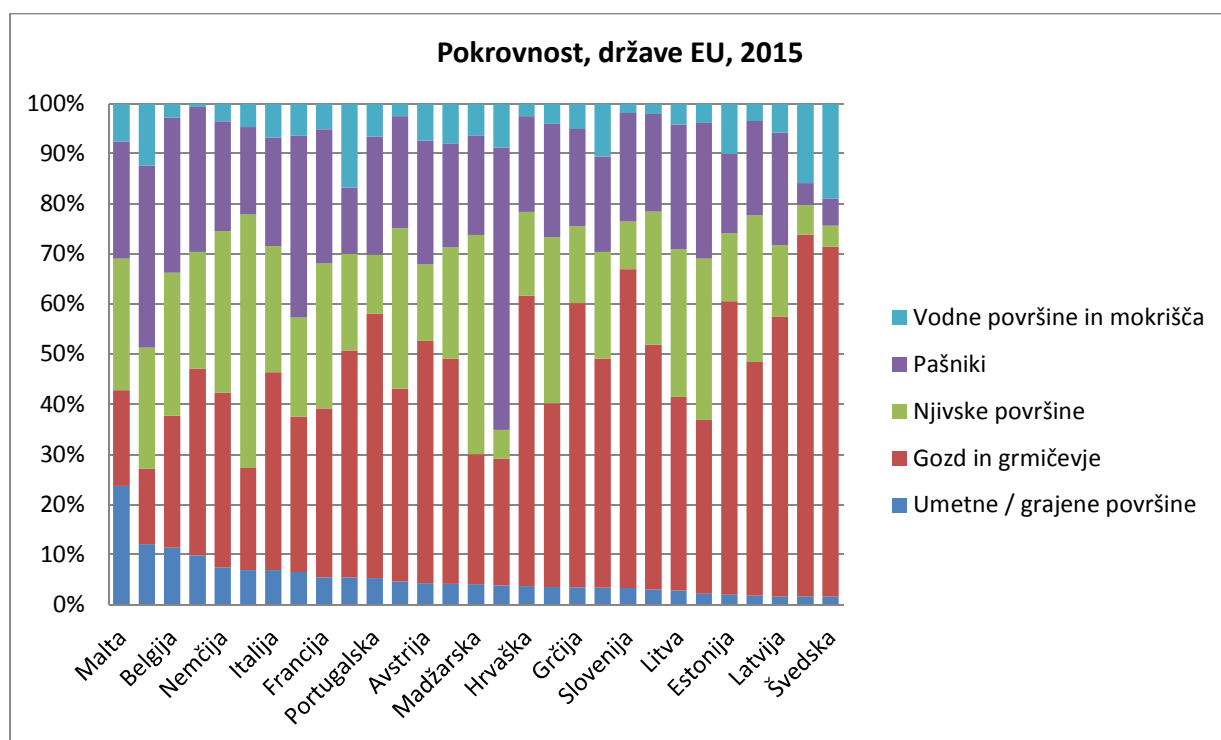
V desetletju po vključitvi Slovenije v EU in sprejemu prve Strategije prostorskega razvoja Slovenije (2004) se je zgodilo veliko sprememb, ki so zaznamovale slovenski prostor. Nanje so vplivale tako prostorske kot tudi druge sektorske politike s prostorskimi učinki in zunanji dejavniki. Dokument Poročilo o prostorskem razvoju Slovenije (MOP, 2016) podaja temeljne ugotovitve o stanju in trendih v prostoru, je strokovna podlaga za oblikovanje drugačnih rešitev in je spremljajoči dokument Strategije.

Slovenski prostor je izjemno raznolik in pester. Oblikuje ga lega na preseku štirih velikih evropskih naravnogeografskih območij, jadranskega, alpskega, dinarsko-kraškega in panonskega ter prepletanje različnih geomorfoloških in klimatskih značilnosti, kulturnih vplivov in zgodovinskega razvoja. Slovenski prostor je prepoznaven po raznovrstni kulturni krajini, stavbni in naselbinski dediščini ter raznolikih, prostorsko obsežnih in dobro ohranjenih naravnih sistemih, kar se izkazuje skozi velik, 41,4 % delež zavarovanih in varovanih območij ozemlja države (MOP, 2019). Zaradi ohranjenosti številnih kakovosti okolja, naravnih in kulturnih vrednot, bližine evropskih gospodarskih in kulturnih središč ter dobre infrastrukturne povezanosti z evropskimi prometnimi omrežji svojim prebivalcem omogoča relativno visoko kakovost bivanja.

Vir podatkov: EUROSTAT

Za Slovenijo je značilna raznovrstnost poselitvenih struktur. Poselitev v Sloveniji je neenakomerna, značilno je veliko število majhnih naselij. Mesta so majhna ali srednje velika, le Ljubljana in Maribor imata več kot 50.000 prebivalcev. Za poselitev najprivlačnejša, gosteje poseljena območja so v ravninskem, kotlinskem in dolinskem svetu, kjer je tudi večina kakovostnih, za moderno kmetijsko obdelavo primernih kmetijskih zemljišč. Po stopnji urbanizacije je Slovenija najmanj urbanizirana država EU. Stopnja urbanizacije v Sloveniji se giblje okoli 50 %, povprečna stopnja urbanizacije v EU je 72,5 %. Med gosteje poseljenimi območji se nahajajo obsežna redkeje poseljena ali sploh neposeljena območja – alpski svet ter območja dinarskih planot na Notranjskem in Kočevskem. Za slovenski prostor je značilno mozaično prepletanje gozdnih in kmetijskih površin, kar povečuje njeno krajinsko pestrost. Največji delež površine države prekriva gozd, njivske površine prekrivajo 3,3 % ozemlja države, umetne in pozidane površine 3,3 % (EUROSTAT - LUCAS, 2015).

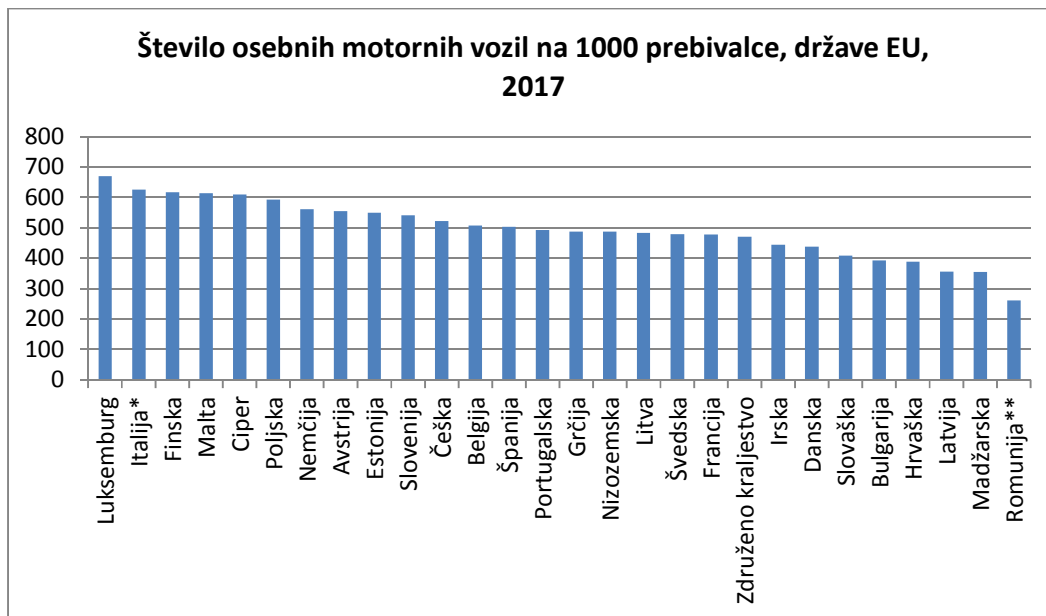

Vir: EUROSTAT, LUCAS

Prostor se zaradi družbenih in gospodarskih razlogov in potreb, ki se odražajo skozi antropogene posege, ter naravnih procesov, neprestano spreminja. Spreminjanje prostora zaradi človekovega delovanja razumemo kot prostorski razvoj in je rezultat izvajanja različnih javnih razvojnih politik. Poleg prostorske politike so to še druge celovite in sektorske politike (prometna, energetska, kmetijska, socialna, okoljska...). Vpliv javnih politik na prostorski razvoj je lahko neposreden (npr. gradnja prometne infrastrukture) ali posreden (npr. ukrepi davčne politike) ter nameren (npr. omejevanje širitve urbanizacije na ogrožena območja) ali nenameren (npr. suburbanizacija v koridorju avtoceste).

Prostorsko razvojni trendi v zadnjih desetletjih imajo značilnosti suburbanizacije, nesmotrne razpršene gradnje zunaj strjenih naselij ter razvrednotenje kulturne krajine in naselbinske dediščine. K vidni preobrazbi slovenskega prostora prispevata še zaraščanje kmetijskih zemljišč, ki prevladuje na odmaknjenih gorskih in obmejnih območjih, ter gradnja prometne in energetske infrastrukture in gospodarskih con.

Trend suburbanizacije je značilen predvsem v funkcionalnih območjih večjih mest. Pritiski suburbanizacije so še posebej močni ob avtocestnem križu in na območjih, ki so s cestno infrastrukturo dobro povezana. Privlačnost suburbanih naselij povečujejo visoke cene stanovanjskih nepremičnin v mestih, saj so cene zemljišč in nepremičnin v teh naseljih ugodnejše kot v mestnih središčih, visoka stopnja mobilnosti prebivalstva (število osebnih vozil na prebivalca) ter dobro razvejana cestna infrastruktura. Pomanjkanje dostopnih najemnih stanovanj vpliva na nizko stopnjo stanovanjske mobilnosti ter na način reševanja stanovanjske stiske prebivalcev z gradnjo stanovanj v lastni režiji. Investitorji v stanovanjske objekte so še posebej po letu 2008 v pretežnem delu fizične osebe, prevladujoč tip novozgrajenih stanovanjskih stavb so enostanovanjske stavbe. Prebivalstvo v suburbanih in periurbanih naseljih je mlajše od nacionalnega povprečja, selitveni saldo je pozitiven, stopnja delovne aktivnosti pa praviloma višja kot v bližnjem urbanem središču.

*podatek za leto 2016, **podatek za leto 2015

Vir podatkov: EUROSTAT

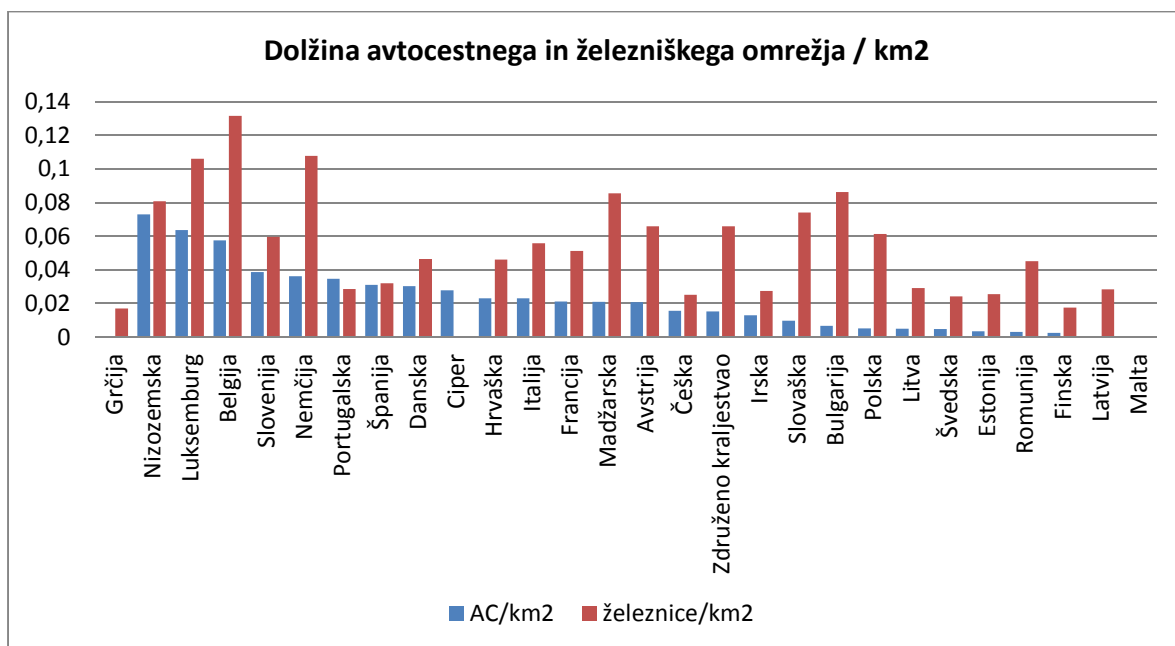
V mestih – urbanih naseljih – so zgoščena delovna mesta ter storitve splošnega družbenega pomena. Večja mesta demografsko stagnirajo – število prebivalcev v mestnih naseljih se povečuje počasneje od državnega povprečja.

Na obrobje mest ter v prometno dobro povezano zaledje se poleg prebivalcev selijo tudi oskrbne (predvsem trgovske) in storitvene dejavnosti. V zadnjem desetletju smo bili priča gradnji številnih nakupovalnih in poslovnih središč na mestnih obrobjih, kar povzroča razvrednotenje mestnih jader, zniževanje ravni oskrbe v mestnih jedrih za prebivalce mest, spodbuja nove prometne tokove zlasti z osebnim motornim prometom, povzroča zgostitve prometa in prometne zastoje ter izgubo predvsem kmetijskih zemljišč na robu naselij.

Odmaknjena, obmejna ali gorska podeželska območja se pospešeno demografsko praznijo, prebivalstvo se stara. Stopnja registrirane brezposelnosti je pogosto višja od nacionalnega povprečja (Pomurje, Koroška, Bela krajina in Pokolpje, Posočje...). Predvsem dobro izobraženi mladi na teh območjih težko najdejo svoji izobrazbi in interesom ustrezno zaposlitev, zato se preseljujejo v urban naselja ali v njihovo bližino.

Preko Slovenije potekajo najkrajše kopenske poti med Jadranskim morjem kot najsevernejšim zalivom Sredozemlja, severno Italijo in sredozemskim delom zahodne Evrope na eni ter Srednjo Evropo in Balkanom na drugi strani. Prehodna in strateško pomembna lega ponuja gospodarske priložnosti v logistiki in prometu, povečevanje tranzitnega prometa pa povzroča okoljske obremenitve ter zasičenost prometne infrastrukture.

Prometni podsistemi se v preteklem obdobju niso razvijali usklajeno. Uspešno je bil dograjen avtocestni križ, modernizirane so bile nekatere regionalne prometnice. Vlagan v železniško infrastrukturo je bilo malo (povezava Murska Sobota - državna meja z Madžarsko, modernizacija proge Maribor – Šentilj). Železniška infrastruktura je zastarela, ne omogoča zadostnih zmogljivosti ne v tovornem, kot tudi ne v potniškem prometu, nerešen ostaja problem Ljubljanskega železniškega vozlišča. Promet v koprskem pristanišču se povečuje, oviro rasti pa predstavlja nezadostna kapaciteta zaledne železniške infrastrukture.

Vir podatkov: EUROSTAT

Razvoj prometne infrastrukture, poselitve in načrtovanja omrežij javnega potniškega prometa niso potekali usklajeno. Urbani razvoj se ni zgoščeval okoli železniških vozlišč pač pa okoli avtocestnih priključkov. Javni potniški promet ne ustreza potrebam potnikov, po deležu potnikov prepeljanih v javnem prometu je Slovenija na repu Evrope. Osební potniški promet je prevladujoč način mobilnosti, ki povzroča velike prometne obremenitve, potrebe po dodatnih investicijah v cestno infrastrukturo, visoke stroške njenega vzdrževanja, okoljske obremenitve (emisije, in hrup, nočna osvetljenost), zastoje, izgubo kmetijskih zemljišč.

Prostorsko razvojni trendi Slovenije predstavljajo odmik od učinkovitega, racionalnega in kakovostnega prostorskega razvoja ter vplivajo na spreminjanje prostorske identitete zaradi siromaščenja njenih ključnih elementov.

1.4 RAZVOJNI IZZIVI IN PROSTORSKI RAZVOJ SLOVENIJE

Na prihodnji prostorski razvoj Slovenije bodo imeli pomemben vpliv prostorsko razvojni trendi in dosednji razvoj prostora, kakor tudi razvojni izzivi in problemi, za katero utemeljeno pričakujemo, da se bodo v prihodnje intenzivirali. Strategija se odziva na spremenjene mednarodne okoliščine ter socialne in gospodarske trende, ki imajo prostorske in regionalne učinke tako na ravni EU kot v Sloveniji, in sicer:

- demografske spremembe,
- podnebne spremembe z regionalno specifičnimi vplivi,
- zmanjševanje energetske odvisnosti Slovenije od fosilnih goriv in prehod v nizkoogljično družbo,
- globalizacija gospodarstva,
- nova vloga mest,
- zmanjševanje naravne ohranjenosti in krajinske pestrosti,
- povezovanje v čezmejnem in širšem makroregionalnem prostoru.

Demografske spremembe se v prostoru odražajo na različne načine, od spreminjanja poselitvenih vzorcev, praznjenja nekaterih območij (odmaknjenih, obmejnih in gorskih predelov, mestnih središč), neenakosti v prostoru, ki se kažejo v gospodarskem razvoju in kakovosti bivanja na ravni regij, mest in naselij ter znotraj njih. Strategija upošteva demografske spremembe kot izhodišče za prilagoditev prostora in njegovih struktur pričakovanim prihodnjim značilnostim prebivalstvene dinamike (pričakovan trend staranje prebivalstva ter pričakovan upad števila prebivalcev po letu 2030). Dostojno življenje za vse generacije je pogojeno s prostorskimi dejavniki, kot so dostopnost do storitev splošnega pomena, kakovost bivalnega okolja, dostopnost do primernih stanovanj za vse generacije, prometna povezanost ter bližina in razpoložljivost delovnih mest.

Vplivi **podnebnih sprememb** povečujejo ranljivost prostora, ogroženost ljudi, infrastrukture, kulturne dediščine ter dejavnosti v prostoru, katerih posledice vse bolj vplivajo na kakovost življenja, na energetske oskrbe, na gospodarstvo, pridelavo hrane in okolje. Slovenija je prepoznana kot območje, kjer bodo učinki vpliva podnebnih sprememb v prihodnje veliki, kar je posledica njenega geografskega položaja v južnem delu Alp in goratosti. Pričakuje se sprememba padavinskih vzorcev, povečanje pojavnosti suš, zmanjševanje višine in trajanja snežne odeje ter pogostejši in daljši vročinski valovi v mestih. O trajnostnem prostorskem razvoju danes ne moremo govoriti drugače kot v povezavi z blaženjem podnebnih sprememb in prilagajanjem nanje. Zato potrebujemo zanesljive napovedi ogroženosti ter učinkovite ukrepe za zmanjšanje negativnih vplivov podnebnih sprememb, za zmanjševanje ogroženosti na poplavno ogroženih območjih ter umikanje poselitve na območjih poplavne nevarnosti, pa tudi ukrepe za učinkovito zadrževanje vode za različne potrebe, na primer za potrebe kmetijskega namakanja in oskrbe z vodo v sušnih obdobjih.

Oskrba z energijo in prehod v nizkoogljično družbo označuje težnja po zmanjšanju energetske odvisnosti od fosilnih goriv z učinkovitejšo rabo energije, povečanjem deleža proizvodnje energije iz obnovljivih virov in izboljšanjem trajnostne mobilnosti (javni promet, kolesarjenje, peš hoja). Rast cen energije pomeni večjo izpostavljenost energetske revščini, ki je večja tam, kjer je energetska učinkovitost stavbnega fonda nizka. Novi koncepti energetske učinkovitosti prostorskega načrtovanja in urbanizma ter celovite funkcionalne prenove stavb in sosesk so priložnost za oblikovanje sinergij s sektorskimi ukrepi za povečanje energetske učinkovitosti.

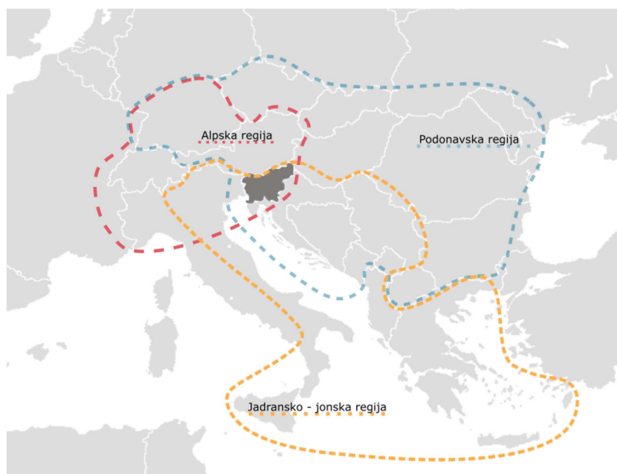
Globalizacija gospodarstva še povečuje vlogo in pomen globalnih središč, ki so prometna vozlišča, središča globalnih finančnih sistemov in odločanja, gostitelji razvojnih središč in sedeži pomembnih mednarodnih organizacij. To so na primer London, New York ali azijska vele mesta, v EU pa Pariz, Berlin, Milano, konurbacija v Porurju ter Carigrad in Moskva. Slovenija je gospodarsko vključena in infrastrukturno povezana v globalne tokove in razvojne pobude, kot je na primer Kitajska nova Svilna pot, ki vključuje tudi slovenski prostor (pristanišče Koper in zaledno infrastrukturo). Pomen prometne in logistične infrastrukture je z globalno vpetostjo gospodarstva in organizacijo oskrbnih verig še poudarjen, kar se kaže s koncentracijo infrastrukture ter novimi potrebami in pobudami za njeno dodatno krepitev. Narašča pomen vstopnih točk, kjer se s povečevanjem in koncentracijo delovnih mest povečujejo tudi potrebe po stanovanjih in spremljajočih objektih družbene infrastrukture.

V prihodnjem razvoju Evrope se krepi **nova vloga mest**. Pričakovati je, da bodo imela mesta veliko večjo vlogo kot do sedaj. So gonilna sila evropskega in nacionalnih gospodarstev. V urbanih območjih se v EU ustvari več kot dve tretjini bruto družbenega proizvoda, v njih so zgoščena delovna mesta, so prostor ustvarjalnosti in inovativnosti. Mesta prihodnosti bodo prostori socialnega napredka, platforme demokracije, kulturnega dialoga, središča zelene ter okoljske prenove in žarišča gospodarskega razvoja. Ob tem naj bi razvoj mest upošteval določena načela, zlasti policentrično prostorsko organizacijo, dobro dostopnost do storitev splošnega pomena, strnjenost urbane strukture ter visoko raven varstva in kakovosti okolja ter kulturne dediščine v mestih in njihovi okolici. Slovenska mesta so v

primerjavi z evropskimi majhna, a zato za uravnotežen prostorski razvoj države zelo pomembna. Med njimi izstopajo Ljubljana, Maribor in obalna mesta s Koprom, ki imajo vlogo tudi v mednarodnem prostoru. Nekatera mesta kot npr. Koper in Nova Gorica, so z mesti v sosednjih državah povezana v čezmejne urbane aglomeracije. Slovenska mesta so zaposlitvena središča za 94 % vseh zaposlenih prebivalcev in življenjski prostor za 70 % prebivalcev Slovenije z višjo ali visoko izobrazbo. Mesta lahko svojo vodilno vlogo okrepijo v medsebojnem povezovanju in usklajevanju urbanega razvoja v okviru širših mestnih območjih, pa tudi v funkcionalnem povezovanju s podeželskim zaledjem.

Slovenija ima velik del pretežno naravno ohranjenih območij, ki ga sestavljajo naravna in kulturna krajina izven urbanih območij, zlasti gozdovi, vodotoki in vodna zemljišča ter kmetijska zemljišča s krajinsko in naravovarstveno vrednostjo. **Naravna ohranjenost** je osnova za raznovrstne ekosistemske storitve, ki jih družba potrebuje za zdravo in kakovostno življenje. Ključni izzivi na tem področju so: povečanje odpornosti naravnih ekosistemov na podnebne spremembe, ohranitev ter izboljšanje stanja naravno ohranjenih območij, ki obsegajo preko 37 % ozemlja države, in so vključena v Evropsko mrežo Natura 2000, ohranitev obsega in proizvodne sposobnosti kmetijskih zemljišč za pridelavo hrane in zagotavljanje ekoloških funkcij, izboljšanje preskrbljenosti s svežim zrakom v urbanih območjih, a tudi skrbi, da se ta ne poslabša na podeželju, zagotavljanje kvalitetne pitne vode in njenega čiščenja ob upoštevanju specifičnosti posameznih območij, npr. kraških predelov, ter uporaba naravnih virov za zagon lokalno vezanih gospodarskih panog, npr. lesnih verig. Poseben izziv predstavljajo zavarovana območja ter usposobljenost prebivalstva na teh območjih, da bi naravne vrednote in biotsko raznovrstnost ter kulturno dediščino odločneje uporabili za trajnostni lokalni razvoj. Izzivi predstavlja tudi preprečitev nadaljnje fragmentacije krajine, zlasti v nižinskih predelih ali na območjih pomembne infrastrukture, ki znižuje možnosti za učinkovito ekološko povezanost ali izvajanje s tem povezanih ekosistemskih storitev.

Slovenija je na stičišču velikih evropskih regij, zato je poseben izziv, kako njeno geografsko lego vpeti v razvojno in prostorsko razvojno politiko države in širšega območja. V **makroregionalnem povezovanju** gre za procese medvladnega sodelovanja, v katerem države uveljavljajo nacionalne interese na področjih, kjer je potrebno usklajeno delovanje. Slovenija je vključena v tri makroregionalne strategije: EU Strategijo za Podonavje, EU Strategijo za Jadransko Jonsko regijo in EU Strategijo za Alpsko regijo. Svoje interese je prepoznala na področjih gospodarskega sodelovanja in inovacij, povezljivosti regij na področju prometa in energije ter njihovi vpetosti v širše, globalne tokove, ekoloških omrežij, varstvu okolja ter obvladovanju tveganj, trajnostnega turizma ter institucionalne krepitve in sodelovanja. Nekateri deli države so bolj odprti v sosednji prostor, zlasti nižinski deli na zahodni in vzhodni strani države vzdolž glavnih prometnih koridorjev, kjer je intenzivnost povezav že danes velika in je treba v prihodnje več pozornosti nameniti na eni strani razbremenjevanju, na drugi pa izboljšanju infrastrukture, še posebej tam, kjer obstoječa z vidika vpetosti Slovenije v globalne tokove, ne ustreza. V prihodnjem povezovanju bi bilo treba podpreti tudi povezovanje na področju zaposlitvenih možnosti, migracij in storitev. Na gorskih in oddaljenih območjih je pomembno ohraniti njihovo vitalnost, zlasti s podporo čezmejnemu povezovanju na področju gorskih proizvodov ter trajnostnih oblik turizma, izboljšanju storitev, povezanosti in trajnostne mobilnosti.

SLIKA 1: VKLJUČENOST SLOVENIJE V OBMOČJA EVROPSKIH MAKROREGIONALNIH STRATEGIJ

1.5 PROSTORSKA DIMENZIJA RAZVOJNEGA NAČRTOVANJA IN UPRAVLJANJA

S Strategijo se utrjuje izvajanje načela trajnostnega prostorskega razvoja, in sicer tako, da zahtevo po doseganju konkurenčnosti postavlja v odnos do racionalne rabe virov, zlasti naravnih, genetskih, prostora in energije. Učinki razvojnih odločitev se v procesih urejanja prostora in postopkih prostorskega načrtovanja preverjajo z vidika njihovega prispevka k več-funkcionalnosti in prostorski optimizaciji ter nadgrajevanju in razvijanju obstoječih danosti, ne da bi kakovostno ali količinsko ogrozili omejene vire na nekem območju.

- **Prostorska kohezija**

Strategija sledi paradigmi prostorske kohezije in kot njene elemente izpostavlja prostorske potenciale države kot celote ter specifične prostorske potenciale njenih raznolikih območij, kot so npr. gorska, morska in obalna, kraška, varovana, prepoznavna ali razvrednotena območja. Ob upoštevanju načel urejanja prostora, zlasti trajnostnega prostorskega razvoja, krepite identitete prostora in usmerjanja poselitve postavlja okvir za doseganje prostorske učinkovitosti, kakovosti in identitete.

- **Dolgoročna naravnost in ciljno doseganje usmeritev v srednjeročnih obdobjih**

Upoštevač skupni razvojni okvir države, podan v Strategiji razvoja Slovenije (2017), podaja Strategija dolgoročen in strateški okvir prostorskega razvoja države do leta 2050 (vizijo prostorskega razvoja) za vse razvojne in sektorske politike na državni, regionalni in lokalni ravni ter izhodišča za vključevanje prostorskih vidikov za doseganje načel trajnostnega prostorskega razvoja na različnih območjih. Za srednjeročno obdobje do 2030 vključuje Akcijski program v skladu s Strategijo srednjeročne merljive cilje prostorskega razvoja kot korak na poti k doseganju dolgoročnih ciljev in jih povezuje z izvajanjem sektorskih politik. Za spremljanje izvajanja v srednjeročnem in dolgoročnem okviru je vzpostavljen sistem spremljanja prostorskega razvoja.

- **Usklajenost javnih politik**

V procesu priprave Strategije je bilo vzpostavljeno sodelovanje med različnimi akterji za oblikovanje skupne vizije in razvojnih ciljev kot okvir za ustvarjanje sinergij med politikami in prostorsko usklajen pristop. Usklajene in s prostorskimi vidiki podprte odločitve o razvoju bodo prispevale k boljšemu poslovnemu okolju in k odpravi tistih administrativnih ovir, ki izhajajo iz neusklajenosti politik.

- **Celovit pristop na območje**

Celovita obravnava prostorskih potencialov območij prinaša večje možnosti za ustvarjanje sinergij med njimi. Strategija vzpostavlja temelje za celovito obravnavo izzivov prostorskega razvoja na funkcionalnih območjih ter participativni pristop (npr. teritorialni dialog) kot podlago za usklajeno izvajanje vizije prostorskega razvoja na vseh teritorialnih ravneh v okviru razvojnih regij. Pri tem izhaja iz dosedanjih dobrih izkušenj pri povezovanju prostorskega načrtovanja in regionalnega razvoja, izvajanja instrumenta urbani razvoj v mestnih občinah v programskem obdobju 2014-2020 ter usklajevanja v okviru neformalne koordinacijske skupine za pomorsko prostorsko načrtovanje.

- Varčna, vzdržna, učinkovita, trajnostna in inovativna raba virov in prostora
Nenehna rast rabe okoljskih virov in širitev urbanizacije nista ključni za gospodarski razvoj in doseganje blaginje prebivalstva. Vključevanje eksternih stroškov v posamezne politike lahko prispeva k preobrnitvi netrajnostnih prostorskih vzorcev, kot je neracionalna organizacija dejavnosti v prostoru, ki povečuje družbene stroške na področju mobilnosti in energije. Zakon je uvedel instrumente, ki jim sledi Strategija, zlasti na področju izvajanja notranjega razvoja naselij, dodatno pa krepi koncept učinkovite prostorske organizacije, podprte s trajnostno mobilnostjo.
- Postopen prehod iz normativnega na nov participativno komunikacijski model upravljanja prostora
V okviru priprave Strategije je bilo ugotovljeno, da nadaljevanje normativnega modela z zgolj formalnimi oblikami usklajenosti sektorskih razvojnih dokumentov s cilji prostorskega razvoja ne bo v zadovoljivi meri prinesel preloma z neželenimi trendi v prostoru, kar je namen Strategije. Predlagana je bila uporaba participativnih in komunikacijskih mehanizmov povezovanja nasprotujočih si interesov v prostoru in oblikovanje sinergij med sektorskimi politikami. Ta model je bil uporabljen pri strateškem vrednotenju Strategije in bo nadalje razvit v sklopu izvajanja strategije, zlasti pri usklajevanju sektorskih politik za doseganje prostorske kohezije.

2 VIZIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA DO LETA 2050

Vizija Strategije je doseganje prostorske kohezije, ki omogoča kakovost bivanja za katere se dogovorijo deležniki v vseh fazah prostorske politike na podlagi večfunkcionalne uporabe identificiranih notranjih (endogenih) potencialov prostora.

**Prizadevamo si za raznolik, večfunkcionalen, učinkovito povezan in mednarodno vpet prostor, -
v katerem Slovenija svoje razvojne prednosti gradi na prepoznavnosti in identiteti, -
kot podlagi za kakovostno življenje za vse. -
Prostor živimo kakovostno! -**

Slovenija je varna država, ki zagotavlja blaginjo in zadovoljstvo prebivalcev v zdravem okolju. Ljudje živijo v tesnem stiku z naravo, tudi mesta so prepletena z naravnimi elementi, uporabljene so mnoge na naravnih procesih temelječe tehnološke in upravljaljske rešitve. Prebivalci so ponosni na prostor Slovenije in sodelujejo z vsemi ostalimi deležniki in stroko pri oblikovanju javne politike urejanja prostora in njenem izvajanju. V upravljanju s prostorom so uveljavljene participativne oblike načrtovanja.

V poselitveni strukturi prevladujejo manjša naselja in nekaj večjih mest, ki med seboj dobro sodelujejo in se povezujejo pri reševanju skupnih izzivov. Proces suburbanizacije se je zaustavil. Dnevne migracije so se zaradi bližine zaposlitvenih centrov ter novih oblik dela občutno zmanjšale. Urbanistične, krajinsko arhitekturne in arhitekturne rešitve ustvarjajo prepoznaven red v prostoru in upoštevajo kakovostne tradicionalne poselitvene vzorce.

Slovenska mesta in druga naselja so urejena, prenovljena, živahna, varna in prijetna za bivanje in delo. Njihovo upravljanje je participativno in trajnostno naravnano. Stanovanjska raba in območja storitvenih dejavnosti se prepletajo z združljivimi dejavnostmi. Visok delež zelenih površin v mestih prispeva h kakovosti okolja (kakovost zraka in voda ter prispeva k zmanjševanju ravni hrupa), prebivalec in obiskovalec omogoča druženje in rekreacijo na prostem ter prispeva k lažšanju posledic pričakovanih podnebnih sprememb (zmanjševanje vplivov toplotnih otokov, boljša prevetrenost, zmanjševanje poplavne ogroženosti in posledic suš - zadrževanje voda). Odlikuje jih moderna in prepoznavna arhitektura ter visoka kakovost bivanja v novo zgrajenih in prenovljenih zgradbah. Javni prostori so urejeni in živahni. Ozelenjene strehe zmanjšujejo rabo energije v stavbah, uporabljajo se tudi za pridobivanje energije. Urbano kmetijstvo izboljšujejo oskrbo mest s hrano.

Mesta se fizično širijo do leta 2030, po tem letu se zaradi predvidenega zmanjševanja števila prebivalcev fizična rast ustavi. Razvrednotena območja mest se redno prenavljajo in vanje umeščajo nove dejavnosti, ki ustvarjajo delovna mesta, in stanovanjska območja. Velika pozornost se v mestih posveča stanovanjski dostopnosti. Stanovanja se zagotavljajo tako z novogradnjo, nadomestno gradnjo kakor tudi prenovo in modernizacijo obstoječega stavbnega fonda. Stanovanja se funkcionalno prilagaja potrebam prebivalcev ter uvaja nove tehnične rešitve in materiale.

Podeželje je ob modernizaciji obdržalo tradicionalno in prepoznavno podobo. Med gospodarskimi dejavnostmi prevladujejo kmetijstvo in gozdarstvo, v skladu s prostorskimi potenciali se razvija storitveno gospodarstvo (predvsem turizem in rekreacija), prisotna so manjša podjetja, ki dopolnjujejo zaposlenost v primarnih dejavnostih. Proizvodnja je v veliki meri vezana na lokalne vire (lesna in prehrabna dejavnost, gradbeništvo...). Na podeželju so kmetijska zemljišča obdelana in omogočajo boljše prehransko samooskrbo države, ob tem pa ohranja tudi značilno podobo krajine. Mesta in naselja se dnevno oskrbujejo z lokalno pridelano hrano na podeželju in v okolici mest.

Objekte potrebne za intenzivno kmetijsko pridelavo so v prostor umeščeni na način, da ne rušijo skladnosti in identitete prostora.

V podeželskih naseljih poteka gradnja znotraj območja obstoječega naselja, stavbni in dediščinski fond je prenovljen in dobro vzdrževan ter funkcionalno prilagojen potrebam prebivalcev in tehnološkim izboljšavam. Posamična poselitve je oblikovno in komunalno sanirana tako, da je ohranjen tradicionalni vzorec poselitve. Poselitve na najbolj ogroženih območjih (poplave, plazovi) se opušta, opravlja se preselitev na varna območja.

Ohranjena naravna in druga neposeljena območja ter zeleni sistemi naselij so medsebojno povezani v sistem zelene infrastrukture. Ohranjeni naravna in kulturna krajina ter naselbinska dediščina so temelj za turizem, ki s tem krepi prepoznavnost Slovenije v širšem prostoru kot zelene, zdrave in aktivne države.

Slovenija je pomorsko usmerjena država, ki morje in obalo obravnava kot prostorsko in razvojno prednost Slovenije. Poleg inovativnih, na principih trajnostnega razvoja temelječih in z morjem povezanih dejavnosti, med tradicionalnimi pomorskimi dejavnostmi ohranja in razvija ribištvo, kot del nacionalne in prostorske identitete.

Policentričen in prostorsko uravnotežen sistem središč različnih ravni omogoča vsem prebivalcem ustrezno in enakopravno dostopnost do kakovostnih storitev splošnega pomena - izobraževanja, zdravstva, kulturnih, upravnih in oskrbnih storitev. Na oddaljenih in redko poseljenih območjih, kjer storitve splošnega pomena niso v neposredni bližini prebivalcev, so organizirane lokalnim potrebam in okoliščinam prilagojene oblike oskrbe. Storitve, za katere ni nujno fizična prisotnost, se v večini opravljajo preko elektronskih sistemov. Na vseh poseljenih območjih je zagotovljena dostopnost do modernih informacijskih omrežij in tehnologij.

Središča poselitvenega sistema so medsebojno dobro povezana (prometna in komunikacijska infrastruktura). To omogoča hitro in udobno gibanje prebivalcev, obiskovalcev ter tudi blaga. Učinki transporta na okolje in prostor (v smislu izgube prostora) so minimalni. Med središči je organiziran hiter in učinkovit javni potniški promet, prevozna sredstva so sodobna, varna in udobna, emisije snovi in hrupa v okolje so minimalne. Železniško omrežje je razvejano, tehnološko moderno in omogoča urejen, pogost in hiter železniški promet. Transitni tovorni promet poteka po železnici.

Slovenski prometni in energetski sistem sta dobro povezana s sistemi sosednjih in drugih evropskih držav. Preko koprskega pristanišča je Slovenija povezana v mednarodne pomorske prometne tokove kot pomembna vez med Sredozemljem in Baltikom.

Slovenija povečuje delež lastne zelene energetske oskrbe. V gospodarstvu prednjačijo visoka tehnologija, v trajnostni razvoj usmerjene dejavnosti in načelom krožnega gospodarstva ter zelenih tehnologij prilagojena industrija.

Naravni viri so ustrezno varovani, njihova raba za gospodarski razvoj je racionalna in trajnostna. Ohranjena naravna in kulturna dediščina je dobro upravljana in je uporabljena za razvoj različnih gospodarskih dejavnosti – prednostno trajnostnega turizma.

3 CILJI PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

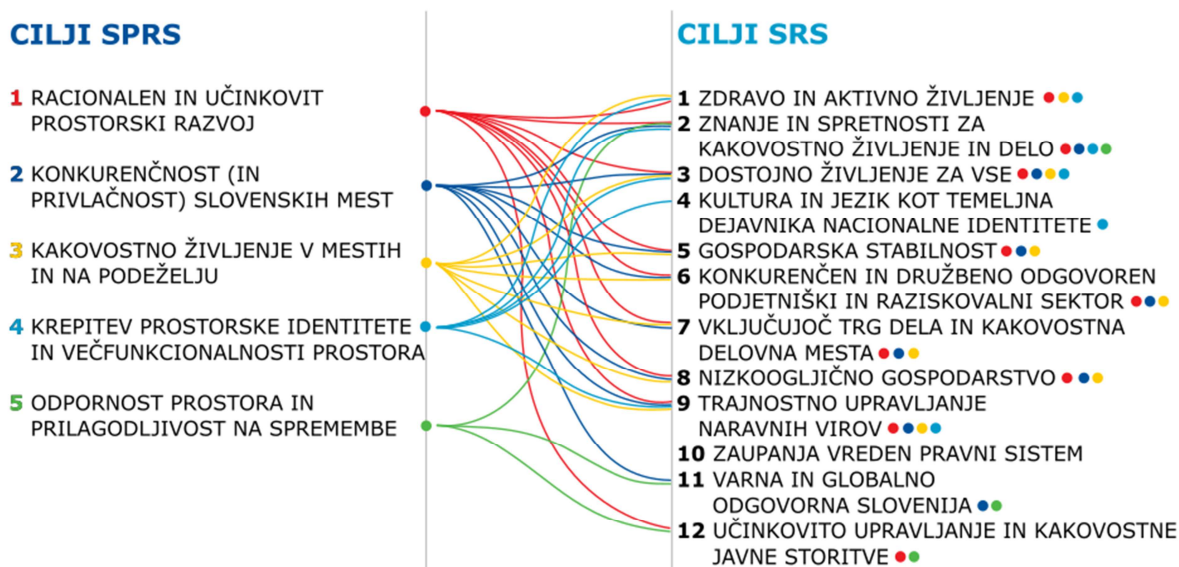
Strateški cilji prostorskega razvoja Slovenije 2050 Postavljajo okvirne pogoje za doseganje prostorske kohezije, krepitev vloge Slovenije v procesih čezmejnega in mednarodnega povezovanja ter spodbujanje pozitivnih sprememb pri oblikovanju novih, več-funkcionalnih rešitev za razvojne probleme sodobne družbe. Opredeljeni so ob upoštevanju izhodišč prostorskega razvoja, ključnih prihodnjih izzivov, usmeritev dokumentov na globalni in evropski ravni ter izhodišč nacionalnih javnih politik z identificiranimi vplivi na prostorski razvoj.

Z upoštevanjem družbenih potreb, okoljskih dejavnikov in potreb gospodarstva strateški cilji prostorskega razvoja:

- krepijo prostorsko učinkovitost na področjih spodbujanja učinkovite rabe virov, izboljšanja povezanosti prostora (znotraj države in v mednarodnem prostoru) in gospodarske konkurenčnosti območij;
- izboljšujejo prostorsko kakovost, ki vključuje kakovost bivalnega in naravnega okolja, dostopnost do stanovanj, dostopnost do storitev ter spodbujajo socialno vključenost;
- krepijo prostorsko identiteto s krepitvijo lokalnega znanja, pripadnosti in vizije skupnosti ter s krepitvijo prepoznavnosti Slovenije kot države z visoko kakovostjo ohranjenih naravnih in kulturnih prvin krajine.

Razvojne in sektorske politike morajo pri oblikovanju svojih instrumentov in ukrepov upoštevati cilje prostorskega razvoja in učinkovito prispevati k njihovemu doseganju na različnih območjih, usklajevati interese ter iskati sinergije, ki jih pri tem lahko ustvarijo z drugimi javnimi politikami. Usklajenost razvojnih dokumentov posameznih področij in dejavnosti se ugotavlja v postopkih njihove priprave in sprejemanja na podlagi ugotavljanja prostorskih učinkov predvidenih usmeritev in ukrepov oziroma doseganja t.i. presečne logike.

Uresničevanje strateških ciljev prostorskega razvoja prispeva k udejanjanju ciljev Strategije razvoja Slovenije.

SLIKA 2: PRISPEVEK CILJEV STRATEGIJE PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE K UDEJANJANJU CILJEV STRATEGIJE RAZVOJA SLOVENIJE

3.1 C1 RACIONALEN IN UČINKOVIT PROSTORSKI RAZVOJ

S prostorskim razvojem ustvarjamo pogoje za doseganje prostorske pravičnosti in prostorske kohezije na območju Slovenije, ki temelji na racionalni organizaciji dejavnosti v prostoru in opremljenosti središč ter dostopnosti, učinkoviti rabi prostorskih potencialov ob upoštevanju omejitev v prostoru ter povezanosti med vsemi deli Slovenije.

Na celotnem območju Slovenije se z enakomerno in premišljeno razporeditvijo središč policentričnega urbanega sistema dosega učinkovito in primerno dostopnost prebivalcev in gospodarstva do storitev in oskrbe. V širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja ter na območjih razvojnih regij se s sodelovanjem med državo, regionalnimi deležniki, lokalnimi skupnostmi, predstavniki gospodarstva, nevladnih organizacij in prebivalcev vzpostavi procese koordiniranega razreševanja ključnih prostorskih, okoljskih, gospodarskih in družbenih problemov. Regionalni razvoj se navezuje na tiste prostorske potenciale in vire, ki ob njihovi vzdržni in trajnostni rabi nudijo podporo gospodarstvu in socialnemu razvoju, povečujejo odpornost na podnebne spremembe, zmanjšujejo ranljivost prostora, krepijo nacionalno in regionalno identiteto. Na regionalnih prostorskih potencialih in virih temelječ razvoj ustvarja pogoje za večjo zaposljivost v lokalnem okolju, ne povečuje dnevnih migracij med občinami ali izseljevanja prebivalcev.

Prioritete za doseganje cilja:

P1: Izboljšanje učinkovite rabe prostorskih potencialov ob upoštevanju omejitev v prostoru

- spodbujanje priprave in izvajanja integralnih razvojnih vizij, temelječih na prostorskih potencialih in z upoštevanjem prostorskih omejitev. Z izvajanjem razvojnih vizij se dosegajo sinergije med sektorskimi politikami in njihovimi ukrepi na konkretnih območjih (v okviru regionalnih prostorskih planov);
- integralno načrtovanje naselij, prometnega sistema, gospodarske javne infrastrukture in zelene infrastrukture;
- spodbujanje prehoda na snovno, energetske in prostorske učinkovitosti: okrepitev rabe sekundarnih virov v gospodarstvu za zmanjševanje pritiskov na odpiranje novih območij za rabo naravnih virov; doseganje energetske učinkovitosti na ravni stavb, sosesk in naselij v okviru celovitih (funkcionalnih) prenov, ob hkratnem upoštevanju ranljivosti stavbne dediščine; spodbujanjem kaskadne rabe energije (raba viškov energije, ki nastaja pri segrevanju ali hlajenju, s strani drugega uporabnika) ter industrijske simbioze oziroma principov krožnega gospodarstva ter drugih inovativnih in okoljsko sprejemljivih pristopov v okviru razvoja pametnih mest in skupnosti;
- doseganje takih oblik zgoščanja naselij, ki omogočajo ravnotežje med pozidanimi, javnih odprtimi in zelenimi površinami za kvaliteto življenja ter prilagajanje na podnebne spremembe;
- spodbujanje ponovne rabe razvrednotenih zemljišč na urbanih območjih;
- spodbujanje vzpostavljanja skupnostnega pristopa pri preskrbi z energijo, zlasti na podeželju.

P2: Zagotavljanje primerne dostopnosti do storitev splošnega pomena v podporo razvoju različnih vrst območij

- medsektorsko in več-nivojsko koordinirano izvajanje ukrepov za zagotavljanje ustrezne ravni opremljenosti središč v policentričnem urbanem sistemu;
- medsektorsko in več-nivojsko povezovanje za razvoj inovativnih modelov storitev za odmaknjena gorska in obmejna območja, ki podpirajo ohranitev poseljenosti in vitalnosti podeželja.

3.2 C2 KONKURENČNOST SLOVENSКИH MEST

Krepi se razvojna vloga mest, središč v policentričnem urbanem sistemu, tako v nacionalnem okviru kot tudi v čezmejnih in mednarodnih procesih povezovanja. Na tak način mesta prispevajo k gospodarskemu, socialnemu in družbenemu razvoju države.

Slovenska mesta na stičišču treh evropskih makroregij - Alpske, Donavske in Jadransko-jonske so dobro povezana na evropske prometne koridorje. Mesta, ki ležijo na presečišču prometnih koridorjev, imajo vlogo prometnih vozlišč. Okrepiti je treba ključne vstopne točke (*gateways*) in povezave med njimi ter tako izkoristiti lokacijske prednosti za razvoj države. Pri tem se ohranja visoko kakovost okolja in krajine. Vstopne točke je treba povezati z najpomembnejšimi urbani vozlišči, velikimi evropskimi mesti in metropolitanskimi območji. Krepi je treba vlogo urbanih območij v obmejnem prostoru, zlasti s kakovostnimi in raznolikimi funkcijami ter infrastrukturo, ki jim bodo omogočila enakovredno vlogo pa tudi prevzemanje vodilne vloge v prostorskem razvoju na čezmejni ravni.

Urbana naselja se bodo osredotočila (prestrukturirala) za razvoj specifičnih področij, ki izhajajo iz njihovih primerjalnih prednosti kot so zlasti lega in infrastruktura, opremljenost s storitvami, dostop do upravljaljskih funkcij najvišje ravni, razpoložljivosti delovne sile in veščin, kakovost bivalnega okolja in kulturne dediščine, bližina podeželskega zaledja. Svojo vlogo v razvoju države bodo nadgradila z načrtovanim in usklajenim razvojem v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja, v okviru katerih bodo s povezovanjem in podporo manjših urbanih naselij imela primerljivo kritično maso pri infrastrukturni opremljenosti in ponudbi storitev, obsegu trga dela ter na drugih ključnih področjih. V okviru širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja se bodo resorji države, razvojne regije, mestne občine in druge lokalne skupnosti dogovorili o usmerjanju urbanega razvoja, zlasti o razporeditvi lokacij za gospodarske dejavnosti (delovna mesta), zagotavljanju stanovanj, integraciji sistemov trajnostne mobilnosti, kakovostni in zanesljivi oskrbi z zeleno energijo in drugimi viri, opremljenosti in dostopnosti do storitev, standardih bivalne kakovosti, ki izhajajo iz kakovosti okolja in krajine, načinov in instrumentov izvajanja ter zagotavljanja virov financiranja projektov, pomembnih za razvoj širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja.

Prioritete za doseganje cilja:

P3: Funkcionalno povezovanje in celovito upravljanje mest

- spodbujanje funkcionalnega povezovanja in strateškega načrtovanja v okviru širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja ter s podeželjem;
- spodbujanje celovitega upravljanja mest s povezovanjem gospodarskih, okoljskih, oblikovalskih, funkcionalnih, tehničnih in tehnoloških vidikov.

P4: Krepitev slovenskih mest v mednarodnem prostoru

- vzpostavitev intermodalnih prometnih vozlišč za potniški in tovorni promet v središčih policentričnega urbanega sistema v navezavi na infrastrukturo, ki omogoča vpetost mest v mednarodne tokove;
- krepitev mest - vstopnih točk in obmejnih urbanih območij v razvojnih strategijah države, zlasti v prometni, izobraževalni, zdravstveni, gospodarski, stanovanjski in okoljski.

P5: Izboljšanje lokacijske privlačnosti mest

- oblikovanje mest v prostore interakcij, inovacij, kulture in skupnostne povezanosti ter socialne kohezije;

- razvoj delovnih okolij in podpornih storitev za pritegnitev delovne sile in njihovih družinskih članov iz tujine, kot so npr. ponudba izobraževanj, mreženje (*networking*), mednarodne šole, kulturne storitve;
- priprava ukrepov (fiskalnih idr.) ter prenova in reaktivacija slabše izkoriščenih oziroma razvrednotenih območij;
- zagotavljanje varnega in zdravega življenjskega okolja s prilagajanjem mest na podnebne spremembe;
- zagotavljanje možnosti za zdrav življenjski slog v mestih z vzpostavitvijo kvalitetnega javnega prostora ter zelenih sistemov mest ter sistemov trajnostne mobilnosti.

3.3 C3 KAKOVOSTNO ŽIVLJENJE NA URBANIH OBMOČJIH IN NA PODEŽELJU

Ustvariti želimo kompaktna, privlačna, zdrava in varna mesta in druga naselja za bivanje, delo, ustvarjanje in prosti čas ter izboljšati trajnostni pristop pri ravnanju z energijo, vodo, zrakom in tlemi v okviru celovitega upravljanja mest in drugih naselij.

Za Slovenijo so značilna mala in srednje velika mesta. S ciljem zmanjšati trend suburbanizacije in izboljšati upravljanje dnevnih migracij v širših mestnih območjih in drugih funkcionalno povezanih območjih se okrepi privlačnost mest za kakovostno življenje, delo in prosti čas za različne starostne skupine. Mesta se bodo preoblikovala v prostore interakcij, inovacij, kulture in skupnostne povezanosti, kjer se funkcionalno prepletajo prostori bivanja, dela in prostega časa ter se povezujejo z okolico in krajino. Povečali bomo kompaktnost mest, pri čemer pa bo pozornost usmerjena k primernim oblikam zgoščanja ter ohranjanju javnih in zelenih površin kot blažilcev vplivov podnebnih sprememb in večje kakovosti bivanja v mestih. Trajnostna mobilnost je osnovni koncept udobne, učinkovite, zdrave in okolju prijazne dostopnosti v mestih, ki ga je treba okrepiti. Mesta so veliki porabniki energije in naravnih virov, zato je treba potrebe uravnotežiti z uvajanjem rešitev krožnega gospodarjenja ter jih vpeti v celovito preno in gradnjo na ravni stavb, mestnih predelov in sosesk. K večji privlačnosti mest bodo prispevali dobra arhitektura ter dobro oblikovani in vzdrževani javni prostori in zeleni sistemi mest ter v življenje skupnosti dobro vključena kulturna dediščina. Okrepili bomo strokovno podprto interdisciplinarno načrtovanje mestnega prostora in spodbujali odličnost upravljanja mest skladno z njihovo vlogo v razvoju Slovenije. Podeželska naselja bodo v procesu prestrukturiranja uskladila potrebe po bivanju, delu in razvoju primarnih dejavnosti ter z njimi povezanih dopolnilnih dejavnosti. Večja funkcionalnost podeželskih naselij, ki ohranja tradicijo in kulturno dediščino ter vpetost v mozaik kulturne in naravne krajine, bo okrepila privlačnost podeželja kot destinacije, zanimive za razvoj turističnih programov. V podeželskih naseljih se ne bo krepilo stanovanjske funkcije, ki bi ta naselja spreminjala v spalna naselja.

Prioritete za doseganje cilja:

P6: Povečanje privlačnosti mest za bivanje

- razvoj mest v prostore interakcij, inovacij, kulture, skupnostne povezanosti in trajnostnega razvoja;
- zagotavljanje kakovostnih in dostopnih stanovanj za različne skupine prebivalstva;
- povečana skrb za opremljenost in prepletanje komplementarnih rab v urbanih območjih v radijih dostopnosti s trajnostno mobilnostjo;
- izboljšanje kvalitete in raznolikosti javnih odprtih in zelenih površin mest ter dostopnosti do zelenih sistemov mest in preko njih do zelenih sistemov regij.

P7: Izvajanje celovite funkcionalne prenove naselij

- okrepitev integralnega pristopa pri načrtovanju, urejanju in upravljanju naselij s povezovanjem gospodarskih, socialnih, kulturnih, oblikovalskih, tehničnih, tehnoloških in okoljskih vidikov;

- spodbujanje zgoščanja naselij v uravnoteženem razmerju z odprtimi in zelenimi površinami naselja v sklopu prilagajanja na podnebne spremembe.
- revitalizacija in reurbanizacija slabše izkoriščenih oziroma razvrednotenih območij z integracijo trajnostne mobilnosti, krožnega gospodarstva ter energetske učinkovitosti in samooskrbe.

P8: Izboljšanje vitalnosti in privlačnosti podeželja

- okrepitev prenove in reaktivacije slabše izkoriščenih oziroma razvrednotenih območij v podeželskih naseljih prednostno za kmetijske in druge (dopolnilne) dejavnosti, ki omogočajo povečanje lokalne zaposlenosti in zmanjševanje dnevnih migracij v mesta;
- zmanjšanje negativnih vplivov kmetijske dejavnosti na bivalne kvalitete v naseljih;
- izboljšanje prostorske možnosti za razvoj kmetijskih gospodarstev v podeželskih naseljih in vaseh;
- zagotavljanje okoljsko primernih in cenovno dostopnih oblik komunalne opremljenosti podeželskih naselij;
- zagotavljanje razvoja trajnostnih oblik mobilnosti na podeželju v navezavi na regionalne mobilnostne sisteme za izboljšanje dostopnosti do storitev;
- okrepitev povezovanja med mesti in podeželjem za oskrbo z lokalno pridelano hrano kot elementom sodobnega upravljanja mest in njihove zasnove.

3.4 C4 KREPITEV PROSTORSKE IDENTITETE IN VEČFUNKCIONALNOSTI PROSTORA

Ohranja in razvija se ključne elemente prostorske identitete, ki jo sestavljajo naravne vrednote in biotska raznovrstnost, kulturna dediščina ter krajina. Njihovo preudarno vključevanje v gospodarski in družbeni razvoj prispeva k večjemu ugledu Slovenije kot urejene, privlačne, kreativne, zdrave in zelene države.

Prostorsko identiteto ustvarjajo naravne, krajinske in grajene strukture, ki izstopajo zaradi svojih lastnosti, strukture, položaja, kulturnega ali simbolnega pomena. Slovenija je prepoznavna po velikem deležu naravno ohranjenih območij, izjemnih naravnih vrednotah in kulturni dediščini ter bogatem in raznolikem mozaiku kulturne krajine. Najvrednejši deli se varujejo po predpisih ohranjanja narave in kulturne dediščine, za prostorsko identiteto pa je pomembno tudi upravljanje s prostorom in njegovimi elementi izven varovanih območij. Zato želimo na eni strani okrepiti ohranjanje prostorske identitete v varovanih območjih, na drugi strani pa zagotoviti, da bodo ohranjeni tudi identitetno pomembni deli prostora izven teh območij. Prostorsko identiteto bomo prepoznali in ji dali mesto v vseh javnih politikah in dokumentih ter izobraževalnih programih z namenom krepitev vrednot, odnosa do prostora, zgodovinskega razvoja in domovine ter jo vključevali kot potencial za ustvarjalnost, razvoj in kakovost življenjskega prostora.

Prizadevali si bomo za doseganje večfunkcionalnosti v prostoru, zlasti na tistih področjih, kjer to lahko prispeva k večji odpornosti prostora in omili škodljive vplive naravnih nesreč. Pri projektih, ki spreminjajo prostorska razmerja in s tem vplivajo na prostorsko identiteto ali večfunkcionalnost prostora, bomo okrepili skrb za njihovo umestitev, ohranjanje ekološke povezljivosti ter kakovostno arhitekturo. Na vseh ravneh načrtovanja bomo okrepili prizadevanja, da bo sodoben razvoj družbe prispeval k ustvarjanju prostorskega reda, ohranjanju prepoznavnosti narave in kulturne dediščine ter harmonični podobi krajine.

Prioritete za doseganje cilja:

P9: Prepoznavanje in vključevanje prostorske identitete v razvojne politike ter prostorske dokumente na vseh ravneh

- okrepiti prenovo kulturne dediščine v urbanih območjih in na podeželju ter njeno vpetost v razvoj teh območij;

- ohranitev in vzpostavitev prepoznavnosti podeželske kulturne krajine, zlasti mozaičen preplet podeželskih naselij in vasi ter kmetijske in gozdne krajine;
- povečana skrb za prilagoditev infrastrukturnih in drugih večjih sistemov ohranitvi naselbinske in krajinske prepoznavnosti ter ekološke povezljivosti;
- spodbujanje sektorjev, da v svoje razvojne dokumente vključujejo prostorsko identiteto, zlasti kulturno raznolikost (dediščino), biotsko raznovrstnost in krajinsko pestrost;
- spodbujanje vključevanja prostorske identitete ter naselbinske in krajinske prepoznavnosti v načrtovanja prostorskega razvoja na regionalni in lokalni ravni.

P10: Vzpostavitev in izvajanje integralnih instrumentov v podporo dolgoročni krejitvi prostorske identitete

- izvajanje arhitekturne politike, zlasti javnih urbanističnih, arhitekturnih in krajinsko arhitekturnih natečajev za objekte, ki se investirajo iz javnih sredstev;
- sprejem in izvajanje krajinske politike, zlasti območij krajinske prepoznavnosti in ukrepov za njihovo ohranjanje;
- spodbujanje trajnostne gradnje in prenove;
- oblikovanje instrumentov in pristopov za celostno ohranjanje prostorske identitete ter naselbinske in krajinske prepoznavnosti na območjih naravnih parkov, zavarovanih območjih kulturne dediščine in v mestih.

P11: Izboljšanje zavedanja o pomenu prostorske identitete in načinih vključevanja v razvoj

- povečanje občutljivosti javnega medijskega prostora za vprašanja prostorske identitete;
- vzpostavitev izobraževanja o prostorski identiteti in o načinih vključevanja v razvoj;
- spodbujanje dobrih praks.

3.5 C5 ODPORNOST PROSTORA IN PRILAGODLJIVOST NA SPREMEMBE

Krepi se usposobljenost uprav in odločevalcev za pravočasno prepoznavanje sprememb, ki vplivajo na priložnosti za prostorski razvoj ter za mobilizacijo potrebnih virov in participatornih procesov za strokovno podprte in družbeno sprejemljive odločitve in ukrepe.

Na prostor vplivajo številne zunanje in notranje okoliščine, tako družbene kot naravne. Prostorska politika mora vzpostaviti upravljavsko strukturo, ki ne bo le vodila priprave prostorskih aktov, temveč bo okrepila informirano, s prostorskimi dejstvi podprto odločanje o prostorskem razvoju in povezovalno vlogo, ki jo prostor ima na vseh ravneh. Okrepiti je treba zmožnost zaznavanja problemov in izzivov, ki imajo prostorske učinke, analitično vrednotenje ter zagotavljanje pravočasnega ukrepanja. Podpreti je treba tudi ustrezne temeljne in aplikativne raziskave. Okrepili je treba strateško prostorsko planiranje na vseh ravneh, ki se vpenja v evropske in globalne tokove, se povezuje s sektorskimi politikami in spodbuja krepitev sinergij v prostoru ter gradi na prostorskih potencialih in doseganju več-funkcionalnih rešitev. Pozornost se nameni prenosu izkušenj in znanja med ravni ter resorji, stroko ter politiko. Spodbujali bomo razvoj aktivnega državljanstva, ki bo odpiralo možnosti za spremembo navad v podporo izvajanju prostorske politike in trajnostnega razvoja.

Prioritete za doseganje cilja:

P12: Izboljšanje odpornosti prostora

- okrepitev večfunkcionalnega pristopa, še posebno na območjih in področjih, kjer je možno s povezovanjem med sektorskimi politikami doseči sinergije v prostoru;

- okrepljena skrb za zmanjševanje ranljivosti prostora ter izpostavljenosti prebivalstva in infrastrukture tveganjem za nevarnosti;
- vzpostavitev in upravljanje sistema zelene infrastrukture na različnih ravneh v povezavi z zelenimi sistemi regij in naselij ter območji v širšem prostoru;

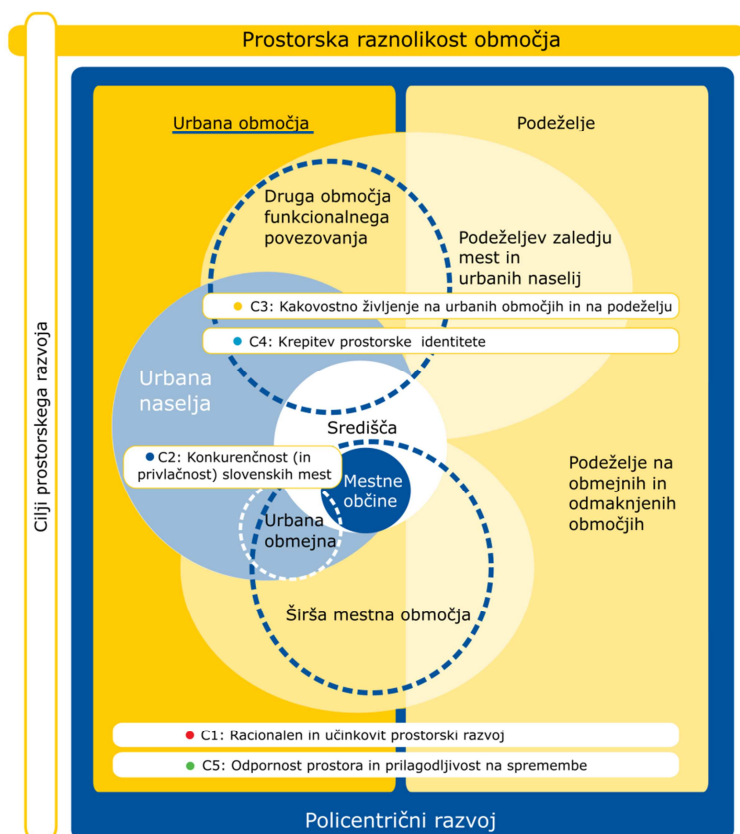
P13: Krepitev zmožnosti zaznavanja problemov in izzivov ter prepoznavanjem njihovih učinkov na prostor

- okrepitev analitične podpore odločanju o prostorskem razvoju, to je temeljnih, aplikativnih, ciljnih ter interdisciplinarnih raziskav in strokovnih podlag ter kazalnikov za spremljanje stanja prostorskega razvoja;
- povečanje občutljivosti javne uprave za izzive raznolikih območjih in sposobnosti za inovativno povezovanje strateškega planiranja z oblikovanjem primernih ukrepov ter spremljanje učinkov;
- vzpostavitev in izvajanje integriranega presojanja učinkov na prostor;

P14: Krepitev strokovne usposobljenosti in ozaveščanje o prostoru ter vlogi urejanja prostora

- razvojem instrumentov za doseganje ciljev prostorske kohezije;
- ozaveščanje o prostoru, zlasti prepoznavanju vloge prostora in sistema urejanja prostora na različnih ravneh za ohranjanje identitete in razvoj države;
- krepitev usposobljenosti prostorskih načrtovalcev;
- okrepljena izmenjava znanj in izkušenj med deležniki na vseh ravneh;
- kontinuirano usposabljanje za aktivno državljanstvo na področju prostorskega razvoja in načrtovanja.

Opredeljeni cilji se nanašajo na celotno ozemlje Slovenije, njihovo izvajanje pa se navezuje na specifična območja, ki so sestavni del koncepta prostorskega razvoja Slovenije ter so predmet podrobnejših usmeritev.

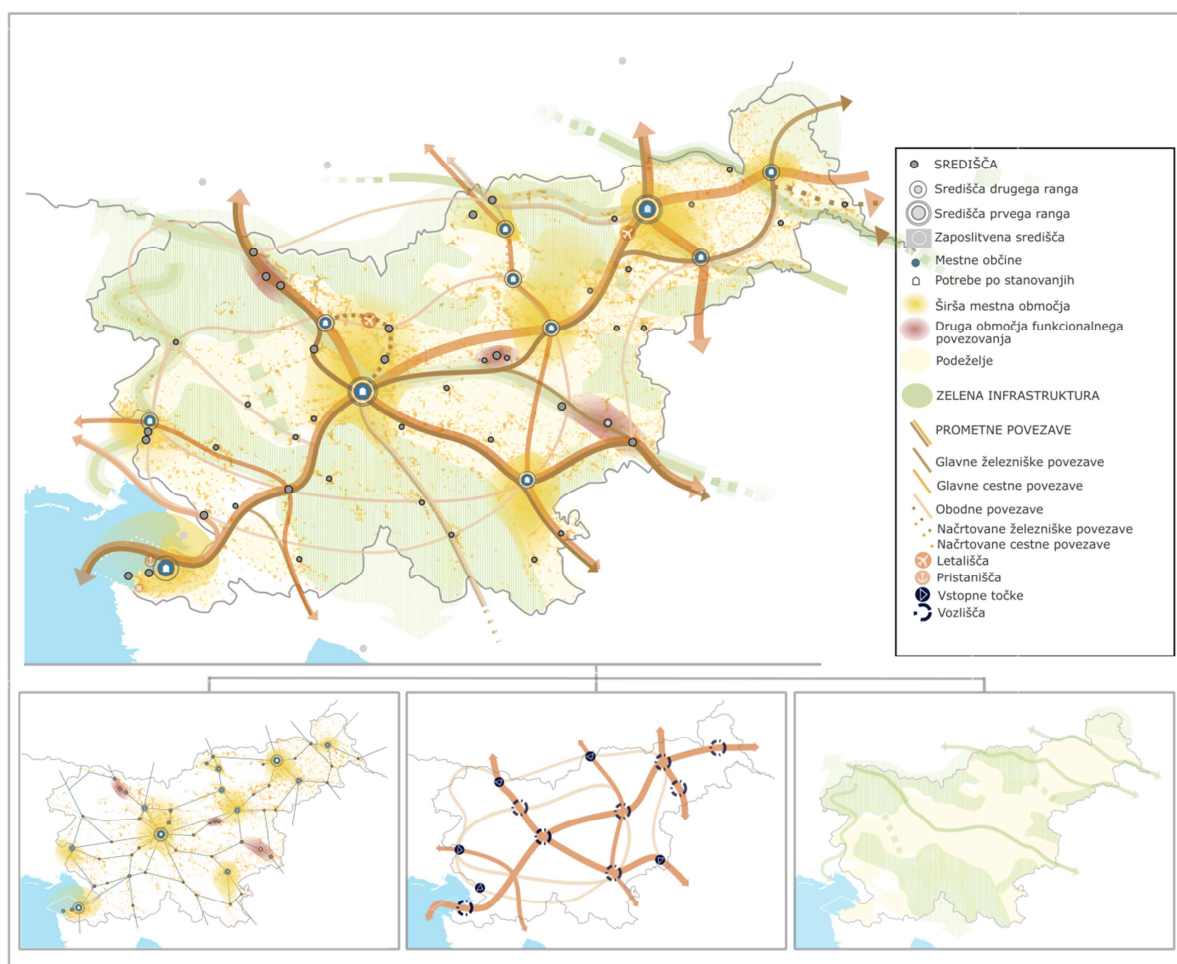
SLIKA 3: POVEZAVA MED OPREDELJENIMI CILJI STRATEGIJE IN OBMOČJI OBRAVNAVE

4 KONCEPT PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Koncept prostorskega razvoja podpira krepitev notranje prostorske kohezije države ter razvojno vključevanje Slovenije v evropski prostor in makroregionalne povezave. Predstavlja strateški okvir za povezovanje prostorskih sistemov in struktur, s katerim uresničujemo vizijo in cilje prostorskega razvoja. Zasnovan je na sočasnem, sinergijskem, integralnem in medsebojno soodvisnem razvoju treh prostorskih sistemov: (1) poselitve, (2) gospodarske javne infrastrukture in (3) zelene infrastrukture. Pri njihovem načrtovanju in razvoju se hkrati upoštevajo družbeni, gospodarski in okoljski vidiki razvoja ter upošteva utemeljene potrebe posameznih, konkretnih območij.

Koncept prostorskega razvoja vsebuje naslednje elemente:

- razvojne koridorje in vstopne točke,
- policentrični urbani sistem s središči in širšimi mestnimi območji,
- podeželje,
- zeleno infrastrukturo.

SLIKA 4: INTEGRACIJA POLICENTRIČNEGA URBANEGA SISTEMA, PROMETNE INFRASTRUKTURE IN ZELENE INFRASTRUKTURE V KONCEPT PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Koncept prostorskega razvoja:

- sledi načelom policentričnega razvoja in racionalne organizacije dejavnosti v prostoru; s podporo razvoju več središč v policentričnem urbanem sistemu se zagotavlja racionalno organizacijo dejavnosti v prostoru, enakopraven dostop do storitev splošnega pomena in gospodarske javne infrastrukture na celotnem območju države in izboljševanje kakovosti bivanja;
- podpira krepitev konkurenčne moči središč, hkrati pa s sodelovanjem in zagotavljanjem funkcionalnih povezav in interakcij med središči, naselji znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja ter naselji na podeželju, zagotavlja uravnoteženost pogojev za razvoj med različnimi območji in premagovanje negativnih učinkov odmaknjenosti;
- posveča posebno pozornost odmaknjenim območjem, oddaljenim od središč I., II. ali III. ravni in prometnih tokov ter gorskim območjem, kjer so zaradi nadmorskih višin in reliefa omejene razvojne možnosti;
- spodbuja lokalne skupnosti k medsebojnemu sodelovanju in dopolnjevanju preko administrativnih meja ter večjo navezavo razvoja območij na prostorske potenciale (prostorska specializacija).

Ključna podporna elementa koncepta sta prometna infrastruktura s sistemi trajnostne mobilnosti ter zelena infrastruktura, na katero se navezujejo zeleni sistemi regij in naselij, ki povezuje urbana in podeželska območja (SLIKA 4).

Ključne storitve in funkcije se ohranja in zgošča v urbanih naseljih, ki opravljajo vlogo središč in prometnih vozlišč v policentričnem urbanem sistemu. Delitev in dopolnjevanje funkcij med središči, naselji v širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in naselji na podeželju prispeva k povečanju učinkovitosti rabe omejenih naravnih in finančnih virov, potrebnih za zagotavljanje primerne ravni oskrbe prebivalcev s storitvami splošnega pomena, ob hkratnem izogibanju podvajanja vlog in funkcij.

Za izboljšanje prostorske kohezije države je ključno zagotavljanje kakovostne in varne notranje prometne povezanosti med središči na enaki hierarhični ravni, povezanosti nižjih središč s središči višje ravni, povezanosti znotraj širših mestnih območij in znotraj drugih območij funkcionalnega povezovanja, med urbani in podeželskimi območji ter povezanost središč najvišje ravni s središči izven države.

Z načrtno podporo razvoju središčem na urbanih obmejnih območjih se uravnoteži vpliv večjih sosednjih mestnih aglomeracij ter zagotavlja enakovrednost slovenskih območij v primerjavi z območji sosednjih držav.

Za povečanje kritične mase v urbanih obmejnih območjih in za zmanjšanje asimetričnega vpliva meje se spodbuja mesta in druga urbana naselja za mrežno povezovanje v širših čezmejnih mestnih območjih in drugih funkcionalno povezanih območjih. Znotraj njih se povezuje gospodarske in proizvodnje cone ter krepi gospodarske dejavnosti. Prisotnost infrastrukture ter storitev na eni strani meje prispeva k boljši dostopnosti in konkurenčnosti območij na obeh straneh meje. Storitve v obmejnih območjih se razvijajo tudi v sodelovanju z obmejnimi območji sosednjih držav.

Velik del Slovenije obsegajo odmaknjena in gorska območja, na katerih želimo obdržati prebivalstvo in upočasniti njegovo upadanje ter ohraniti krajinsko in naselbinsko prepoznavnost. Zato se krepi notranje regionalne povezave in povezanost z osrednjeslovenskim prostorom ter središča IV. ravni, predvsem z namenom izboljšanja dostopnosti prebivalcev do storitev splošnega pomena, zagotavljanja kakovosti bivanja, socialne varnosti in vključenosti prebivalstva ter omogočanja lokalne zaposlenosti.

Vpetost Slovenije v naravne sisteme širšega območja, zlasti Alp, Dinaridov in porečja Donave ter Jadranskega morja, se zagotavlja s povezovanjem zelene infrastrukture države z zeleno infrastrukturo v teh območjih.

4.1 RAZVOJNI KORIDORJI IN VSTOPNE TOČKE

Razvojni koridorji in vstopne točke omogočajo vpetost in povezanost Slovenije z ozemlji v sosesčini, v Evropi in svetu. Slovenija s svojo gospodarsko javno infrastrukturo, povezovanjem najvrednejših delov narave v omrežje zelene infrastrukture in vključevanjem v makroregionalne ter čezmejne povezave krepi konkurenčnost slovenskih mest in prostora v evropskem urbanem omrežju.

Slovenija kot del velikih evropskih geografskih regij – alpske, jadranske, podonavske in srednjeevropske - prevzema aktivno vlogo v makroregionalnem in čezmejnem povezovanju. S tem krepi svojo vlogo in skrbi za reševanju skupnih vprašanj, še zlasti tistih, povezanih z reševanjem razvojnih izzivov na čezmejnih, hribovitih in gorskih območjih, ki demografsko in gospodarsko stagnirajo ali nazadujejo. V čezmejnem povezovanju je Slovenija enakovreden partner, zato se krepi obmejna mesta in druga urbana naselja, oblikuje čezmejna širša mestna območja in tako povečuje čezmejni vpliv slovenskih obmejnih območij. Oblikovanje in krepitev obmejnih širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja (Maribor – Gradec (A), Nova Gorica – Gorica (I), Koper – Trst (I), Krško – Brežice – Samobor – Zagreb (Hr), Ilirska Bistrica – Reka (Hr), Gornja Radgona – Radgona (A)) prispeva tudi k uravnoteženju vpliva sosednjih mest na čezmejni ravni. Za reševanje skupnih čezmejnih problemov in razvojnih izzivov se podpira oblikovanje skupnih razvojnih programov in projektov. Slovenija bo prednostno podpirala ustanovitev tistih čezmejnih združenj, ki udeležujejo prostorske cilje in prednostne vsebine Strategije in imajo sedež v Sloveniji.

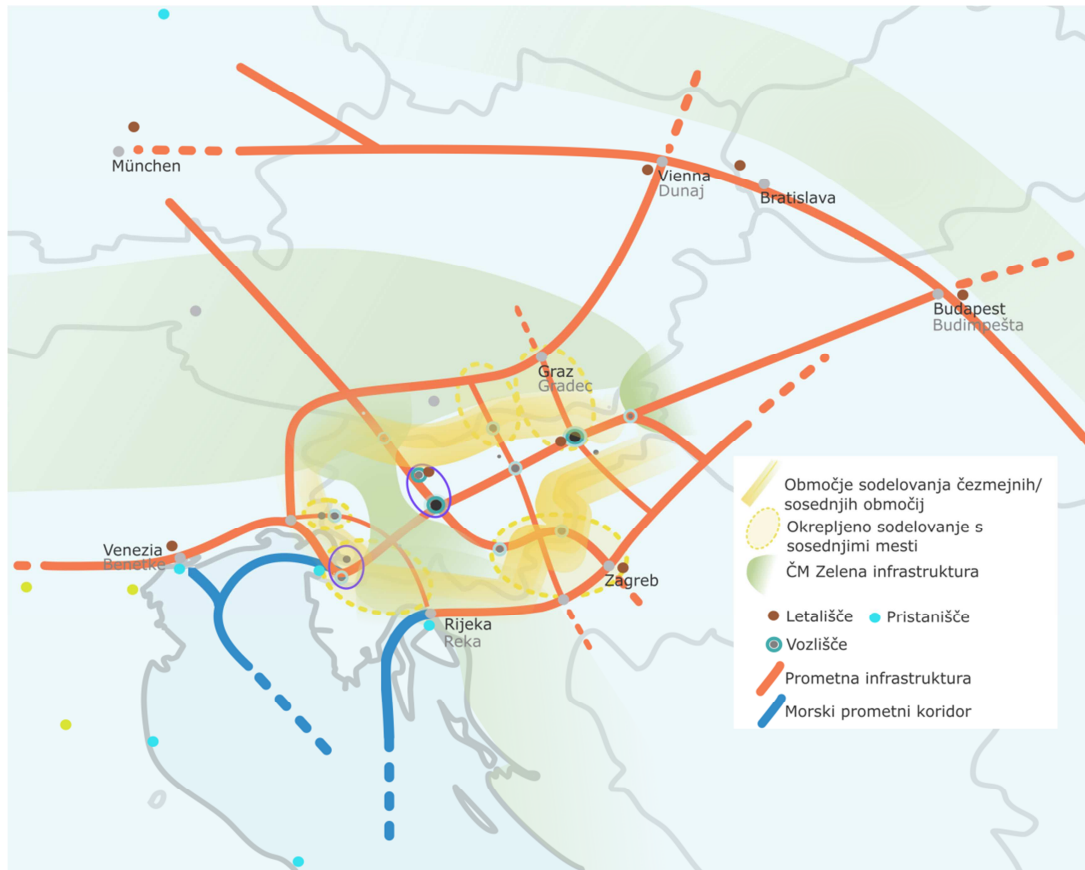
Slovenija skrbi za učinkovito povezanost svoje gospodarske javne infrastrukture v evropska infrastrukturna omrežja. Z razvojem prometne in druge gospodarske javne infrastrukture se ustvarjajo možnosti za izkoriščanje primerjalnih prednosti slovenskega prostora.

Gospodarska javna infrastruktura je del evropskih infrastrukturnih omrežij, del jedrnega in celovitega TEN-T omrežja. Leži na križišču dveh pomembnih evropskih transportnih osi, in sicer V. in X. koridorja. Poleg multimodalnih prometnih osi so del jedrnega TEN-T omrežja še multimodalna logistična platforma Ljubljana, Maribor in Koper, jedrno пристanišče Koper s povezavo na pomorske prometne povezave, jedrno letališče Jožeta Pučnika Ljubljana; del celovitega TEN-T omrežja pa še letališče Edvarda Rusjana Maribor in letališče Portorož, avtocestna povezava Ptuj – Gruškovje ter avtocestni oziroma železniški odsek od Postojne do Jelšan oziroma meje s Hrvaško. Za zagotavljanje vpetosti v mednarodne prometne povezave se v jedrno omrežje vključi tudi del V. koridorja od Kranja proti Avstriji.

Slovenija razvija energetska infrastrukturo tako, da je mogoča celovita integracija z energetskimi sistemi sosednjih držav. S tem se zagotavlja zanesljivost oskrbe, enoten EU energetski trg in prilagodljivost oskrbe glede na tržne razmere. Omogoča se cenovno konkurenčna oskrba z energijo za uporabnike v Sloveniji, hkrati pa tudi izkoriščanje ugodne geopolitične lege za integracijo v mednarodne tokove energije.

Zelena infrastruktura na nacionalni ravni se povezuje z zeleno infrastrukturo v širšem prostoru preko naravno ohranjenih območij Alp in Dinaridov ter večjih rek Soče, Save, Drave in Mure. Na nacionalni ravni se zagotavlja

povezanost med Alpami in Dinaridi, ki bo omogočala izvajanje ekoloških funkcij na nacionalni in mednarodni ravni in krepila odpornost prostora na posledice pričakovanih podnebnih sprememb.

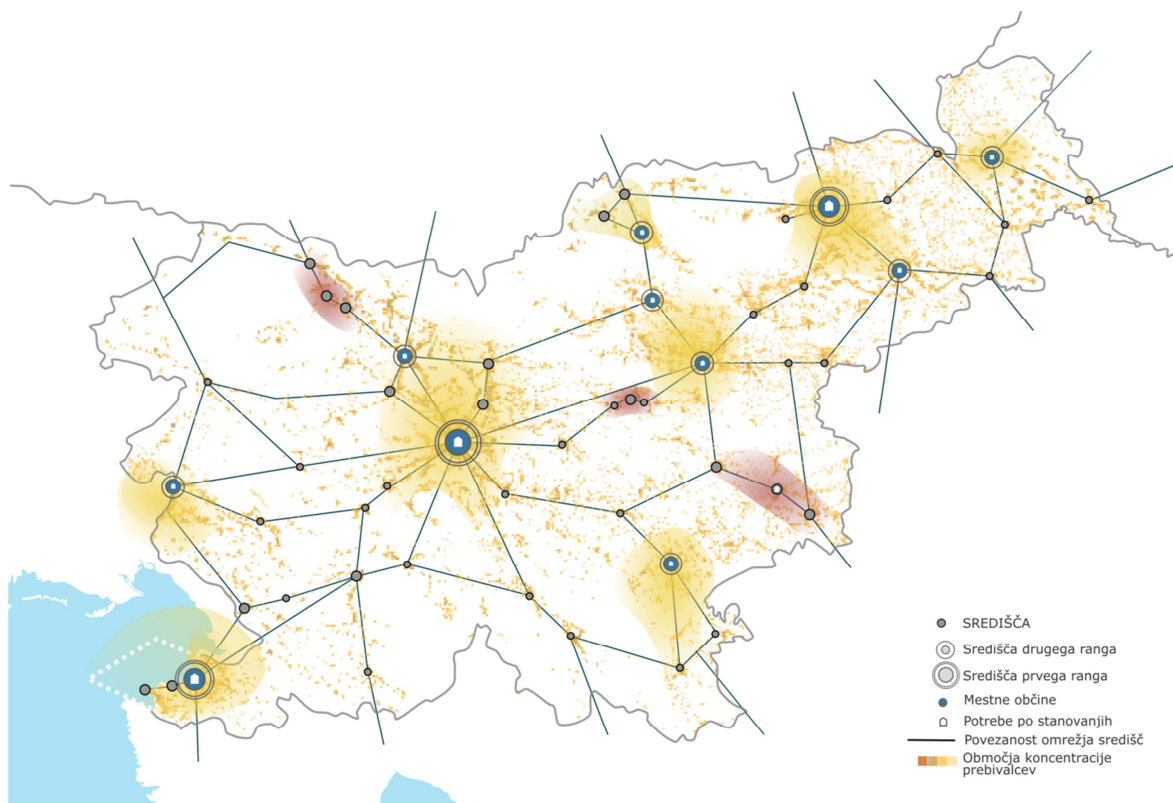
SLIKA 5: POVEZOVANJE V MEDNARODNEM PROSTORU

4.2 POLICENTRIČNI URBANI SISTEM

Policentrični urbani sistem, ki temelji na premišljeni organizaciji dejavnosti splošnega javnega in gospodarskega pomena, prispeva k racionalnemu in učinkovitemu prostorskemu razvoju; prispeva k izboljševanju kakovosti bivanja v urbanih naseljih; ustvarja privlačna, vitalna in konkurenčnejša urbana naselja ter zmanjšuje trend odseljevanja na obrobje in suburbanizacijo. Posledično se s tem zmanjšujejo pritiski pozidave in (avto)mobilnosti na obseg in kakovost virov ter omogoča večjo urejenost prostorske strukture. Z zelenimi sistemi mest in regij se zagotavlja kakovost bivanja v urbanem prostoru in prostorsko zaokroženost naselij z ločitvenimi zelenimi pasovi. Pri zasnovah razvoja poselitve, infrastrukture in krajine mora biti eno od ključnih vodil skrb za prostorsko identiteto, ki spoštuje naravne in kulturno pogojene sestavine prostora ter prispeva k likovno usklajeni zunanji in notranji podobi urbanih in podeželskih naselij ter krajine. Kakovost življenja na podeželju se izboljšuje z ustrezno prostorsko razporeditvijo središč za enakovredno dostopnost do storitev splošnega pomena v oddaljenih območjih in uvedbo minimalnega standarda dostopnosti preko ustreznih infrastrukturnih povezav na osrednji slovenski ali čezmejni prostor. Omrežje prometnih – železniških, cestnih in kolesarskih povezav se navzven funkcionalno povezuje z evropskim prometnim

omrežjem; v državi pa povezuje urbana središča v enotno policentrično omrežje in se razvija usklajeno z njim. Glede na utemeljene potrebe na regionalni ravni se razvija obodni sistem prometnic.

Razporeditev središč v sistemu poselitve zagotavlja enakomerno pokritost celotnega ozemlja države, 80 % prebivalcev prebiva znotraj radija oddaljenosti 25 km do središča najmanj druge ravni, 90 % do središča najmanj III. ravni. Zagotavlja se ohranjanje vsaj takšne dostopnosti in standarda opremljenosti teh središč. Med seboj so povezana s kakovostno in varno prometno infrastrukturo višjega ranga in nudijo oskrbo gravitacijskim območjem v radiju racionalne dostopnosti.

SLIKA 6: PRIKAZ SREDIŠČ POLICENTRIČNEGA URBANEGA SISTEMA SLOVENIJE Z OBMOČJI KONCENTRACIJE PREBIVALCEV

4.2.1 SREDIŠČA V POLICENTRIČNEM URBANEM SISTEMU

Ogrodje policentričnega urbanega sistema so središča različnih ravni. Razvrstitev središč po hierarhično urejenih ravneh središč v konceptu prostorskega razvoja Slovenije je ključna za uresničevanje policentričnega prostorskega razvoja po načelu subsidiarnosti in omogoča racionalno organizacijo razmestitve storitev splošnega pomena, ki jih zagotavljajo različni resorji (šolstvo, zdravstvo, javna uprava, kultura, itd) in dostopnost do storitev.

Raven v hierarhiji središč mesta dosegajo sama z izpolnjevanjem kriterijev (Preglednica 1) ali s funkcijskim povezovanjem in dopolnjevanjem središč v okviru širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja. Krepitev obstoječih funkcij in dejavnosti ali prestrukturiranje mest za nove dejavnosti v skladu z njihovimi specifičnimi prednostmi (lega, znanje, infrastruktura, delovna sila, prepoznavnost, kulturna dediščina) krepi konkurenčnost slovenskih mest, ohranja njihovo privlačnost za obstoječe prebivalstvo in zmanjšuje poselitveni pritisk v suburbaniziranih območjih na obrobju središč najvišje ravni. V središča policentričnega

urbanega sistema se v skladu s prepoznanimi razvojnimi potrebami usmerja razvoj poselitve in skrbi za zadostno ponudbo stanovanj. Izven središč in širših mestnih območij ter drugih območij funkcionalnega povezovanja se izvajajo ukrepe za ohranjanje obstoječe poselitve in ohranjanje aktivnega stavbnega fonda s prenovo in funkcionalno modernizacijo, ne spodbuja pa se širitve naselij.

raven središča	število prebivalcev naselju	število prebivalcev v občini	št. preb. ŠMO	število delovnih mest (občina)	Prometno vozlišče	lega cestna inf.	lega žel. inf. - mednarodna	dodatni kriteriji
I	90.000	100.000	200.000	50.000	mednarodno	AC	DA	obsežna konurbacija
II	15.000	20.000	50.000	10.000	nacionalno	AC/HC	DA	obmejnost, obsežno podeželsko zaledje, oddaljenost od drugih središč enake ali višje ravni, sedež MO, oblikovano ŠMO z vsaj 50.000 prebivalci
III	5.000	10.000	50.000	3.000	regionalno	-	-	obmejnost, obsežno podeželsko zaledje, oddaljenost od drugih središč enake ali višje ravni, pomembno prometno vozlišče
IV	3.000	5.000	-	2.000	-	-	-	obmejnost, oddaljenost od središč enake ali višje ravni, nizka gostota poselitve v zaledju

PREGLEDNICA 1: DOLOČITEV RAVNI SREDIŠČ GLEDE NA POSELITVENI, GOSPODARSKI IN PROMETNI POTENCIAL

raven središča	zdravstvo	šolstvo	javna uprava	sodstvo	kultura
I	univerzitetni klinični center večja regionalna bolnišnica	sedež javne univerze raziskovalne institucije	vladne službe diplomatska predstavništva	vrhovno višje	univerzitetna knjižnica, narodno gledališče, muzeji in galerije
II	večja splošna bolnišnica	sedež visoke šole fakultete	ministrstva izpostava ministrstva ali zavodov	višje	ljudsko gledališče, pokrajinski muzej, splošna knjižnica
III	specializirana bolnišnica zdravstveni dom	sedež višje šole sedež srednje šole	izpostava ministrstva ali zavodov	okrožno okrajno	muzej, galerija, splošna knjižnica
IV	zdravstveni dom	sedež srednje šole	teritorialna organizacija (dekoncentracija) državne uprave	okrajno	muzej, galerija, splošna knjižnica

PREGLEDNICA 2: KRITERIJI ZA DOLOČITEV RAVNI SREDIŠČ GLEDE NA OPREMLJENOST S STORITVAMI SPLOŠNEGA POMENA

Središča I. ravni

Kot središča prve ravni pomena se razvija urbana naselja, ki imajo najmanj 90.000 prebivalcev in katerih širše mestno območje vključuje vsaj 200.000 prebivalcev, ležijo ob evropskih prometnih koridorjih ter so prometna vozlišča mednarodnega pomena. Ta naselja imajo potencial za nadaljnji razvoj javnih storitev najvišjega ranga s področij znanosti in izobraževanja (kot so sedež univerze, univerzitetne knjižnice, nacionalni raziskovalni inštituti), zdravstva (univerzitetni klinični center), kulture (nacionalna gledališča, muzeji), sodstva (ustavno sodišče, višje sodišče), uprave (ministrstva, diplomatska predstavništva) ter pridobitev predstavništev ali sedež vidnejših mednarodnih organizacij in podjetij. Kriterije za središča I. ravni izpolnjujeta Ljubljana in Maribor. Zaradi vloge mednarodnega prometnega vozlišča, vključenosti v obalno in čezmejno širše mestno območje se kot središče I. ravni razvija Koper.

Središča II. ravni

Kot središča druge ravni se razvija tista urbana naselja, ki imajo vsaj 15.000 prebivalcev, potenciale za razvoj storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, imajo razviti potencial za razvoj intermodalnih prometnih vozlišč, mestnega in primestnega javnega potniškega prometa ter pomembno prispevajo pri oskrbi prebivalcev v podeželskih gravitacijskih zaledjih. Središča druge ravni so Celje, Kranj, Novo mesto, Ptuj, Nova Gorica, Murska Sobota, Slovenj Gradec in Velenje. Središča II. ravni v širših mestnih območjih se glede na razporejenost

prebivalstva in dejavnosti ter naravne značilnosti prostora se povezujejo s središči nižje ravni in se razvijajo kot medsebojno funkcijsko povezana urbana naselja na osnovi povezovanja in dopolnjevanja storitev splošnega pomena.

Središča III. ravni

Kot središča tretje ravni se razvijajo središča: Krško, Trbovlje, Kamnik, Jesenice, Domžale, Škofja Loka, Izola, Postojna, Kočevje, Ravne na Koroškem, Brežice, Idrija, Črnomelj, Tolmin in Dravograd. V središčih III. ravni se razvija storitve, oskrbne in druge dejavnosti (storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena) za oskrbo prebivalcev teh središč ter oskrbo prebivalcev v gravitacijskih zaledjih središč, ki so pogosto podeželska, obmejna, oddaljena, gorska in oddaljena od glavnih prometnih koridorjev. Središča III. ravni so primerna lokacija za terciarno in sekundarno raven zdravstvene oskrbe, visokošolsko izobraževanje, sodne in upravne institucije, specializirano socialno varstvo ter javne raziskovalne institucije. Nabor storitev, prilagojenim regionalnim razmeram in potrebam prebivalcev in gospodarstva se podrobneje opredeli v regionalnem prostorskem planu.

Središča IV. ravni

Kot središča četrte ravni se razvijajo: Gornja Radgona, Zagorje ob Savi, Hrastnik, Ajdovščina, Logatec, Vrhnika, Grosuplje, Litija, Ilirska Bistrica, Žalec, Laško, Šentjur, Rogaška Slatina, Sevnica, Metlika, Trebnje, Ribnica, Slovenske Konjice, Slovenska Bistrica, Ljutomer, Ormož, Lendava, Radovljica, Bled, Tržič, Cerknica, Radlje ob Dravi, Ruše, Lenart v Slovenskih Goricah, Piran, Sežana. Središča IV. ravni zagotavljajo najmanj zdravstveni dom oziroma zdravniško oskrbo na primarni ravni in teritorialno organizacijo državne uprave; središča tretje ravni, ki so oddaljenejša od središč višjih ravni, pa tudi srednjo šolo in okrajno sodišče.

Druga naselja, pomembna za razvoj regije

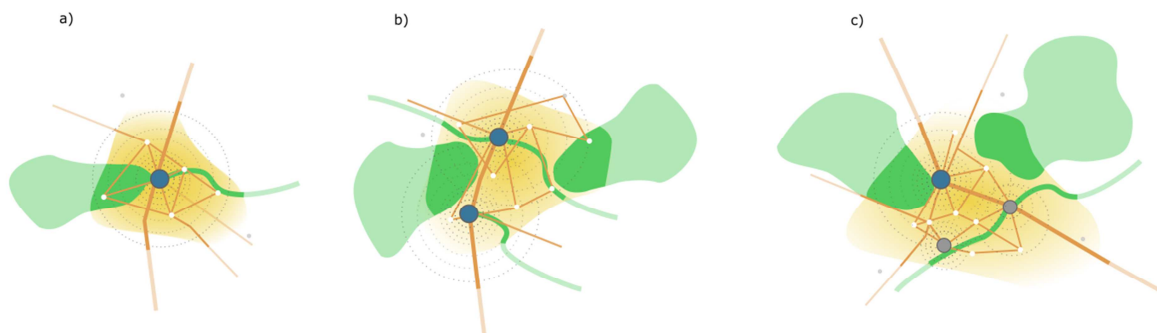
Država in občine se v regionalnem prostorskem planu glede na razvojne cilje regije, opredeljena prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti ter predlog zasnove omrežij družbene in gospodarske infrastrukture dogovorijo za opredelitev morebitnih drugih naselij, pomembnih za razvoj regije. Taka naselja se lahko opredelijo na tistih prednostnih območjih za razvoj posameznih dejavnosti, ki so od središč višjih ravni (I. – IV. ravni) oddaljena več kot 20 km po cestnem omrežju, imajo podeželsko zaledje in so pomembna z vidika oskrbe prebivalcev teh območij s storitvami splošnega pomena. Naselja, pomembna za razvoj regije imajo vsaj 1.500 prebivalcev, so sedež občine z vsaj 2.000 prebivalci, imajo popolno osnovno šolo, primarno zdravstveno oskrbo (zdravstvena postaja) ter so gospodarsko pomembna (indeks delovne migracije > 96 - zmerno delovna občina).

4.2.2 ŠIRŠA MESTNA OBMOČJA

Jedrna območja poselitve, ki so tudi najbolj urbanizirana območja v Sloveniji, so povezana v širša mestna območja. Širša mestna območja obsegajo ožja gravitacijska zaledja mestnih občin, središč I. in II. ravni, znotraj katerega so stanovanjska območja povezana z učinkovitim javnim prometom, z delovnimi mesti, storitvami in javnimi servisi, grajene strukture pa integrirane z zeleno infrastrukturo preko zelenih sistemov regij in mest.

Širša mestna območja so nadgradnja policentričnega urbanega sistema z jedri urbanega razvoja, ki podpirajo konkurenčnost Slovenije. Razvoj širšega mestnega območja se usmerja z usklajenim in skupnim regionalnim in prostorskim planiranjem. V širših mestnih območjih se usklajeno načrtuje razvoj stanovanj, javnega potniškega prometa, delovnih mest, javnih storitev in servisov ter zelenih sistemov. Izhajajoč iz obstoječih značilnosti imajo

lahko širša mestna območja eno večje središče ali pa so strnjena območja okrog več središč (Slika 7). V vseh primerih so povezave med središči ter središči in njihovim zaledjem posebej intenzivne in raznotere ter zahtevajo sodelovanje in dogovarjanje o načinu doseganja ciljev prostorskega razvoja.

SLIKA 7: RAZLIČNI TIPI ŠIRŠIH MESTNIH OBMOČIJ: (A) ENOJEDRNO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE, (B) VEČJEDRNO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE PRIMERLJIVIH SREDIŠČ, (C) VEČJEDRNO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE Z ENIM SREDIŠČEM VIŠJEGA RANGA

Širša mestna območja so območja intenzivnega funkcionalnega povezovanja. Funkcionalna povezanost zahteva reševanje skupnih razvojnih problemov in izzivov z okrepljenim sodelovanjem občin znotraj širšega mestnega območja, regionalnih akterjev in države z usklajenim načrtovanjem in izvajanjem infrastrukturnih in drugih razvojnih projektov. Zaradi tesne funkcionalne povezanosti širšega mestnega območja z osrednjim mestom, ki je običajno središče I. ali II. ravni, so nosilke urbanega razvoja na širših mestnih območjih mestne občine. Zelena infrastruktura je ključen element za ohranjanje krajinskih elementov v širših mestnih območjih, ki so pomembni z vidika zagotavljanja kakovosti bivanja, identitete prostora, možnosti za rekreacijo v naravnem okolju, varstva okolja, narave, voda in tal; nanjo se navezujejo zeleni sistemi mest in drugih urbanih naselij. Širša mestna območja so območja integriranega javnega potniškega prometa z vozlišči javnega potniškega prometa, lociranimi v središčih. Središča so prometno povezana s svojim funkcionalnim zaledjem. Razvija se oblike trajnostne mobilnosti, ki slonijo na intermodalnosti, povezovanju tirnega in cestnega javnega potniškega prometa, kolesarjenja in osebnega motornega prometa. Prednostno se razvija železniško infrastrukturo. Na širšem mestnem območju se zagotavlja usklajenost prometnega in prostorskega načrtovanja, še zlasti v primeru širitev in prenove naselij ali umeščanja večjih generatorjev prometa (npr. poslovne cone ali nakupovalna središča).

Glede na svojo lego in navezave na mednarodne koridorje imajo širša mestna območja globalno/nadnacionalno, nacionalno ali čezmejno vlogo.

Širša mestna območja so:

1. Ljubljana v sodelovanju s Kranjem (središče II. ravni) in Domžalami, Kamnikom ter Škofjo Loko kot središči III. ravni oblikuje **Osrednjeslovensko širše mestno območje**, ki deluje kot osrednja vstopna točka na presečišču EU transportnih koridorjev.
2. Maribor v sodelovanju s Ptujem oblikuje poselitveno in gospodarsko močno **Podravsko širše mestno območje**, ki uspešno uravnoteži vpliv ter izkorišča gospodarske sinergije s čezmejnima urbanima območjema Gradca in zagrebške aglomeracije.

3. **Obalno širše mestno območje** tvorijo Koper, Izola in Piran skupaj s Kraškim zaledjem, ki se na čezmejni ravni povezuje s sosednjimi regijami Italije in Hrvaške ter svojo konkurenčnost razvija na področju logistike in turizma ter razvoju izvozno usmerjenih dejavnosti v povezavi s pristaniško dejavnostjo.
4. Novo mesto v sodelovanju z belokranjskimi središči tretje in četrte ravni oblikuje **Dolenjsko – Belokranjsko širše mestno območje**, znotraj katerega se vzpostavlja regionalni trg delovne sile, ki krepi konkurenčnost središča tudi v čezmejnem prostoru. Za krepitev notranje povezanosti širšega mestnega območja se izboljša prometno povezanost Bele krajine z dograditvijo cestne in modernizacijo železniške infrastrukture.
5. Murska Sobota s svojim gravitacijskim zaledjem, ki sega do Gornje Radgone, Lendave in Ljutomera, oblikuje **Pomursko širše mestno območje**.
6. **Savinjsko širše mestno območje** tvorijo Celje z Velenjem in Žalcem ter Laškim s povezovanjem in dopolnjevanjem funkcij Celja v Savinjskem širšem mestnem območju ob tretji razvojni osi.
7. **Goriško širše mestno območje**, katerega središče je Nova Gorica s stičnima naseljema Šempetrom pri Novi Gorici in Vrtojbo, kot gosto poseljeno urbanizirano območje ter sorodno več funkcijsko gospodarsko usmerjenostjo na obeh straneh meje predstavlja simetrično in učinkovito čezmejno območje.
8. **Koroško širše mestno območje**: Oblikujejo ga območje Slovenj Gradca z Dravogradom in Ravnami na Koroškem. V širšem obmejnem prostoru je slovenski del gosteje naseljen in bolj industrializiran kot čezmejni avstrijski koroški prostor. Vzpostavljena je precejšnja mera čezmejnega sodelovanja in sodelovanje s predstavniki slovenske manjšine v Podjuni.

4.2.3 DRUGA OBMOČJA FUNKCIONALNEGA POVEZOVANJA

Koncept prostorskega razvoja opredeljuje na nekaterih gosteje urbaniziranih območjih, kjer ležijo manjša, vendar medsebojno funkcionalno povezana in dopolnjujoča se središča policentričnega urbanega sistema, druga območja funkcionalnega povezovanja. Ta vključujejo območja medsebojno funkcijsko povezanih občin z vsaj 30.000 prebivalci. Znotraj teh območij se v regionalnem prostorskem planu načrtuje usklajen razvoj stanovanj, javnega potniškega prometa, delovnih mest, družbene infrastrukture, zagotavljanje storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena ter zelenih sistemov.

Ta območja so: Jesenice – Radovljica; Trbovlje – Zagorje – Hrastnik in Sevnica–Krško–Brežice.

4.3 PODEŽELJE

Podeželje opredeljujemo kot prostor izven območij večjih koncentracij prebivalstva, ki pa ni enovito. Razlikuje se glede na raznolike prostorske izzive in potencialne, zlasti lego, naravne, demografske in družbene značilnosti ter povezanost in dostopnost do središč policentričnega urbanega sistema. Za podeželje je značilna prevladujoča kmetijska in gozdarska raba prostora, ohranjenost naravnih procesov in naravnih prvin ter velik delež podeželskih naselij in vasi, zavarovanih območij narave ter kulturne dediščine. Preplet teh elementov ustvarja značilne krajine in naselbinsko ter krajinsko prepoznavnost, ki povečuje bivalne kakovosti in privlačnost za turizem. Podeželje označuje tudi velik delež zelene infrastrukture in nanjo vezane ekosistemske storitve. Na podeželju so strateška območja za kmetijstvo, ki so pomembna za prehransko varnost in lokalno oskrbo s kakovostno hrano ter naravni viri, ki jih je na trajnostni način mogoče izkoristiti za povečanje blaginje družbe.

Za usmerjanje prostorskega razvoja razlikujemo podeželje v zaledju mest in urbanih naselij ter podeželje na gorskih, oddaljenih in obmejnih območjih, pri čemer so gorska podeželska območja lahko obmejna ali v notranjosti,

obmejna podeželska območja pa so lahko tudi nižinska. Urbana obmejna območja so obravnavana v okviru širših mestnih območij.

Za ohranjanje poseljenosti in vitalnosti podeželja, še posebej na gorskih ter odmaknjenih in obmejnih gorskih območjih, se prebivalcem zagotavlja primerljive življenjske pogoje in skrbi za ustrezno in enakopravno dostopnost do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, zlasti do izobraževanja, zdravstva, upravnih in oskrbnih storitev. Na podeželju v zaledju mest in urbanih naselij se dostopnost do storitev dosega s krepitvijo središč III. ravni, na podeželju v gorskih in odmaknjenih območjih pa središč IV. ravni ali drugih naselij, pomembnih za regijo v skladu z regionalnim prostorskim planom.

Zagotavlja se ustrezno raven prometne povezanost podeželskih naselij s središči znotraj regije in krepí dostopnost z javnim prometom in drugimi oblikami trajnostne mobilnosti. Na podeželju se zagotavlja 100 % pokritost z visoko zmogljivim internetom, s čemer se omogoči delo od doma, razvoj storitev za oskrbo podeželja in podporo gospodarskim dejavnostim na podeželju.

Karta

Podrobnejše usmeritve so podane v poglavju 5.3.

4.4 ZELENA INFRASTRUKTURA

Zelena infrastruktura je sistem funkcionalno povezanih naravnih in pol-naravnih območij, ki omogočajo naravne procese za zdrav, reproduktiven, varen, privlačen in večfunkcionalen prostor. Ogrodje zelene infrastrukture tvorijo poleg omrežja Natura 2000 tudi zavarovana območja, naravne vrednote, zelene površine v urbanih območjih in druga zemljišča, pomembna za ekološko povezanost teh območij. Nanjo se navezujejo zeleni sistemi regij in zeleni sistemi naselij, ki so del zelene infrastrukture na regionalni in lokalni ravni. Zelena infrastruktura ni nov varstveni režim, temveč se o izvajanju funkcij zelene infrastrukture ali njenem izboljšanju usklajujejo deležniki v okviru procesov prostorskega planiranja in načrtovanja ter prostorskega ali sektorskega upravljanja na državni, regionalni in lokalni ravni s ciljem dosegati večfunkcionalnost zelene infrastrukture.

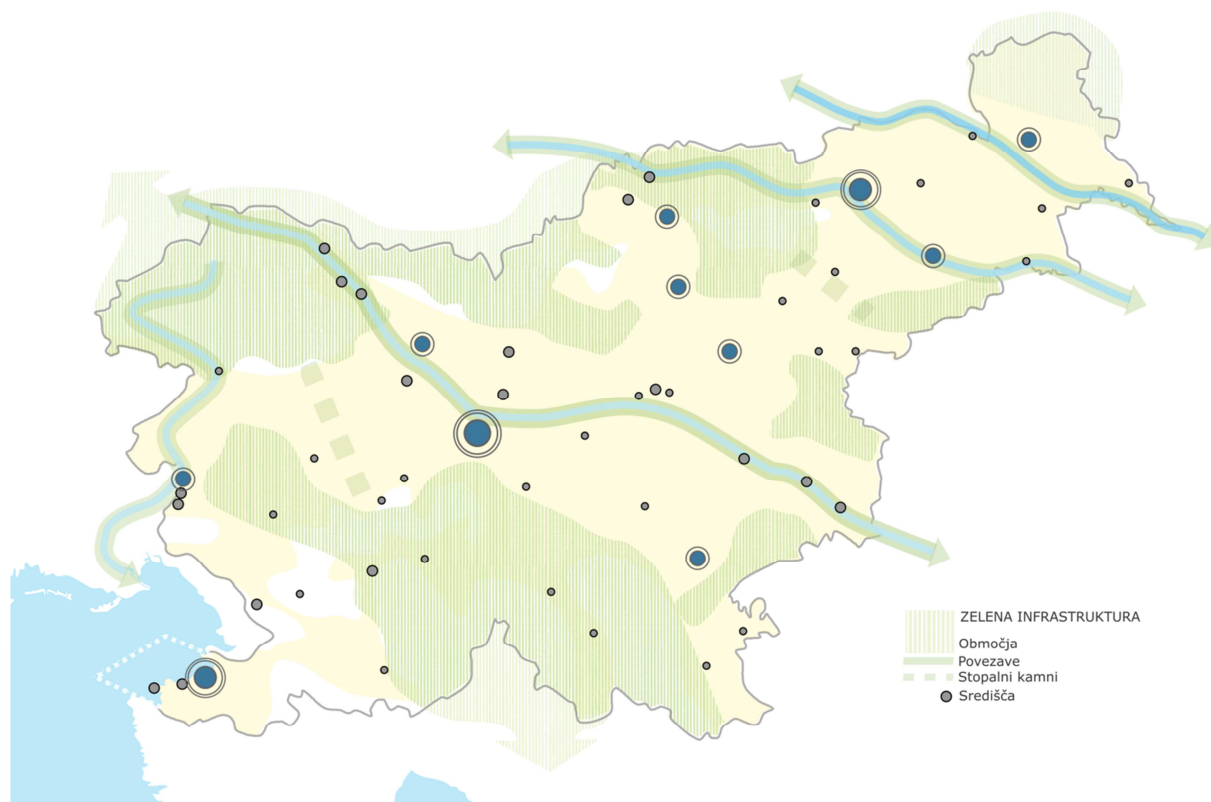
Zelena infrastruktura na državni ravni vključuje obsežnejše gozdne komplekse, ki so večinoma območja Nature 2000, gorske masive Alp in Dinaridov, zavarovana območja naravnih parkov, večje rečne sisteme Sočo, Savo, Dravo in Muro ter z njimi povezane trajne ali občasne ojezeritve. V sistem zelene infrastrukture na nacionalni ravni se vključujejo tudi območja krajinske prepoznavnosti in razlivna območja vodotokov. Povezljivost med navedenimi jedrnimi območji zelene infrastrukture se zagotavlja preko naravnih linijskih (npr. rečnih) in točkovnih (stopalnih) krajinskih elementov ali z vzpostavljanjem ali obnovo takih povezav, kjer so te potrebne.

Z zeleno infrastrukturo na državni ravni zagotavljamo tudi vpetost v mednarodni okvir in sicer preko povezav med slovenskimi in drugimi večjimi naravno ohranjenimi območji, ki so življenjski prostor evropsko pomembnih prostoživečih živali, zlasti na območju Dinarskega krasi, Julijskih in Kamniško Savinjskih Alp ter Karavank.

Na mednarodni ravni stremimo k ohranjanju ekološke funkcije zelene infrastrukture, zlasti s povezovanjem ekološko pomembnih krajinskih elementov preko državnih meja in izboljšanje stanja naravnih ekosistemov.

Z zeleno infrastrukturo na državni, regionalni in lokalni ravni zagotavljamo predvsem: ekološko funkcijo, zlasti ekološko povezljivost in zmanjševanje fragmentacije krajine zaradi posegov v prostor; okoljsko funkcijo, zlasti ohranjanje in izboljšanje kakovosti voda, varstvo razpoložljivih vodnih virov za naravne procese in oskrbo

prebivalstva ter regulacijo padavinske vode v mestih; klimatsko funkcijo, zlasti pri uravnavanju toplotnih valov v urbanih območjih in zmanjševanje ranljivosti prostora zaradi naravnih nesreč, še posebej poplav in plazov; gospodarsko funkcijo, zlasti za trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri in biotsko raznovrstnostjo in s tem povezanimi možnostmi za diverzifikacijo gospodarstva na regionalni in lokalni ravni; družbeno in kulturno funkcijo, zlasti pri zagotavljanju kakovosti življenja, zdravja prebivalstva, privlačnega, prepoznavnega varnega in odpornega prostora, razumevanju soodvisnosti med razvojem družbe in prostora, ohranjanju identitete ter pri spodbujanju raziskav in izobraževanja.

SLIKA 8: ZASNOVA ZELENE INFRASTRUKTURE NA NACIONALNI RAVNI

5 USMERITVE ZA DOSEGANJE CILJEV IN IZVAJANJE KONCEPTA PROSTORSKEGA RAZVOJA

5.1 SPLOŠNE USMERITVE ZA PROSTORSKI RAZVOJ

5.1.1 USMERITVE ZA UREJANJE IN RAZVOJ NASELIJ

(1) Urejanje in razvoj naselij se načrtuje tako, da se naselja razvijajo v skladu s funkcijo in vlogo v policentričnem urbanem sistemu. Mesta in druga urbana naselja, ki svojo vlogo in funkcijo izvajajo za širše (gravitacijsko) območje, so na podlagi kriterijev te Strategije (poglavje 4.2) opredeljena kot središča.

(2) Druga naselja, pomembna za razvoj regije, se ob upoštevanju kriterijev iz Strategije določijo v regionalnem prostorskem planu.

(3) Mestom in drugim urbanim naseljem, ki so opredeljena kot središča policentričnega urbanega sistema, se za izvajanje njihove razvojne vloge v regionalnem prostorskem planu lahko določi območje za dolgoročni razvoj. Območje za dolgoročni razvoj se lahko določi tudi naseljem, ki so v skladu z prepoznanimi razvojnimi potenciali teh območij opredeljena v regionalnem prostorskem planu kot druga naselja, pomembna za razvoj regije.

(4) Nova poselitve se usmerja v skladu s policentričnim urbanim sistemom v urbana naselja do IV. ravni. Vsem naseljem se določi ureditveno območje naselja. Območje za dolgoročni razvoj se določi v regionalnem prostorskem planu naseljem do IV. ravni in drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije. Preostala poselitve, ki obsega manj kot 10 stanovanjskih stavb, se opredeli kot posamična poselitve in se lahko ohranja. Ureja in v poselitveni sistem se vključi naselja, kjer večinsko živi romsko prebivalstvo.

(5) V skladu s temeljnimi pravili urejanja prostora, zlasti prednostnim notranjim razvojem naselij in ciljem Strategije - racionalno in učinkovito rabo prostora ter kakovost življenja v urbanih območjih in na podeželju - se izvaja celovita prenova naselij in s tem zmanjšuje delež ter površino razvrednotenih območij, krepi prostorsko identiteto in povečuje gostoto prebivalcev (povezano poglavje 5.2). Posebno pozornost se nameni funkcionalnim vidikom prenove, protipotresni prenovi objektov, izboljšanju snovne učinkovitosti, kvalitete odprtega prostora in zelenih površin ter vključitvi kulturne dediščine v prenovu. S tem se prispeva k izboljšanju kvalitete življenja, k zmanjšanju ogljičnega odtisa na ravni stavb, sosesk in naselij, k povečanju odpornosti na podnebne spremembe in k zmanjšanju potreb po širitvi naselij.

(6) Načrtno se zmanjšuje ranljivost naselij in infrastrukture zaradi podnebnih sprememb ali naravnih nesreč, zlasti z umikanjem poselitve in infrastrukture iz ogroženih območij ter vzpostavljanjem naravnih blažilcev ekstremnih dogodkov in toplotnih otokov (npr. z ohranitvijo in vzpostavitvijo razlivnih območij ter večjim deležem dobro upravljanih oziroma vzdrževanih zelenih površin kot elementov zelene infrastrukture, zelenega sistema regij in zelenega sistema mest).

(7) Dviguje se kakovost življenja v naseljih, in sicer: z izboljšanjem dostopnosti do storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena, dostopnosti do stanovanj in delovnih mest z načini trajnostne mobilnosti ter z zmanjševanjem potreb po mobilnosti (z izboljševanjem možnosti dela od doma); z zniževanjem stroškov življenja v mestih, zlasti z energetsko učinkovito prenovu in v primeru novogradenj, energetsko varčnimi objekti (skoraj nič energijske hiše), kaskadno rabo energije na ravni stavb ali naselij, uporabo sistemov za ponovno rabo virov - npr. vode; z izboljševanjem možnosti za 5' časovno peš dostopnost do zelenih površin in rekreacije na prostem; z zmanjševanjem ravni hrupa v naseljih - npr. s spodbujanjem uporabe manj hrupnih prevoznih sredstev in ukrepi za

zmanjševanje emisij hrupa iz industrijskih virov; z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem nočne osvetljenosti, zlasti ob cestah in v neposredni bližini stanovanjskih objektov, bolnišnic, socialnih zavodov, še posebej na območjih krajinske prepoznavnosti, v širših zavarovanih območjih in območjih kulturne dediščine; z izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih z zmanjšanjem emisij iz kurilnih naprav in transportnih sredstev ter z izboljšanjem strukture, vrste in obsega zelenih površin kot blažilcev emisij oziroma izboljševalcev kakovosti zraka ter izboljšanjem njihovega vzdrževanja.

(8) Nove urbanistične, arhitekturne in krajinske ureditve naselij morajo prispevati k ohranjanju regionalne in lokalne identitete prostora, prepoznavnosti naselij in krajine. Lokalne skupnosti opredelijo prepoznavne značilnosti naselij in krajine in jih upoštevajo pri pripravi prostorskih aktov in odlokov o izgledu naselij in krajine ter pri usmeritvah za nove prostorske ureditve.

(9) Za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter omogočanje ekološke poveztljivosti se vzpostavi ločitvene zelene pasove med naselji kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije. Zeleni pasovi lahko vključujejo gozdove, vodni in obvodni prostor ter kmetijske površine v ekstenzivni rabi in varovana območja narave. Širino ločitvenih zelenih pasov se določi glede na vlogo zelenega pasu za ekološko poveztljivost (migracijske poti divjih živali), rekreacijsko vlogo, klimatsko vlogo (prevetrenost), oblikovno podobo krajine, vendar naj ne bodo ožji od 200 metrov (1000¹ metrov za migracijske poti divjih živali).

(10) Za blaženje potencialnih negativnih vplivov intenzivne kmetijske dejavnosti (npr. trajni nasadi) na zdravje ljudi v stanovanjskih delih naselij, ki ležijo v neposredni bližini kmetijskih zemljišč, se med obema rabama uskladi način vzpostavitve ločitvenega pasu in določijo ustrezni ukrepi.

(11) Urejanje podeželskih naselij se prednostno izvaja s prenovo in notranjim razvojem naselja, skupaj s prenovo mobilnosti, oskrbe z energijo ter drugimi viri. Poudarek je na vzdrževanju obstoječega kakovostnega stavbnega fonda, zgoščevanju naselbinske strukture, ki se funkcionalno in tehnološko prilagodi potrebam prebivalcev, ob upoštevanju pričakovanih demografskih sprememb. Pri tem se upošteva ohranjenost kakovostnih naselbinskih jeder in prepoznavnih silhuet ter usmeritev glede varstva kulturne dediščine in okolja ter prepoznavnosti naselij in krajine.

(12) S prostorskimi instrumenti se preprečuje nadaljnje širjenje posamične poselitve. Posamično poselitev se, razen v območjih, ogroženih zaradi naravnih nesreč, lahko ohranja. V okviru enot posamične poselitve na podeželju se lahko obnavlja obstoječi stavbni fond, ki se ga izjemoma lahko dopolni s posamično novogradnjo ob upoštevanju usmeritev za prepoznavnost naselij in krajine ter varstvo narave in virov, v kolikor gre za modernizacijo obstoječe dejavnosti, zlasti primarne (kmetijstvo, gozdarstvo) ali s tem povezano dopolnilno dejavnostjo na perspektivnem kmetijskem gospodarstvu.

(13) V podeželskih naseljih, v katerih se razvija turizem, se vzdržuje in ustvarja oblikovno prepoznavnost, ki ohranja tradicionalno strukturo, skrbi se za izboljšanje infrastrukture in trajnostne mobilnosti. Pri modernizaciji kmetijske dejavnosti v teh naseljih se posebno pozornost namenja dopolnjevanju med kmetijsko in turistično dejavnostjo oziroma se vnaprej prepreči morebitne konflikte. Lokalna skupnost v skladu z usmeritvami te Strategije in regionalni prostorskih planov opredeli podeželska naselja s potencialom za razvoj turizma v povezavi s primarnimi dejavnostmi ali biotsko raznovrstnostjo in krajino.

¹ Vir – guidelines for ... (NATREG)

(14) V urbanih in podeželskih naseljih se zagotavlja dostopnost do modernih informacijskih omrežij in tehnologij ter se zagotavlja kakovostna dostopnost do osnovnih storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, za fizično dostopnost do storitev se prednostno zagotavlja dostop s trajnostno mobilnostjo.

(15) V širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in naseljih z večjo gostoto poselitve se prednostno načrtujejo sistemi za daljinsko ogrevanje in hlajenje stavb z obnovljivimi oziroma CO₂ nevtralnimi plini s ciljem racionalizacije stroškov ter izboljšanjem kakovosti zraka v naseljih. Spodbuja se gradnjo sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje toplote in električne energije. Prednostno se načrtujejo na območjih strnjene poselitve (več kot 20 preb./ha), na območjih z večjo gostoto porabnikov (šole, večstanovanjske stavbe, dijaški domovi, domovi za ostarele, nakupovalna središča ipd.) ali na območjih gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije. *Na območjih, ki so povezana s plinovodnim omrežjem ali ki jih je ob razumnih vlaganjih še možno povezati z obstoječim plinovodnim omrežjem, se energetska oskrba nasloni na ta omrežja.*

5.1.2 LOKALNE GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE S PODROČJA VARSTVA OKOLJA

(16) V regionalnem prostorskem planu se obvezno uskladijo in določijo prostorske ureditve lokalnega pomena, ki segajo na območje več občin ali vplivajo na območje več občin (prostorske ureditve, ki so neposredno namenjene opravljanju lokalnih javnih služb s področja varstva okolja), zlasti s področij oskrbe s pitno vodo, odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode, zbiranja in obdelava določenih vrst komunalnih odpadkov ter odlaganje ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov.

5.1.3 STANOVANJSKA OSKRBA

(17) V središčih policentričnega urbanega sistema se zagotavlja zadostno število stanovanj in zagotavlja površine za stanovanjsko gradnjo. Prednostno se jih zagotavlja s prenovo razvrednotenih območij ali s prenovo obstoječih stanovanjskih območij nizke gostote. Večja območja namenjena za stanovanjsko oskrbo z javnimi najemnimi stanovanji se umešča v središča do IV. ravni. Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo (v nadaljnjem besedilu PROSO) se načrtuje v regionalnem prostorskem planu usklajeno z načrtovanjem potrebnih sprememb in prilagoditev javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa, in celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij. Stanovanjska območja se načrtuje z upoštevanjem bližine raznolikih delovnih mest, opremljenostjo s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena.

(18) V stanovanjskih območjih se zagotavlja različne tipe stanovanj, ki omogočajo mešano socialno in starostno strukturo stanovalcev in preprečuje socialno segregacijo ter getoizacijo. Pri načrtovanju, prenovi in gradnji stanovanjskih območij se sledi načelom kakovostnega in varnega bivalnega okolja, ki se zagotavlja s primerno gostoto zazidave, arhitekturnim oblikovanjem celotnega stanovanjskega območja in posameznih stavb ter z zasnovo javnih odprtih in zelenih površin.

(19) Načrtuje in razvija se takšne oblike stanovanjske zazidave, ureditve in medsebojne razmestitve objektov, ki spodbujajo socialne stike med prebivalci in zagotavljajo primerno večje gostote zazidave, istočasno pa zagotavljajo tudi zadostne odprte javne grajene in zelene površine. V stanovanjskem območju se omogoča peš dostopnost do vseh potrebnih vsakodnevnih storitev. V obstoječe urbano tkivo se posega na podlagi celovite strokovne presoje.

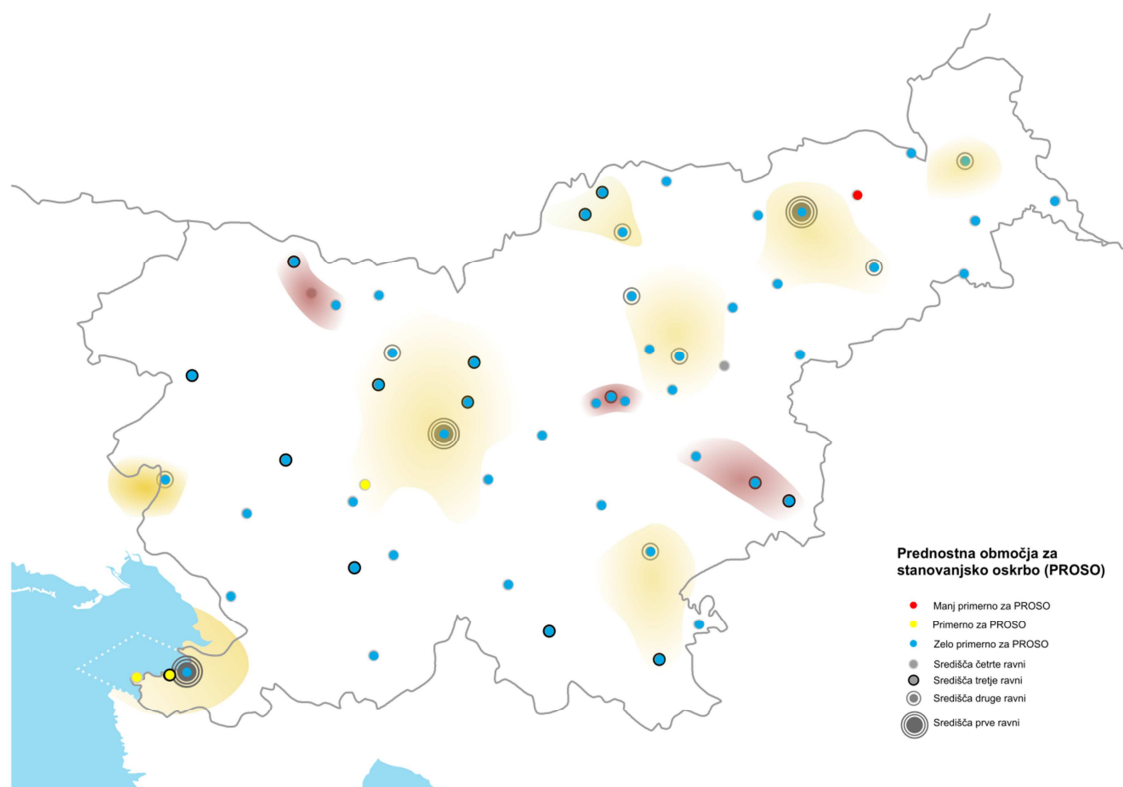
(20) V stanovanjskih območjih se zagotavlja primerno opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi in družbeno infrastrukturo. V stanovanjskih območjih so lahko dejavnosti osnovnega šolstva in zdravstva, socialno varstvene dejavnosti, dejavnosti za starejše, varstvo otrok, trgovske, poslovne, uslužno-obrtne, turistične, upravne

dejavnosti, dejavnosti intelektualnih in umetniških storitev ter druge dejavnosti, ki ne poslabšujejo kakovosti bivalnega okolja in prispevajo k bolj racionalni izrabi površin, komunalnih in prometnih omrežij ter celovitemu delovanju naselja.

(21) V stanovanjskih območjih se zagotavlja dobro dostopnost do območij z družbeno infrastrukturo in zaposlitvenih območij s trajnostno mobilnostjo.

5.1.4 POMEMBNEJŠA DRUŽBENA INFRASTRUKTURA

(22) Družbena infrastruktura so prostorske ureditve za izvajanje storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena zlasti na področju zdravstva, socialnega varstva, izobraževanja, javne uprave, sodstva, kulture, raziskav, pošte, s katerimi se zagotavlja pravično dostopnost do teh storitev za prebivalstvo in gospodarstvo v skladu s konceptom prostorskega razvoja. Pomembnejšo družbeno infrastrukturo se glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema določi v regionalnih prostorskih planih.

SLIKA 9: SREDIŠČA S PREDNOSTNIMI OBMOČJI ZA STANOVANJSKO OSKRBO (PROSO)

5.1.5 PREDNOSTNA OBMOČJA ZA KONCENTRACIJO GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI

(23) Pri razvoju gospodarskih con se poleg družbeno ekonomskih pogojev, zagotovljenega zaledja kapitala in znanja na področju visoke tehnologije ter usposobljenosti delovne sile v gravitacijskem območju, upošteva tudi prostorske kriterije, in sicer: vloga središča v urbanem sistemu, razpoložljivost stanovanj in dostopnost s trajnostno mobilnostjo do predvidenih lokacij gospodarskih con; optimalna povezava s prometnim in energetskega omrežjem, prednostno železnico, ter z drugo gospodarsko javno infrastrukturo opremljenostjo; oddaljenost in velikost že

obstoječih gospodarskih con ter prometnih terminalov; prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti okolja, podnebnih sprememb ter naravne in kulturne krajine ter možnosti prenove obstoječih razvrednotenih zemljišč.

(24) Gospodarske oziroma poslovne cone se v naselju umeščajo ob prometno vozliščnih lokacijah tako, da so dobro povezane zlasti z javnim prometom z vseh območij regije in sosednjih regij. Pri izbiri lokacije se preveri možnosti prenove in sanacije opuščenih in razvrednotenih območij. Območja za gospodarski razvoj morajo kot celota in posamezni deli izkazovati okoljsko trajnost, to je snovno, energetske in prostorsko učinkovitost in morajo delovati po principu industrijskih simbioz ter imeti velik delež zelenih površin kot element dobrih delovnih pogojev, prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja vidnih ali okoljskih vplivov (npr. hrupa). Območja nekdanje industrije, ki izpolnjujejo prostorske, okoljske, infrastrukturne in druge pogoje sodobnih proizvodnih parkov se dolgoročno ohranja in posodablja za gospodarski namen. Za območja gospodarskih dejavnosti ali cone v katere se vlaga javna sredstva, se razvije enoten model načrtovanja in upravljanja, po katerem zemljišča ostanejo v javni lasti (podjetje pa npr. pridobi stavbno pravico). tudi po zaprtju ali prodaji podjetja. S tem se uravnoteži povpraševanje po novih stavbnih zemljiščih.

(25) Prednostna območja za koncentracijo gospodarskih, proizvodnih ali drugih poslovnih dejavnosti se v skladu s kriteriji, navedenimi v prejšnjem odstavku določijo v okviru širših mestnih območij v središčih I. ali II. ravni, izjemoma pa v središčih III. in IV. ravni, ki že imajo večja sklenjena industrijska ali proizvodna območja (20 ha). Prednostna območja za gospodarski razvoj se prioritarno poiščejo v okviru notranjega razvoja urbanih naselij zlasti v okviru prestrukturiranja razvrednotenih območij ali površin obstoječih gospodarskih in poslovnih con. Območja za gospodarske dejavnosti, pri katerih je pomembna racionalna transportna oddaljenost med surovinsko bazo in uporabniki, kot je npr. pri predelavi lesa, se lahko poiščejo tudi v središčih IV. ravni ali v drugih naseljih, pomembnih za regijo, v kolikor je možno zagotoviti prevoz po železnici.

(26) Prednostna območja za gospodarski razvoj se določijo v okviru regionalnih prostorskih planov v skladu z usmeritvami Strategije.

5.1.6 NAKUPOVALNA SREDIŠČA

(27) Pri zagotavljanju vsakodnevne preskrbe prebivalcev v urbanih in podeželskih naseljih se tovrstno oskrbo praviloma zagotavlja v stanovanjskih območjih tako da je mogoč peš dostop in se jih dimenzionira glede na območje neposrednih dnevnih uporabnikov.

(28) Nakupovalna središča (centre) večja kot 5000 m² se lahko uredi v središčih policentričnega urbanega sistema I. in II. ravni, v sklopu intermodalnih vozlišč za potniški promet, s povezavo najmanj javnega železniškega in avtobusnega prevoza. Spodbuja se dostop z javnimi prevoznimi sredstvi, parkiranje pa se zagotavlja v okviru javnih parkirišč mesta. Nova nakupovalna središča se lahko razvija samo na razvrednotenih območjih v urbanem naselju oziroma zemljiščih, ki jih je mogoče izkoristiti za ta namen v sklopu notranjega razvoja naselij kot del funkcionalne reorganizacije oziroma urbane prenove naselja ali njegovega dela. Nakupovalna središča s površino večjo od 5000 m² se ne umeščajo v pretežno stanovanjska območja, temveč v območja z mešano rabo z možnostjo kaskadne rabe energije. Zgornja meja skupnih neto trgovskih površin na prebivalca je do največ 1,6 m² bruto/na prebivalca/naselje. Središča, kjer se predvidijo nakupovalna središča s površino več kot 5000 m², se določijo v okviru regionalnih prostorskih planov. Upošteva se tudi usmeritve iz poglavja 5.1.7, točka (31).

(29) Prestrukturiranje obstoječih nakupovalnih območij se opredeli v skladu z razvojno vizijo v regionalnem prostorskem planu in vizijo razvoja širšega mestnega območja, pri čemer so med ključne elemente prestrukturiranja vključeni dostopnost s trajnostno mobilnostjo, trajnostno gradnjo in zeleno infrastrukturo.

5.1.7 PROMETNE POVRŠINE IN INFRASTRUKTURNA VOZLIŠČA

(30) Za razvoj urbanih naselij in reševanje prometne problematike je nujna večja usklajenost in sočasnost prometnega in urbanističnega ter prostorskega načrtovanja. Zagotavljanje mobilnosti prebivalstva zahteva dobro prometno povezanost in organizacijo prometa tako na ravni naselij kot na regionalni ravni in znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanj.

(31) Urbane strukture v bližini prometnih vozlišč, terminalov za javno potniški promet in postajališč javnega potniškega prometa se zgošča, pri čemer pa se 20 do 30 odstotkov površine območja namenja odprtim javnim grajenim površinam, od tega vsaj 15 odstotkov površine območja javnim zelenim površinam. V vozlišča javnega potniškega prometa in v njihovo neposredno bližino se umešča tudi oskrbne in druge poslovne dejavnosti.

(32) Pri načrtovanju prometnih površin v mestih se podpira širjenje centralnih peš površin, območij mešanega prometa, razvoj kolesarskega omrežja in javnega potniškega prometa. Površine za pešce in kolesarje se povezuje z zelenim sistemom mest. Na ravni urbanih naselij se celovito načrtuje in razrešuje problematiko mirujočega prometa, preprečuje se spreminjanje odprtih javnih grajenih in zelenih površin v površine za parkiranje vozil.

5.1.8 DOLOČITEV OBMOČIJ ZA DOLGOROČNI RAZVOJ

(33) Za izvajanje razvojne vloge in funkcije se mestom in drugim urbanim naseljem, ki so po tej Strategiji opredeljena kot središča do vključno IV. ravni in drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije, lahko določi območja za dolgoročni razvoj v skladu z ZUerP-2. Območje za dolgoročni razvoj se središču določi, kadar s prenovo razvrednotenih zemljišč ali zgoščanjem naselja ni mogoče zagotoviti naraščajočih potreb po stanovanjih in spremljajočih storitvenih dejavnostih, kot so vrtci, šole ipd., glede na rast prebivalstva v zadnjih 10 letih, 15-letno projekcijo rasti in povečanje delovnih mest. Območja za dolgoročni razvoj ne smejo povečevati ranljivosti prostora na širšem območju naselja, to je, ne smejo poslabševati poplavne varnosti, ali posegati v naravna razlivna območja ali v druga območja potencialnih naravnih nesreč, ki izhajajo iz sedanje ali potencialne ogroženosti, upoštevaje pričakovane posledice podnebnih sprememb. Upošteva se usmeritve iz poglavja 5.5.3 za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine.

5.2 USMERITVE ZA URBANI RAZVOJ

(34) Za izboljšanje gospodarske, družbenega in okoljske učinkovitosti države je ključen razvoj mest in drugih urbanih naselij kot zaposlitvenih središč, središč rasti in inovacij ter kvalitetnega bivalnega prostora. Poleg priložnosti se v urbanih naseljih zgoščajo tudi problemi in izzivi kot so revščina in socialna izključenost, brezposelnost, visoke cene nepremičnin in slabša stanovanjska dostopnost, razvrednotenje prostora in okoljska degradacija.

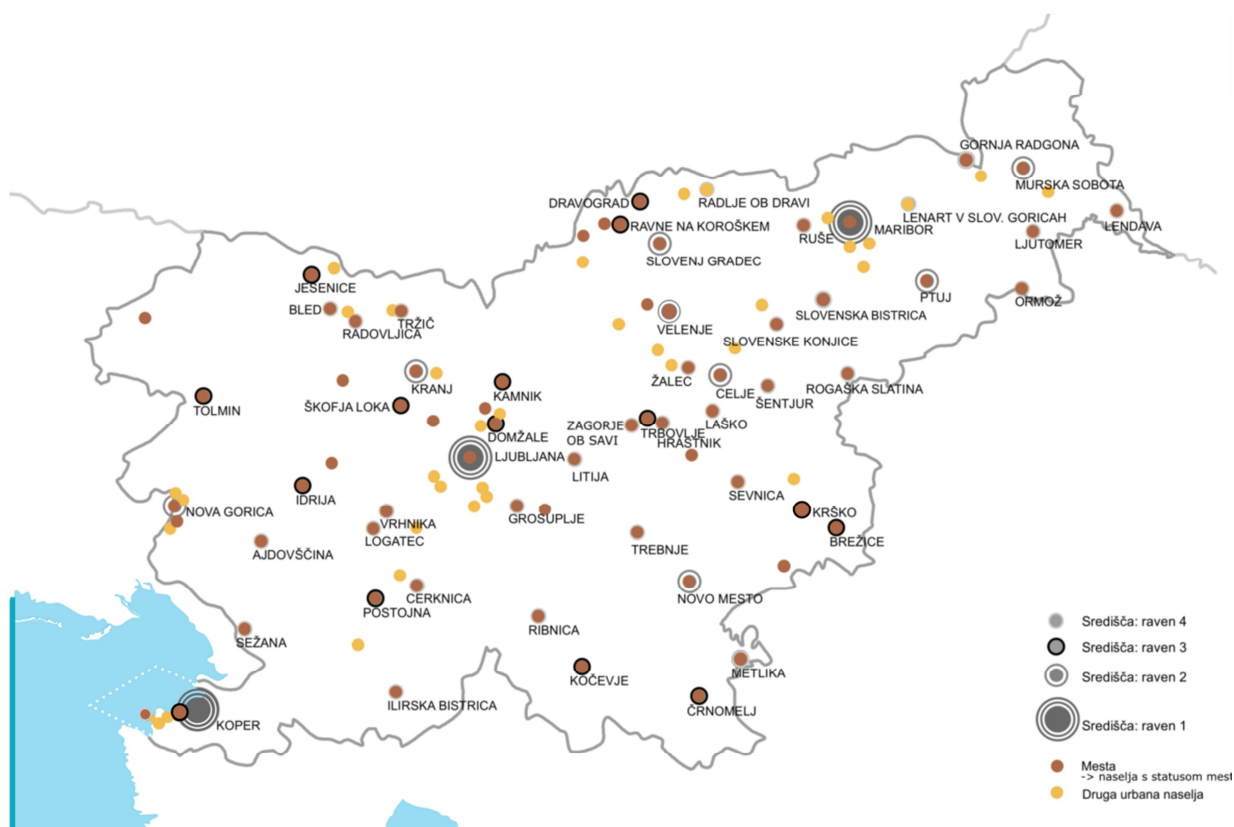
(35) Z urbanim razvojem se zagotavlja razmeščanje dejavnosti, družbene infrastrukture, stanovanj in gospodarske infrastrukture v urbana naselja, komunalno opremljanje zemljišč za bivanje in proizvodnjo, oskrbo in storitve na primernih lokacijah ter površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa na prostem.

(36) Razvojne priložnosti in izzivi, s katerimi se mesta soočajo, segajo preko njihovih fizičnih meja, zato urbani razvoj podpira usklajen in medsebojno povezan razvoj mest, drugih urbanih naselij in širših mestnih območij.

(37) Urbana naselja so najpomembnejši gradnik urbanega razvoja. Razvija se jih v vitalno, skladno in urejeno okolje, ki nudi pogoje za gospodarski in družbeni razvoj ter prispeva h kakovosti življenja vseh prebivalcev. Razvija se jih po načelu večfunkcionalnosti in po načelu komplementarnosti spodbuja mešano rabo prostora. Za razvoj učinkovitega mesta se zagotavlja ustrezno razmerje v rabi zemljišč in objektov, stremi se k prepletu raznovrstnih funkcij in dejavnosti.

(38) Razvoj urbanih naselij se načrtuje celovito na podlagi dolgoročne razvojne vizije, katere cilj je dosegati sinergije po načelu presečne logike med prostorsko konkurenčnostjo, identiteto in kakovostjo ter s tem prispevati k uresničevanju Strategije razvoja Slovenije. Razvojna vizija temelji na potencialih za gospodarski razvoj in vlogi ter funkciji posameznega mesta ali drugega urbanega naselja kot središča v policentričnem urbanem sistemu I. do IV ravni. Posebno skrb se posveča ustvarjanju pogojev za urbane inovacije na vseh področjih, zlasti za izboljšanje privlačnosti mest kot vozlišč idej in znanja, krožnega gospodarstva, trajnostne prenove in rabe kulturne dediščine, lokalne in globalne povezanosti ter kvalitetnega bivalnega prostora za različne skupine prebivalstva in krepitev socialne kohezivnosti.

(39) V urbanih naseljih se ob prenovah ali širitvah zagotavlja zadosten obseg odprtih javnih grajenih in zelenih površin, s spremembo tipologijo zazidave povečuje gostota prebivalcev, spodbuja preplet stanovanj in drugih komplementarnih gospodarskih dejavnosti – funkcije bivanja in dela znotraj sosek. Z zagotavljanjem ustreznega deleža oskrbe z javnimi najemnimi stanovanji se skrbi za raznoliko prebivalstveno strukturo, preprečuje socialno izključenost in omejuje se ekskluzivno rabo prostora .

SLIKA 10: SREDIŠČA V POLICENTRIČNEM URBANEM SISTEMU GLEDE NA FORMALNI STATUS OZIROMA TIPOLOGIJO (MESTA IN DRUGA URBANA NASELJA)

(40) V urbanih naseljih, ki so središča v policentričnem urbanem sistemu se zagotavlja zadostno in raznovrstno stanovanjsko oskrbo - predvsem javna najemna stanovanja za različne skupine prebivalstva, ohranja in krepi raznovrstnost storitev, ponudbo delovnih mest in izboljšuje trajnostno mobilnost za dostop do teh funkcij. Krepitev središč ne pomeni izključno njihove fizične širitve, temveč zlasti izboljšanje kakovosti in delovanja obstoječih struktur in dejavnosti. Stanovanjske površine, površine za družbeno infrastrukturo in površine za potrebe gospodarstva se prednostno zagotavlja s prenovo obstoječih, že urbaniziranih in razvrednotenih območij tako, da to ne ogroža kakovosti bivalnega okolja:

- s primernim zgoščevanjem urbane strukture;
- s spodbujanjem mešane rabe prostora;
- zagotavljanjem primerno velikih, raznolikih odprtih javnih in zelenih površin, povezanih v zeleni sistem naselja in
- z zaokroževanjem in smiselnim dopolnjevanjem obstoječih urbaniziranih območij, prednostno na območjih z dobro prometno dostopnostjo z javnim, prednostno tirnim, potniškim prometom.

(41) Z razvojem širših mestnih območij se krepi vlogo središč in njihovih funkcionalnih območij v širšem evropskem in čezmejnem prostoru (upravljanje funkcionalno povezanih območij, ki segajo preko meja posameznih občin), krepi konkurenčnosti slovenskega prostora, ohranja policentrični koncept omrežja središč, razporeja storitve splošnega pomena v prostoru (opremljenost urbanih središč) in zagotavlja dostop do storitev splošnega pomena vsem prebivalcem države v razumnih časovnih okvirih (časovna dostopnost pod 45 min); podpira izboljšanje

javnega potniškega prometa s krepitvijo linijskih povezav znotraj širših mestnih območij in navezavo sosednjih redkeje poseljenih območij z alternativnimi načini javnega potniškega prometa (npr. prevozi na klic) na prestopne točke oziroma vozlišča na robu funkcionalnih urbanih območij.

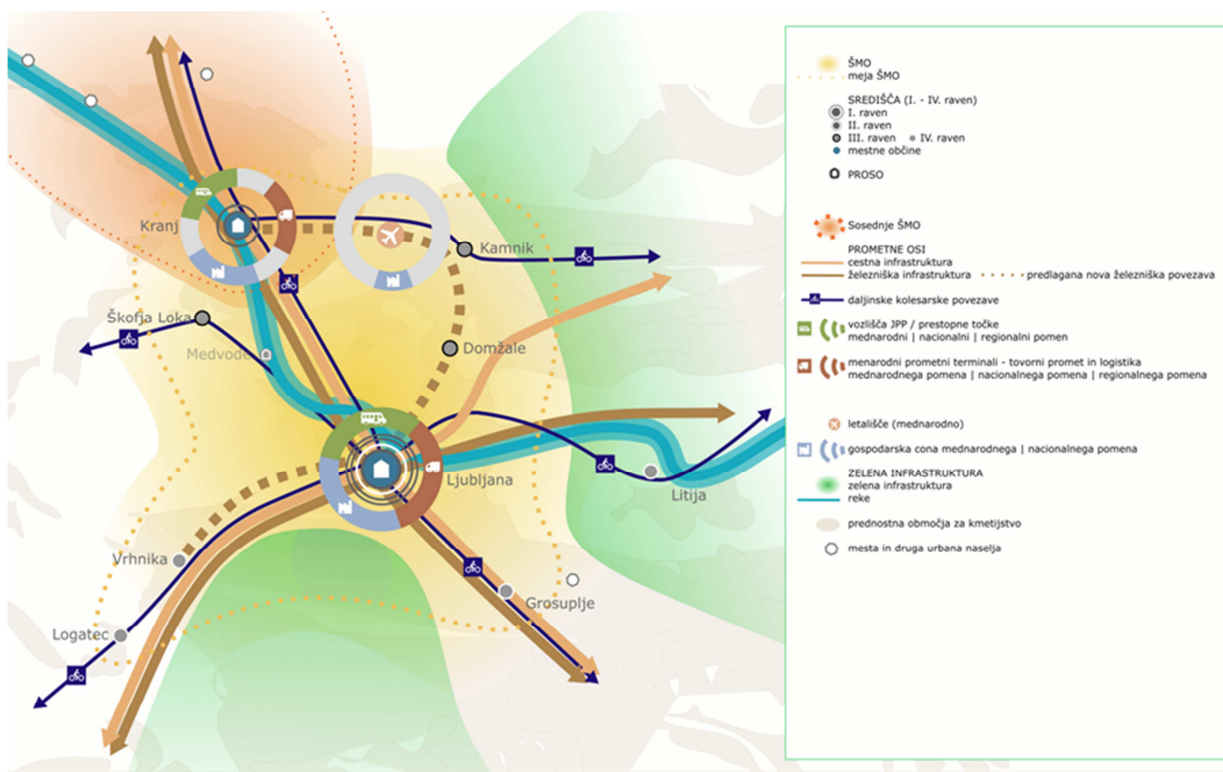
(42) Središča v obmejnem prostoru so vpeta v mednarodne prometne koridorje in imajo tradicijo čezmejnega sodelovanja, kar nakazuje na potencial oblikovanja čezmejno povezanih poselitvenih in gospodarskih sistemov. V širših mestnih območjih v obmejnem prostoru se zato povečuje gospodarsko, raziskovalno-izobraževalno in kulturno vlogo posameznih središč z namenom krepitve njihove vloge v čezmejnem funkcionalnem urbanem območju, v povezavi s sosednjimi središči. Tako se v širšem čezmejnem funkcionalnem območju krepí skupne konkurenčne prednosti, zlasti doseganje kritične mase za izboljšanje inovacijskega potenciala, in racionalnejšo rabo infrastrukturnih zmogljivosti.

5.2.1 SREDIŠČA I. RAVNI

(43) **Ljubljana** ima kot prestolnica Slovenije v konceptu prostorskega razvoja posebno vlogo. Ljubljana se razvija kot pomembno univerzitetno, raziskovalno in zaposlitveno središče. V njej se ohranjajo in razvijajo upravne funkcije najvišje ravni. Razvija se kot pomembno mednarodno prometno vozlišče, ki vključuje letališče za mednarodni letalski promet. V Ljubljani se krepi osrednji potniški intermodalni terminal s povezovanjem železniškega, letalskega potniškega prometa ter cestnega javnega potniškega prometa. Prav tako se razvija tovorni intermodalni terminal za tovorni promet na križišču mediteranskega in baltsko jadranskega koridorja z navezavo železniškega prometa in pomorskega prometa v koprskem pristanišču. Prednostno se ureja problematika Ljubljanskega železniškega vozlišča za zagotovitev ustrezne kapacitete tirov za povečanje pretočnosti tako potniškega kot tovarnega prometa in dvig kakovost bivanja prebivalcev z zmanjševanjem ravni hrupa ter drugih okoljskih emisij.

(44) Ljubljana je zaposlitveno središče širšega mestnega območja, krepi se potencial za pritegnitev institucij EU in sedežev mednarodnih podjetij in njihovih izpostav v srednji in jugovzhodni Evropi. Privlačnost središča in širšega mestnega območja se izboljšuje s krepitvijo raznovrstnih prometnih zlasti letalskih in železniških povezav, kakovostjo zdravstvenih storitev, kulturnih programov, prenoval objektov in območij kulturne dediščine ter mednarodnih izobraževalnih programov. Izboljšuje se kakovost bivanja in izboljša dostopnost do stanovanj. Prostorsko privlačnost krepi prepoznana identiteta in bogate možnosti za rekreacijo in kakovostno preživljanje prostega časa.

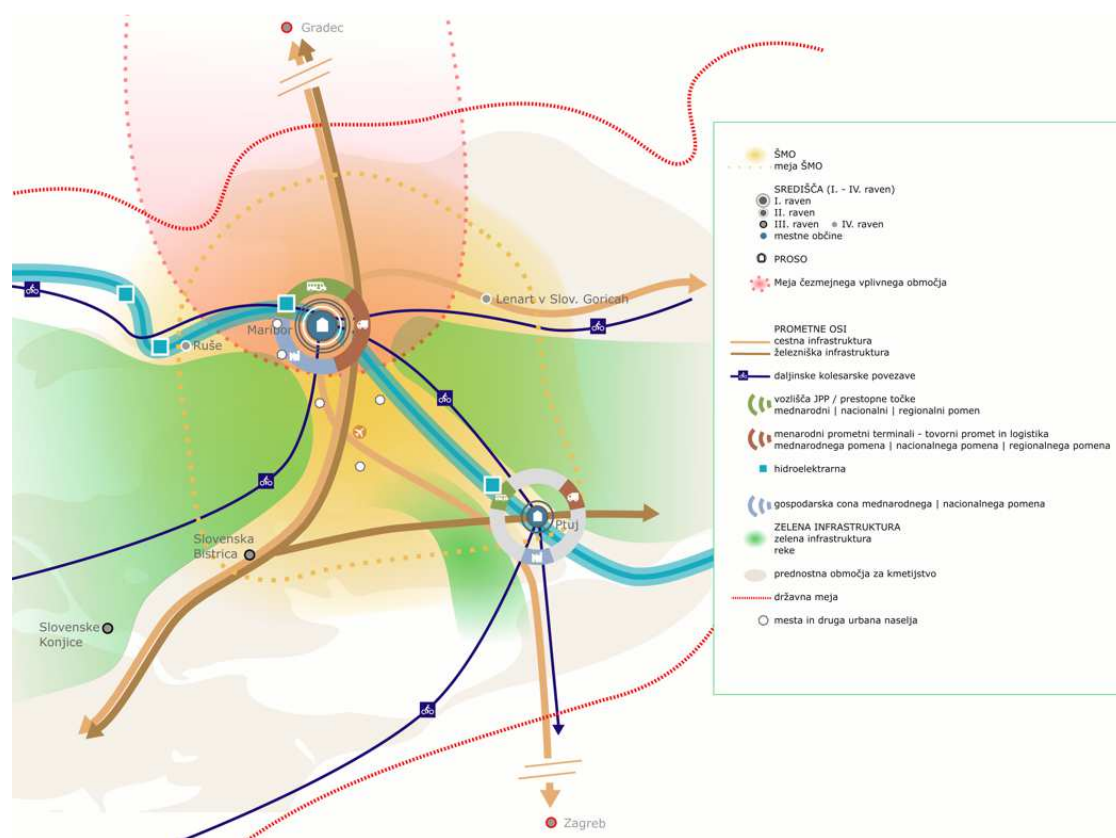
(45) Ljubljana v sodelovanju s Kranjem (središče II. ravni), Domžalami, Kamnikom in Škofjo Loko kot središči III. ravni oblikuje **Osrednjeslovensko širše mestno območje**.

SLIKA 11: OSREDNJSLOVENSKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

(46) **Maribor** se razvija kot središče vzhodnega dela države s poudarjenim čezmejnim pomenom, kot pomembno univerzitetno in zaposlitveno središče ter jedro prometno vozlišče TEN-T omrežja s potencialom za razvoj intermodalnih terminalov za potniški in tovorni promet. Na mednarodni ravni se vzpostavi in krepi povezava mednarodnega železniškega in letalskega prometa s cestnim javnim potniškim prometom v širšem mestnem območju ter v gravitacijskem območju Maribora v prostoru med dvema pomembnima mednarodnima središčema sosednjih držav Zagrebom (Hrvaška) in Gradcem (Avstrija) ter v prometnem koridorju z navezavo na Madžarsko. Krepi se gospodarsko, raziskovalno, kulturno in izobraževalno vlogo Maribora tako znotraj nacionalnega prostora, zlasti v povezavi s Ptujem, kot v čezmejnem funkcionalnem območju z Gradcem (Avstrija) kot večjim industrijskim središčem v Srednji Evropi ter univerzitetnim središčem. Razvija zdravstvene storitve najvišje ravni (univerzitetni klinični center) in spodbuja povezovanje znanosti in raziskovanja z razvojem gospodarskih dejavnosti.

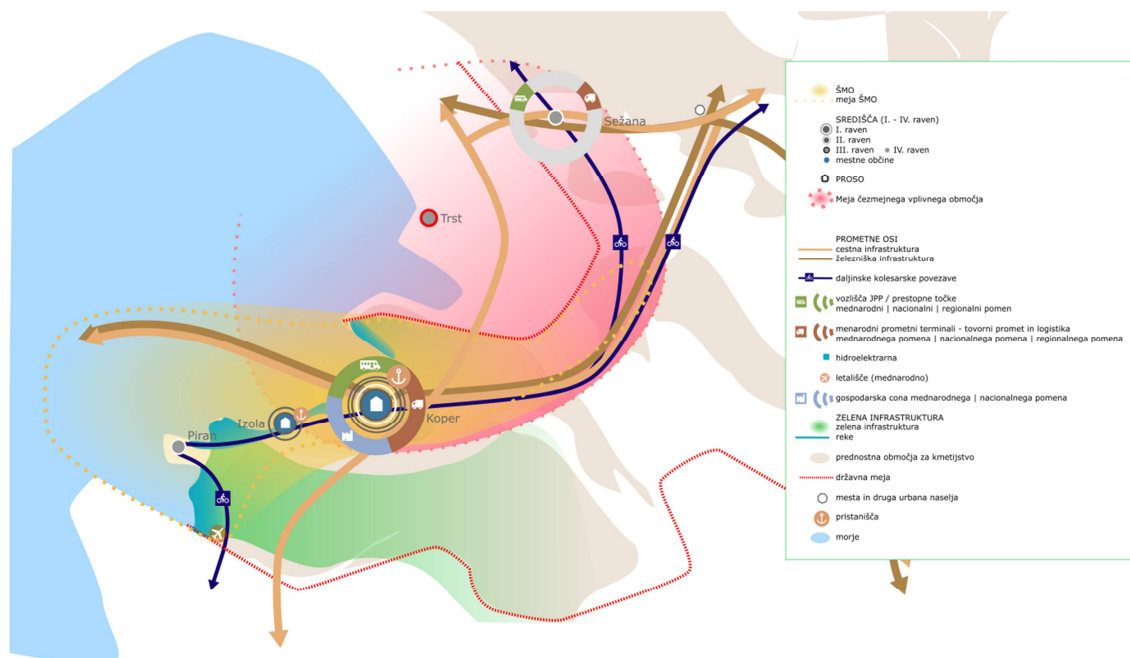
(47) Maribor v sodelovanju s Ptujem oblikuje poselitveno in gospodarsko močno **Podravsko širše mestno območje**, ki uspešno uravnoteži vpliv ter izkorišča gospodarske sinergije s čezmejnima urbanima območjema Gradca in zagrebške aglomeracije.

SLIKA 12: PODRAVSKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

(48) **Koper** se razvija kot zaposlitveno, logistično in turistično središče, prometno vozlišče mednarodnega pomena, vhodno izhodno tovarno pristanišče na vseevropskem omrežju in pristanišče za mednarodni potniški promet. Koper se z ustrezno zmogljivo železniško povezavo prometno navezuje na mednarodne prometne koridorje in druga mednarodna ter nacionalna prometna vozlišča v Sloveniji in Evropi.

(49) Koper skupaj s mestoma Izola, Piran in Kraškim zaledjem tvori **Obalno širše mestno območje**, ki se na čezmejni ravni povezuje s soslednjimi regijami Italije in Hrvaške. Svojo konkurenčnost razvija na področju logistike in turizma ter daje večji poudarek razvoju izvozno usmerjenih dejavnosti, ki se intenzivneje razvijajo ob boku pristaniške dejavnosti in bogati kulturni dediščini, biotski in krajinski pestrosti.

SLIKA 13: OBALNO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

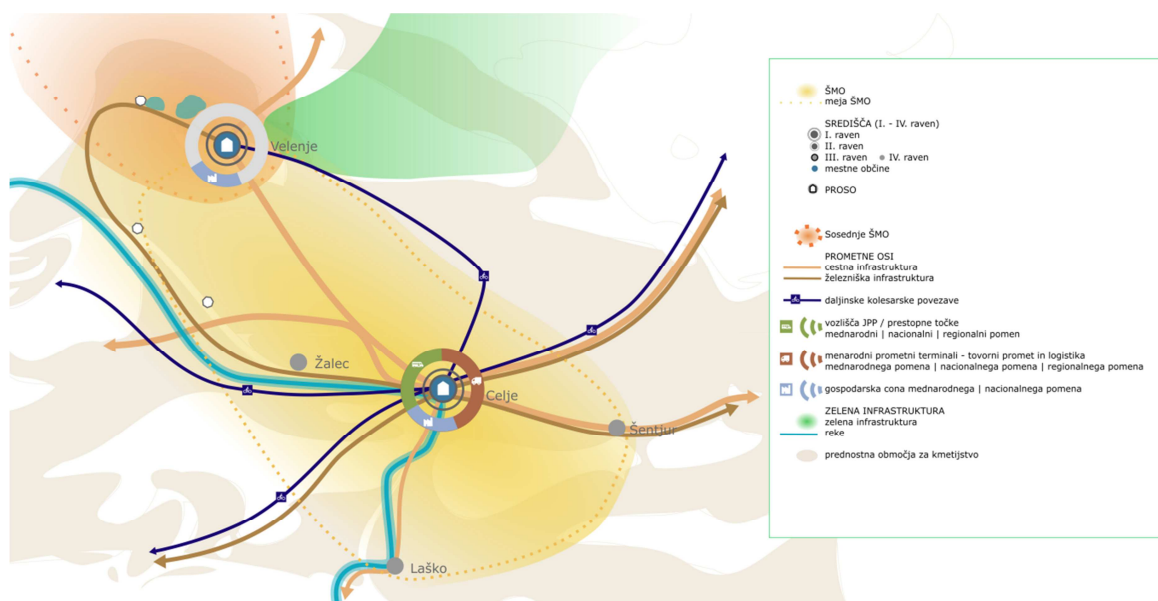
5.2.2 SREDIŠČA II. RAVNI

(50) Središča II. ravni v širših mestnih območjih se glede na razporejenost prebivalstva in dejavnosti ter naravne značilnosti prostora povezujejo s središči nižje ravni in se razvijajo kot medsebojno funkcijsko povezana urbana naselja na osnovi povezovanja in dopolnjevanja storitev splošnega pomena.

(51) **Kranj** se razvija kot izobraževalno, športno in kulturno središče v Gorenjski razvojni regiji ter kot zaposlitveno in gospodarsko izvozno usmerjeno središče v širšem mestnem območju. Kranj kot pomembno regionalno prometno vozlišče izkorišča razvojni potencial, ki ga omogočajo mednarodno letališče ter navezava mednarodnega železniškega potniškega in tovornega prometa ter razvoj regionalnega (potniškega) železniškega prometa v Osrednjeslovenskem širšem mestnem območju in na območju Gorenjske razvojne regije.

(52) **Celje** se razvija kot pomembno zaposlitveno, storitveno, oskrbno in kulturno središče v Savinjski regiji. Celje je pomembno regionalno prometno vozlišče na stiku železniške povezave in avtocestnega križa v evropskem prometnem koridorju ter tretje razvojne osi, z izgradnjo katere se njegova prometna vloga povečuje.

(53) **Velenje** se razvija kot pomembno zaposlitveno in storitveno središče v severnem delu Savinjskega širšega mestnega območja. V prihodnje je smiselno povezovanje in dopolnjevanje funkcij središč v **Savinjskem širšem mestnem območju** ob tretji razvojni osi, in sicer Celja z bližnjim Velenjem ter Žalcem in Laškim (središči IV. ravni).

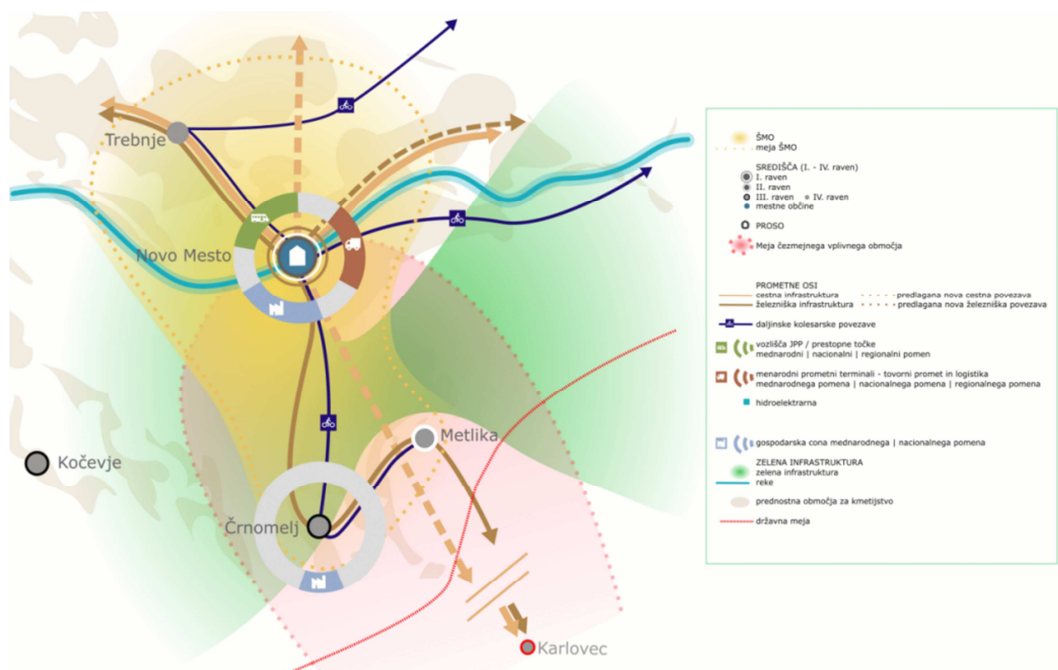
SLIKA 14: SAVINJSKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

(54) **Novo mesto** se razvija kot pomembno storitveno, gospodarsko in inovacijsko središče z izrazito izvozno usmerjenostjo. Njegov položaj regionalnega prometnega vozlišča ob evropskem (mednarodnem) prometnem koridorju dodatno krepi lega na tretji razvojni osi, ki po njeni izgradnji krepi povezavo v smeri Karlovca (Hrvaška) in Bihača (BiH). Novo mesto zagotavlja zdravstvene, izobraževalne, upravne in druge storitve splošnega pomena na območju jugovzhodne Slovenije.

(55) Novo mesto v sodelovanjem z belokranjskimi središči III. in IV. ravni oblikuje **Dolenjsko – Belokranjsko širše mestno območje**. Znotraj širšega mestnega območja se vzpostavlja regionalni trg delovne sile, ki krepi

konkurenčnost središča tudi v čezmejnem prostoru. Za krepitev notranje povezanosti širšega mestnega območja se izboljša prometno povezanost Bele krajine z dograditvijo cestne in modernizacijo železniške infrastrukture.

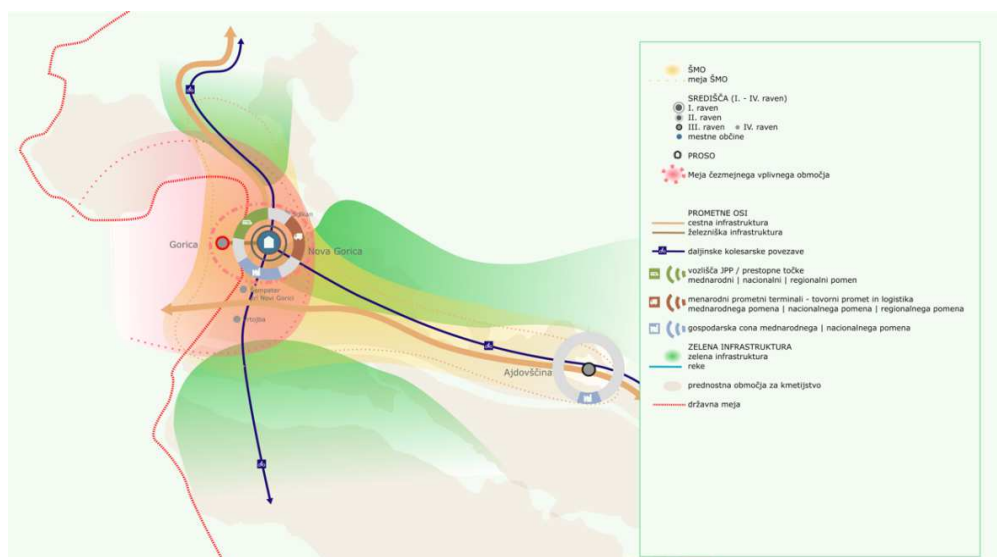
(56) Zaradi lege v obmejnem prostoru ima območje pomembno povezovalno vlogo med osrednjim slovenskim prostorom in sosednjo Hrvaško, preko Bele krajine z območjem Karlovca, preko Posavskega območja funkcionalnega povezovanja, ki se krepi kot regionalno pomembno prometno vozlišče in gospodarsko območje, z bližnjim Zagrebom. Bližina milijonske zagrebške aglomeracije predstavlja potencial za širše čezmejno sodelovanje in povezovanje.

SLIKA 15: DOLENJSKO BELOKRANJSKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

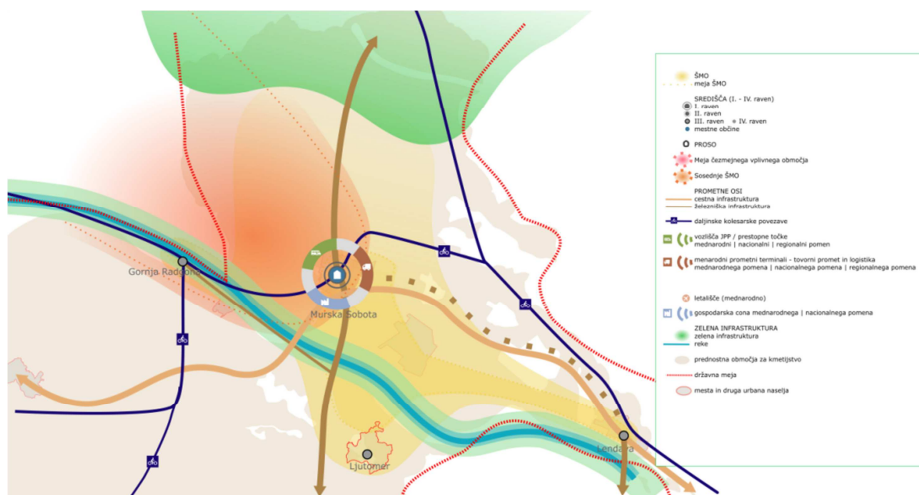
(57) **Nova Gorica** se razvija kot središče s pomembno vlogo v čezmejnem prostoru, kjer skupaj z Gorico tvori čezmejno somestje z več kot 70.000 prebivalci. Nova Gorica se razvija kot upravno, storitveno in izobraževalno središče, ki zagotavlja dostopnost do storitev v velikem funkcijskem zaledju severne Primorske. Pri postopnem naravnem zlivanju mest Nove Gorice in Gorice se zagotavlja enakovredno in konkurenčno vlogo Nove Gorice in njenih funkcij v čezmejnem prostoru.

(58) **Goriško širše mestno območje**, katerega središče je Nova Gorica s stičnima naseljema Šempetrom pri Novo Gorici in Vrtojbo, kot gosto poseljeno urbanizirano območje in sorodno več funkcijsko gospodarsko usmerjenostjo na obeh straneh meje predstavlja simetrično in učinkovito čezmejno območje. Podpira se razvoj in povezovanje funkcij javnega pomena, krepitev infrastrukturnih povezav (tovornega in potniškega prometa) in storitev javnega potniškega prometa v čezmejnem sodelovanju z Gorico ter na območju spodnje Vipavske doline in Ajdovščino kot središčem IV. ravni za dopolnjevanje in krepitev funkcij celotnega širšega čezmejnega urbanega območja.

SLIKA 16: GORIŠKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

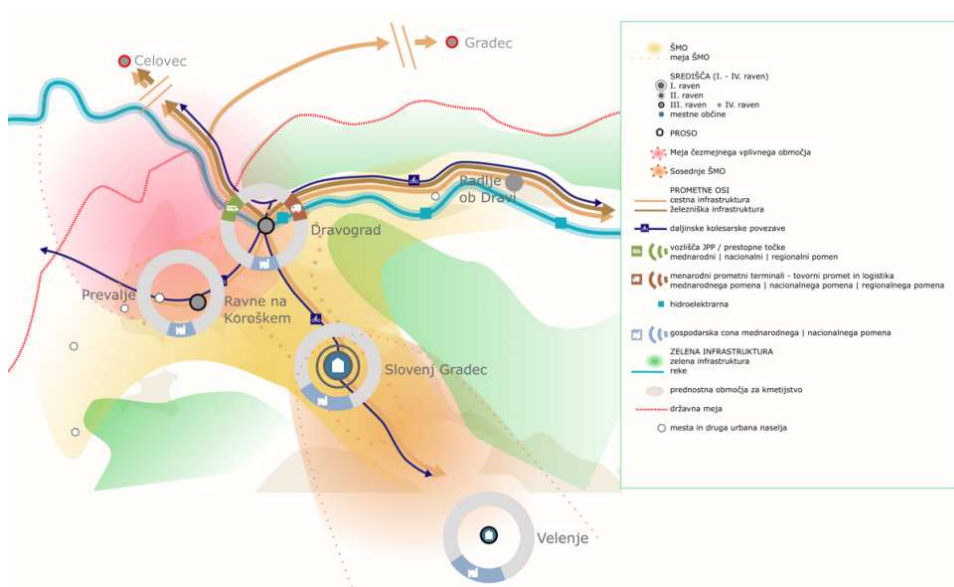
(59) **Murska Sobota** se pospešeno razvija kot oskrbno in storitveno središče vzhodne Slovenije ter kot pomembno regionalno prometno vozlišče, ki bo sposobno enakovredno sodelovati s čezmejnimi območji v sosednjih državah. Krepi se vloga Murske Sobote kot zaposlitvenega središča in spodbuja razvoj dejavnosti povezanih s potencialom širšega agrarnega zaledja. Murska Sobota skupaj z urbaniimi središči Lendavo, Gornjo Radgono in Ljutomerom tvori funkcionalno povezano **širše mestno območje Pomurje**. Območje ima velik potencial za rabo geotermalne energije in drugih obnovljivih virov energije, tako v kmetijstvu, kot pri razvoju turizma in drugih dejavnosti. Glede na siceršnje ugodne naravne danosti tega območja ima velike zmožljivosti za razvoj konkurenčnega kmetijstva, pri katerem se upošteva načela trajnostnega razvoja. Spodbuja naj se razvoj turističnih dejavnosti v povezavi s termalnimi vodami, naravno ohranjenimi območji ob reki Muri in na Goriškem ter turizem povezan s kmetijsko in vinogradniško tradicijo območja. Krepijo se funkcionalne povezave med obmejnimi urbaniimi središči, spodbuja se sodelovanje organizacij in manjšin v čezmejnem prostoru.

SLIKA 17: ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE POMURJE

(60) **Ptuj** se razvija kot središče II. ravni znotraj **Podravskega širšega mestnega območja** s pomembno vlogo kulturnega središča v prostoru izjemne kulturne dediščine (arheološka, naselbinska, nesnovna) ter s poudarjeno vlogo v oskrbi podeželskega gravitacijskega območja Haloz in južnega dela Slovenskih goric.

(61) **Slovenj Gradec**, Dravograd in Ravne na Koroškem s Prevaljami tvorijo **Koroško širše mestno območje** s poudarjeno vlogo industrije kot glavno dosedanje paradigmo razvoja. Središča koroškega širšega mestnega območja se razvijajo na podlagi delitve funkcij javnega pomena. Zagotovi se primerna infrastrukturna povezava z osrednjeslovenskim prostorom z izgradnjo prometnih infrastrukturnih povezav s središči II. in III. ravni (Celje in Velenje kot središči v Savinjski razvojni regiji) ravni in okrepitevijo elektroenergetskih povezav. Krepi se upravno, zdravstveno, kulturno in izobraževalno vlogo Slovenj Gradca ter gospodarsko vlogo središč širšega mestnega območja in spodbuja njihovo konkurenčnost v čezmejnem prostoru. Dravograd se zaradi ugodne prometne in središčne lega znotraj razvojne regije lege razvija še kot multimodalno potniško in tovarno vozlišče.

SLIKA 18: KOROŠKO ŠIRŠE MESTNO OBMOČJE

5.3 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

(62) Za ohranitev vitalnosti podeželja in zmanjševanje potreb po vsakodnevnih delovnih migracijah na večje razdalje v središča najvišje ravni (več kot uro z javnim potniškim prometom v eno smer) se spodbuja razvoj delovnih mest in dejavnosti v središčih III. in IV. ravni in izboljšanje zaposlitvenih možnosti prebivalcev njihovih gravitacijskih območij istočasno z izboljšanjem dostopnosti do teh delovnih mest z ukrepi trajnostne mobilnosti. Med delovna mesta, ki lahko prispevajo k ohranitvi poseljenosti na obmejnih in odmaknjenih območjih, zlasti višje kvalificirane delovne sile, se štejejo tudi delovna mesta s področja javnih in upravnih storitev.

(63) Dostopnost prebivalcev do osnovnih storitev javnega pomena se zagotavlja s primerno in zadostno ravnijsko oskrbo v središčih in v drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije, ki jih določi regionalni prostorski plan; oskrbne in druge storitve morajo biti prebivalcem dostopne v radiju 30 km oziroma radiju polurne dostopnosti z javnim potniškim prometom.

(64) Na gorskih ter odmaknjenih in obmejnih območjih se zagotavlja dostop prebivalcev do storitev javnega pomena s krepitvijo središč IV. ravni ali v drugih naseljih, pomembnih za razvoj regije v skladu z opredelitvijo v regionalnem prostorskem planu na podlagi te Strategije.

(65) Prednostno se razvijajo: kmetijstvo, gozdarstvo in s tem povezane dejavnosti; prilagojene oblike turizma, ki temeljijo na trajnostni rabi naravnih virov in raznolike kulturne dediščine ter ne zahtevajo velike infrastrukture (npr. decentralizirane nastanitvene kapacitete z uporabo obstoječega stavbnega fonda, kot npr. prenova vasi ali podeželskega naselja v razpršeni hotel, gorniške vasi) in so lahko energetska in snovno samozadostne. Krepi se raba obnovljivih virov energije za potrebe lokalnega razvoja in zagotavlja ustrezna spremljajoča infrastruktura ob upoštevanju omejitev zaradi ohranjanja prostorske identitete, prepoznavnosti naselij in krajine ali biotske raznovrstnosti.

(66) Za podporo ohranitvi poseljenosti gorskih območij v notranjosti in obmejnih gorskih območjih se oblikujejo medsektorski ukrepi in podpore za alternativno oskrbo s storitvami za premagovanje slabše ekonomike poslovanja, zlasti pa: prilagojeni sektorski normativi za posamezne dejavnosti (npr. za osnovne in podružnične šole, vrtnice in zdravstvene domove) ter povezovanja ali združevanje storitev (npr. poštnih in oskrbnih storitev); podpora razvoju mobilnih in e-storitev (trgovina, knjižnica, pošta, banka, zdravnik, upravne storitve); spodbujanje različnih oblik gospodarstva, zlasti socialnega in malega podjetništva, kreativnih industrij ter povezovanja v zadruge; oblikovanje alternativnih oblik javnega prevoza (npr. javni prevoz na poziv) in izboljšanje trajnostnih oblik mobilnosti; izdelava usklajenih prostorsko razvojnih vizij, strategij, programov in skupnih projektov funkcionalno povezanih obmejnih občin, ki temeljijo na primerjalnih prednostih obmejnih območij in omogočajo boljšo funkcionalno in fizično povezanost v čezmejnem prostoru ter usposobitev lokalnih deležnikov za izvajanje strategij; zagotavljanje učinkovitih navezav na prometne koridorje oziroma do gospodarskih središč višje ravni. Na obmejnih gorskih območjih se oskrbo s storitvami javnega pomena zagotavlja v okviru funkcionalnih čezmejnih povezav, zlasti tam, kjer za to obstajajo potrebe in ustrezni pogoji.

(67) V sklopu priprave regionalnih prostorskih planov se na širših mestnih območjih in na drugih območjih funkcionalnega povezovanja kmetijstvo usmerja v podporo oskrbi prebivalstva s kvalitetno in lokalno pridelano hrano. Podeželska območja z večjim deležem produktivnega gozda se usmerjajo v razvoj gozdno-lesnih verig kot podporo trajnostni gradnji in razvoju celovitih in visokokakovostnih lesnih proizvodov ob podpori zelenega javnega naročanja.

(68) Na podeželju, zlasti na gorskih, odmaknjenih in obmejnih območjih, se razvoj kmetijske in gozdarske dejavnosti usmerja in prednostno povezuje z razvojnimi možnostmi zavarovanih območij narave ter kulturne dediščine.

(69) Na gorskih, odmaknjenih in obmejnih podeželskih območjih se skrbi za družbeno sprejemljivo uravnovešeno med ohranjanjem prostoživečih vrst živali ter poseljenostjo, zlasti kar zadeva kakovost bivanja in izvajanja primarnih dejavnosti, kmetijstva in gozdarstva.

5.3.1 UREJANJE IN RAZVOJ PODEŽELSKIH NASELIJ, VASI IN KRAJINE

(70) Pri urejanju in razvoju podeželskih naselij, vasi in krajine se upošteva usmeritve iz poglavja 5.1. Drugi posegi v prostor, dejavnosti na podeželju in gradbeni posegi za izboljšanje kakovosti bivalnega okolja se prilagajajo regionalni in lokalni identiteti, prepoznavnosti naselij in krajine in ohranjanju ekološke povezanosti. Urejanje naselij in cestne infrastrukture se prilagodi značilnostim naselij in vasi tako, da se ohrani naselbinska in krajinska

prepoznavnost. Nočna osvetljenost infrastrukture v in izven podeželskih naselij se zmanjša oziroma tehnološko in tehnično prilagodi na raven minimalne potrebne osvetlitve. Zaradi zmanjševanja družbenih stroškov in potencialnih človeških žrtev se poselitev dolgoročno umika iz ogroženih območij (območij razreda velike in srednje poplavne ogroženosti, plazljivih in plazovitih območij).

(71) Za ohranjene poseljenosti in vitalnosti podeželja se spodbuja diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti v povezavi s kmetijstvom in gozdarstvom ter ustrezno raven prometne povezanosti in dostopnosti. Pri urejanju podeželskih naselij in vasi se upošteva razvojne trende usmerjene v modernizacijo kmetijstva, gozdarstva, rabo naravnih virov in novih dejavnosti, ki gradijo na primerjalnih prednosti območij in so povezane s primarno rabo prostora. Poleg kmetijstva in gozdarstva so na podeželju, zlasti v bližini središč, prisotne tudi sekundarne in terciarne dejavnosti kot so turizem, tehnološko napredna industrija, storitve, logistični centri. Nove dejavnosti na podeželju morajo prispevati k večfunkcionalnosti prostora, zmanjševanju ranljivosti in ogroženosti prostorskih struktur in prebivalstva, izboljševanju stanja okolja in kakovosti življenja prebivalcev, večjemu vključevanju kulturne dediščine v življenje podeželskih skupnosti ter ohranjanju prepoznavnosti naselij in krajine.

(72) Za podeželska naselja in vasi na območju širših mestnih območij, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in v neposredni okolici drugih središč veljajo splošne usmeritve od (11) do (14) točke 5. 1. Podeželska naselja s kmetijsko razvojno usmeritvijo oziroma potencialom za pridelavo hrane se prenavlja v smeri zagotavljanja pogojev za kmetovanje in dopolnilne dejavnosti, povezane za oskrbo lokalnih trgov in turističnih ponudnikov s hrano in lokalnimi produkti. Zaokrožitve stavbnih zemljišč so dopustne za kmetijske objekte. Podeželska naselja na območju širših mestnih območij in na drugih območjih funkcionalnega povezovanja se poveže v sistem javnega potniškega prometa in trajnostne mobilnosti. Podeželska naselja in vasi, ki nimajo kmetijske razvojne usmeritve, se z notranjim razvojem postopoma spremenijo v poselitvena/bivalna območja, v kolikor je možno organizirati časovno in stroškovno racionalno dostopnost do storitev javnega pomena v bližnjih središčih. Posebno pozornost se namenja prenovi starih naselbinskih jader (naselbinske dediščine) in urejanju odprtega prostora v podeželskih naseljih ter skrbi za prepoznavnost naselij in krajine.

(73) Prostorske možnosti za razvoj kmetijskih gospodarstev se prednostno poišče v okviru obstoječih podeželskih naselij in vasi (npr. razširitev na površine opuščene kmetije oziroma druga stavbna zemljišča), izjemoma pa kot predstavitev kmetijskega gospodarstva na novo lokacijo. Najprimernejša raven za celovito preveritev potrebnosti, dolgoročne perspektivnosti in prostorskih možnosti za predstavitev kmetijskih gospodarstev je regionalni prostorski plan.

(74) Večje kmetijske proizvodne obrate, ki zaradi hrupa ali smradu povzročajo večje vplive na bivalno okolje, se umešča ali premesti v območja proizvodnih dejavnosti ali izven strnjenih naselij na podlagi celovite prostorsko-okoljske preveritve z uporabo mehanizmov strateškega in podrobnega prostorskega načrtovanja, presoje vplivov na okolje, zemljiške politike in programa razvoja podeželja. Za kmetijsko proizvodnjo, pri kateri način pridelave ni neposredno vezan na kmetijsko zemljišče (npr. rastlinjaki), se prednostno uporabijo razvrednotena zemljišča v naseljih, zlasti v bližini cest, ki zaradi hrupa niso primerna za gradnjo stanovanj ali poslovnih prostorov, ali okoljsko degradirana območja, v kolikor to ne predstavlja zdravstvenega tveganja za izvajanje tovrstne dejavnosti.

5.3.2 USMERITVE ZA TRAJNOSTNO GOSPODARJENJE Z NARAVNIMI VIRI IN RAZVOJ DEJAVNOSTI NA PODEŽELJU

(75) Gospodarjenje z naravnimi viri se prilagodi možnostim za naravno obnavljanje, ki je različna glede na posamezen vir (zrak, tla, gozdovi, voda) oziroma vrsto znotraj posameznega vira ali njegovo lego. Pri rabi virov se stremi za njihovo sinergetsko in večfunkcionalno rabo v prostoru. Za izboljšanje kakovosti zraka v naseljih se povečuje delež zelenih površin, krepi se vloga zelenih sistemov naselij in ustrezno navezanost na zelene sisteme

regij; zmanjšuje se delež prometnih sredstev na fosilna goriva ob hkratnem povečevanju učinkovitosti trajnostnih oblik mobilnosti; v odprti krajini se skrbi za ohranitev krajinskih elementov, ki prispevajo k zaščiti tal in zemljišč pred erozijo.

5.3.2.1 USMERITVE ZA TRAJNOSTNO RABO IN VARSTVO KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

(76) Kmetijska zemljišča so ključni naravni vir za kmetijstvo in pridelavo hrane. Kmetijska zemljišča, ki so zaradi svojega pridelovalnega potenciala, obsega in zaokroženosti strateškega pomena za državo se prednostno ohranjajo in uporabljajo na način, da se dolgoročno ohranja njihova trajna rodovitnost za pridelavo hrane. Spodbuja se gospodarsko in socialno vlogo kmetijstva pri zagotavljanju vitalnosti podeželja in ohranjanje krajine.

(77) Kmetijstvo pomembno vpliva na podobo kulturne krajine, njeno biotsko raznovrstnost in likovno vrednost in ima v tem pogledu večfunkcionalno vlogo. Je vzdrževalec krajine, pa tudi nosilec novih krajinskih vzorcev in nove identitete prostora, ki so posledica novih tehnologij pridelave hrane in novih kmetijskih kultur, ureditev zaradi prilagajanja na podnebne spremembe in rabe obnovljivih virov energije. Urejanje kmetijskega prostora se izvaja celovito ob upoštevanju potencialov za različne vrste kmetijske pridelave ter usmeritev za ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti.

(78) Na območjih z največjim potencialom za tržno usmerjeno kmetijstvo se omogoča prilagajanje kmetijske proizvodnje sodobnim načinom oziroma tehnološkim zahtevam kmetijske proizvodnje ob hkratnem upoštevanju značilnosti kulturne krajine in ohranjanju najpomembnejših elementov prepoznavnosti. Prednostno se rešujejo problemi razdrobljenosti zemljišč in problemi dostopnosti do kmetijskih zemljišč z ustreznimi mehanizmi prostorskega načrtovanja in kmetijske zemljiške politike. V primeru intenzivnih kmetijskih kultur se upošteva usmeritve iz poglavja 5.5.3 (122).

(79) Na okoljsko občutljivih območjih in varovanih območjih naravne in kulturne dediščine ter v neposredni bližini naselij se kmetijstvo usmerja v ekološko kmetijstvo.

(80) Za omejevanje zmanjševanja obsega kmetijskih zemljišč se preprečuje njihovo zaraščanje in ohranjanja produktivnost. Na ravninskih območjih se ohranja zaplate gozdnih zemljišč in druge krajinske elemente, ki so pomembni za blaženje podnebnih sprememb, za ekološko povezanost in prehode prostoživečih živalskih vrst, za biotsko raznovrstnost ali kot elementi s krajinsko strukturno vrednostjo. Kmetijsko dejavnost se uskladi z morebitno večfunkcionalno vlogo kmetijskega prostora v zelenemu sistemu regije in naselja.

(81) Za prilagajanje na podnebne spremembe v kmetijstvu se išče možnosti skupne rabe vodnih virov z energetsko izrabo ob upoštevanju omejitev zaradi različnih drugih varstvenih vidikov.

(82) Kmetijska zemljišča znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja z visokim pridelovalnim potencialom in v bližini središč (mest in drugih urbanih naselij) se prednostno namenijo pridelavi hrane za oskrbo mest in za ustvarjanje kratkih lokalnih dobavnih verig, manjšanja transportnih stroškov in obremenjevanja okolja ob podpori sistema zelenega javnega naročanja.

5.3.2.2 USMERITVE ZA TRAJNOSTNO RABO IN VARSTVO GOZDOV

(83) Gozdovi so najboljše naravni sistem, ki nudijo življenjski prostor prostoživečim živalim in rastlinam, so gospodarsko izkoristljiv, obnovljiv naravni vir, pozitivno vplivajo na kvaliteto okolja in bivalne kakovosti, blažijo učinke podnebnih sprememb, hkrati pa so sami podvrženi vplivom podnebnih sprememb.

(84) Funkcije gozda se razlikujejo glede na območja, kjer se nahaja. Gospodarjenje z gozdovi se prilagaja naravni obnovi gozdnih sestojev in njihovim funkcijam v različnih območjih. V zvezi s tem razlikujemo gozdove na ravninskih območjih, v ali izven širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja, gozdove na odmaknjenem in gorskem podeželju ter gozdove na ogroženih območjih.

(85) Gozd se vključuje v zelene sisteme regij in mest, in sicer za zagotavljanje ekoloških koridorjev, za rekreacijsko rabo in kot blažilec temperaturnih ekstremov ter ponor ogljikovega dioksida. Znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja se krepijo ekološke in socialne funkcije gozdov in njihovo vzdrževanje, pri čemer se omejuje oblike rekreacije, ki so med seboj konfliktne (npr. uporaba motornih rekreativnih sredstev) oziroma se jih ustrezno usmerja.

(86) Na kmetijskih ravninskih območjih je gozd pomemben krajinski element, ki bistveno prispeva tudi k kvaliteti površinske oziroma padavinske vode oziroma k čiščenju voda s kmetijskih zemljišč ali k blaženju učinkov uporabe zaščitnih sredstev na kmetijskih zemljiščih. Zaradi tega se gozdne površine na ravninskih območjih prednostno ohranja, vključuje se jih v zelene sisteme regij. Navedenim funkcijam se prilagaja tudi gospodarjenje z gozdom v teh območjih.

(87) Na celotnem območju države se ohranjajo ekološke in varovalne funkcije gozda na način, da se ohranjajo sklenjeni gozdni kompleksi za varovanje izpostavljenih pobočij oziroma na ogroženih območjih.

(88) Na odmaknjenih, gorskih in drugih podeželskih območjih se krepijo gospodarske funkcije gozda ob sočasnem zagotavljanju vseh ostalih funkcij gozda. Gozdarstvo je pomembna gospodarska dejavnost predvsem za samotne kmetije.

(89) Za izvajanje gospodarske vloge gozdarstva se opredelijo prostorski pogoji za umestitev lesno – predelovalnih obratov ob upoštevanju: prostorske racionalnosti oziroma bližine lesnega vira in ureditev dostopnosti do obratov in večjih logističnih centrov.

(90) V gozdovih se lahko omogoči dejavnosti, ki ne vplivajo na spremembo stanja gozda in kakovosti naravnega vira ter ne ovirajo gospodarjenja z gozdom ob predhodnih preveritvah drugih omejitev in usmeritev.

5.3.2.3 USMERITVE ZA TRAJNOSTNO RABO IN VARSTVO VODA

(91) Voda je ključnega pomena za delovanje naravnih ekosistemov in biotsko raznovrstnost, za kmetijstvo, za oskrbo prebivalstva s pitno vodo, za proizvodnjo električne energije, za gospodarstvo, rekreacijo in turizem ter za kvaliteto bivalnega okolja v mestih in identiteto prostora. Vodotoki, vodne površine in mokrišča so pomembne del zelene infrastrukture na državni, regionalni in lokalni ravni. Vodna območja na katerih se zagotavljajo navedene funkcije in oskrba so Donavsko vodno območje, s povodji Drave, Mure in Save in vodno območje Jadranskega morja s povodji Soče, Dragonje, Reke in Rižane s pripadajočimi podzemnimi vodami ter morje.

(92) Zagotavljanje kvalitetne pitne vode za prebivalstvo ima prednost pred drugimi gospodarskimi rabami voda. Raba voda se mora izvajati ob poudarjeni skrbi za obnavljanje podzemnih vodonosnikov in njihovem dolgoročnem varstvu za kar skrbi država.

(93) Na kraških območjih z majhno samočistilno sposobnostjo tal, s poplavami kraškega tipa in občasno ali pogosto vododeficitarnostjo se lokalnim skupnostim pomaga pri oblikovanju inovativnih rešitev za vodooskrbo in odvajanje odpadnih voda, še zlasti kot podpora razvoju na podeželju. Za razreševanje nasprotij med rabami na

vodovarstvenih območij se prednostno poišče možnosti za komplementarne rabe oziroma izvajanje rab na način, da se ohranja kvaliteta varovanega vodnega vira.

(94) Nov razvoj dejavnosti se načeloma načrtuje samo tam, kjer je brez večjih prostorskih posegov možno zagotoviti ustrezno oskrbo uporabnikov s pitno vodo. Pri načrtovanju prostorskega razvoja se predhodno preveri vplive predvidene nove ureditve (npr. turizma, predelovalne industrije) na ceno izvajanja storitev splošnega gospodarskega pomena ali na družbene stroške (zagotavljanje pitne vode za oskrbo prebivalstva oziroma zagotavljanje dodatnih kapacitet v lokalni skupnosti). Okrepi se večnamensko rabo vode ter oblikovanje medsektorskih projektov, s katerimi se na finančno in prostorsko racionalen ter učinkovit način išče sinergije med različnimi rabami, zlasti med kmetijstvom, energetiko ter varstvom pred poplavami (kot je npr. zagotavljanje prostora za razlivanje visokih voda).

(95) Za premoščanje vodnih teles se zagotavlja takšne ureditve in rešitve, ki ne povečujejo poplavne ogroženosti. Ureditve za upravljanje voda praviloma sledijo sonaravnim ureditvam z naravnimi in razpoložljivimi materiali v bližini. Vodno infrastrukturo se umešča v skladu z naravno morfologijo, pri čemer se praviloma uporablja take materiale, da je negativni vizualni vpliv čim manjši. Vodna infrastruktura se postavlja tako, da območje vpliva ob potencialni porušitvi ne pomeni večjega ogrožanja človeka ali njegovih materialnih dobrin.

(96) Na reguliranih površinskih vodah se z ustreznimi ukrepi omogoči izboljšanje njihovega hidromorfološkega stanja oziroma vzpostavljanje krajinsko ekološke in strukturne vloge voda v krajini, kadar to ni v nasprotju z zagotavljanjem poplavne varnosti.

5.3.2.4 USMERITVE ZA TRAJNOSTNO RABO MINERALNIH SUROVIN

(97) Mineralne surovine so neobnovljivi naravni vir, s katerimi se gospodari tako, da je zagotovljena uravnotežena oskrba in ohranjena dostopnost do mineralnih surovin za prihodnje generacije. Uravnotežena oskrba temelji na usklajenosti okoljskih, gospodarskih in družbenih vidikov in vključuje: prostorsko racionalno organizacijo dejavnosti glede na tržne in prostorske potrebe; zmanjšanje števila površinskih kopov mineralnih surovin; povečanje rabe recikliranih virov oziroma sekundarnih surovin, s katerimi se lahko nadomesti mineralne surovine. Rabo gradbenih mineralnih virov, ki niso obnovljivi, se zmanjša in razporedi glede na dolgoročne predvidene potrebe na ravni države. Prednostno se krepi rabo sekundarnih virov, reciklažo in predelavo gradbenih odpadkov. Energetske mineralne vire se dolgoročno varuje, kljub temu, da niso v rabi oziroma, da se njihova raba zmanjšuje v korist obnovljivih virov energije. Odvzemi rečnih naplavin se izvajajo v skladu z omejitvami s področja ohranjanja narave in vodotokov.

(98) Pri rabi mineralnih surovin se stremi k optimizaciji pridobivanja in postopnemu zapiranju manjših objektov ter sanaciji nelegalnih kopov. Prednostno se sanira kope, ki negativno vplivajo na okolje ali bivalno kakovost in kope, ki so v območjih krajinske prepoznavnosti, varovanja narave ali kulturne dediščine. Lego oziroma značilnosti območja se upošteva tudi pri sanaciji: v območjih varovanja narave se kope praviloma sanira s povrnitvijo v naravno stanje ali v sekundarni biotop; v območjih prednostne rabe naravnih virov v zemljišča, namenjena primarnim dejavnostim; na urbanih območjih v urbane rabe; na območjih, kjer je pomembna prostorska identiteta pa v tako obliko, ki je najbolj optimalna z vidika zagotavljanja prepoznavnosti naselij in krajine.

(99) V okviru prostorskega načrtovanja na regionalni ravni se zagotavlja varovanje virov mineralnih surovin za prihodnje generacije in omejevanje drugih dejavnosti na teh območjih. Oblikuje se lokalitete strateških,

gospodarsko pomembnih in avtohtonih, pogostih oziroma ostalih mineralnih surovin. Nove objekte se odpira le v primerih, če gre za večje povečanje potreb v državi, ki jih ni mogoče zadostiti z že odprtimi objekti na območju gospodarne transportne oddaljenosti ali rabo recikliranih sekundarnih virov. V varovanih območjih so dopustne lokacije izkoriščanja redkih in edinstvenih mineralnih surovin, npr. granitov, tonalitov in marmorjev, če gre za občasne odvzeme, namenjene prenovi kulturne dediščine.

5.4 USMERITVE ZA ZELENO INFRASTRUKTURO NA REGIONALNI IN LOKALNI RAVNI

(100) Zeleni sistem regije predstavlja zeleno infrastrukturo na regionalni ravni. Načrtuje se v okviru regionalnega prostorskega plana, upošteva usmeritve za zeleno infrastrukturo na državni ravni iz poglavja 4.4. Z zelenim sistemom regije se zagotavlja večfunkcionalnost prostora na regionalni ravni, zlasti ekološke in okoljske funkcije ter s tem združljive rabe prostora, ohranjanje oziroma izboljšanje ugodnega stanja habitatov na območjih Natura 2000, prilagajanje na podnebne spremembe, zlasti z ohranjanjem površin za razlivna/poplavna območja voda, naravno obnavljanje naravnih ekosistemov, zlasti tal in gozda, prepoznavnost krajine ter rekreacijo v odprtem prostoru.

(101) V okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotovi njegovo povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij. Opredeli se obstoječe krajinske elemente, s katerimi se zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve za vzpostavljanje manjkajoče povezljivosti. V zeleni sistem regije se lahko vključi gozdna, kmetijska ali vodna zemljišča in drug odprti prostor (npr. ogrožena ali varovana območja kot so poplavna/razlivna, vodovarstvena območja, zavarovana območja), ki lahko prispevajo k izvajanju večfunkcionalne vloge zelenega sistema. Pri načrtovanju namenske rabe prostora imajo prednost tiste dejavnosti, ki lahko zagotavljajo sinergije z drugimi oziroma so med seboj združljive in se podpirajo v smislu zagotavljanja večfunkcionalnosti prostora.

(102) Načrtovanje infrastrukture ali prostorskih ureditev se mora prilagajati zahtevam za ohranjanje ekološke povezljivosti, če ni mogoče drugače tudi s tehničnimi ukrepi. Za izboljšanje ekološke povezljivosti se vzpostavi koridorje za prečkanje infrastrukture.

(103) Na zeleni sistem regije se navezujejo zeleni sistemi naselij, ki predstavljajo zeleno infrastrukturo na lokalni ravni. Zeleni sistemi naselij vključujejo krajinske sestavine in posamezne dele odprtega prostora na območju posameznega naselja, ki so neločljivo povezane z njegovo zgradbo in funkcioniranjem, podobo in identiteto, kakovostjo bivalnega okolja in prilagajanjem na podnebne spremembe (npr. park, otroška igrišča, zelenje v soseskah, urbani gozdovi, drevoredi, vodne in obvodne površine, ter vegetacija, zelenice, posamezna drevesa) ter kot celota odgovarjajo na različne potrebe prebivalcev glede uporabe in doživljanja zelenih in drugih odprtih površin mest in naselij. Vanj so lahko vključeni tudi ločevalni zeleni pasovi med naselji in zelene strehe.

5.5 USMERITVE ZA POSEBNA OBMOČJA IN PODROČJA

5.5.1 USMERITVE ZA RAZVOJ MORJA IN OBALE

(104) Slovenija je pomorska država, ki vodi pomorsko usmerjeno gospodarsko in razvojno politiko. Koper in obalno širše mestno območje predstavljata vstopno točko, preko katere se na EU baltsko-jadranski koridor povezuje kopenski in pomorski potniški ter tovorni promet, in je pomemben za mednarodno vpetost Slovenije ter gospodarski razvoj širšega zaledja. Vstopna točka temelji na razvoju koprškega pristanišča in zaledne infrastrukture, pomorskemu potniškemu prometu v povezavi z razvojem mesta Koper, ohranitvi odprtega nepozidanega prostora

za zeleno infrastrukturo, funkcionalno povezano z morskim in širšim kopenskim zaledjem ter zelenimi sistemi obalnih mest in regije. Obalna mesta še naprej krepijo medsebojne funkcionalne povezave v okviru širšega mestnega območja, zlasti na področju javnega prometa in storitev, ob tem pa razvijajo lastno prepoznavno, privlačno ter sodobno identiteto ob spoštovanju narave, tradicije in dediščine. Usklajena razvojna vizija naj omogoča strateško povezovanje z mestom Trst, zlasti na področju javnega potniškega prometa ter pristanišč. Okrepiti je treba sodelovanje med tržaškim in koprskim pristaniščem v luči povezovanja in komplementarnosti. Mesti Koper in Trst je smiselno obravnavati in povezati kot čezmejno širše mestno območje in za izboljšanje funkcionalnih povezav okrepiti čezmejne javne potniške povezave.

(105) Obalno območje je močno urbanizirano in gosto naseljeno, več-funkcijsko s poudarjenim prometno-transportnim pomenom, a tudi pomembnimi zavarovanimi območji narave in kulturne dediščine, zaledje pa je izrazito podeželsko, a izpostavljeno periurbanizaciji. Del obalnega območja Koprskega zaliva ima vodilno in tudi za državo pomembno prometno-transportno funkcijo, v južnem delu so obsežna območja Natura 2000, zavarovana območja narave, soline in letališče. Primerjalna prednost obalnega območja je izjemna kulturna krajina s posebnimi arhitekturnimi značilnostmi.

Za celovit razvoj koprskega pristanišča kot vstopne točke je treba povezati prometno, gospodarsko, regionalno in prostorsko politiko (npr. za vzpostavitev povezav koprskega pristanišča z Ljubljano oziroma Osrednjeslovenskim širšim mestnim območjem).

(106) Zaradi zagotavljanja nadaljnjega razvoja regije in kakovostne oskrbe z energijo je potrebno nadgraditi in vzpostaviti potrebno energetska infrastrukturo, vključno s prenosnim plinovodnim omrežjem za zemeljski plin in obnovljive pline ter CO₂ nevtralne pline. S tem bo zagotovljeno izboljšanje kakovosti zraka in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, hkrati pa tudi oskrba Pristanišča Koper s čistejšimi in nizkoogljičnimi viri energije.

(107) Omejenost obale in morja narekuje pospešeno iskanje sinergij in več-funkcionalnih povezav med funkcijami in dejavnostmi. Izhajajoč iz specifičnih prostorskih potencialov se na morju in v obalnem območju daje prednost tistim dejavnostim, ki so izključno vezane na morje oziroma na stik morja z obalo ter se zaradi tega ne morejo odvijati drugje. To so zlasti ribištvo, marikultura, pomorski promet, pridelava soli, raziskovanje in ohranjanje podvodne kulturne dediščine, kopanje in rekreativne vodne aktivnosti, ki jih je treba med seboj prostorsko in po obsegu uravnotežiti na način, da se dolgoročno ohrani produktivno morje in zdrava obala. Omejevanje je treba površine za dejavnosti, ki so sicer vezane na morje in obalo, a so obremenjujoče z okoljskih (izpusti odpadnih voda, olja, maziva), prostorskih vidikov (spreminjanje naravne obale ali obalne črte, onemogočajo neposreden dostop do morja) ali likovnih (zakrivanje pogleda na morje neposredno z obale). Za dejavnosti, ki jih je mogoče izvajati drugje kot na morju in obali, je treba iskati alternativne rešitve na kopnem oziroma v zaledju obale. Stik med morjem, obalo in zaledjem se prednostno zagotavlja preko naravnih povezav in so-naravnih ureditev. Na obali in v njenem zaledju se skladno s prostorskimi potenciali krepijo dejavnosti, ki pozitivno vplivajo na ohranjanje vitalne stanovanjske funkcij v obalnih mestih, kmetijstvo in ribištvo se razvija v navezavi na turizem in lokalno oskrbo, turizem pa se osredotoča na kvaliteto in okoljsko vzdržnost. Turistična funkcija obale in morja ne sme prevladati nad vitalnimi funkcijami obalnih mest kot so stanovanjska funkcija, oskrba zaledja s storitvami, izobraževanje, kmetijstvo. Turizem se osredotoča na kakovost in okoljsko trajnost, s posebnim poudarkom na dostopu do destinacije.

(108) Razvojne strategije obale ali turizma na obalnem območju, ki so del regionalnih ali lokalnih razvojnih in prostorskih dokumentov morajo poudarjeno vključevati aktivnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zlasti pri razvoju in urejanju naselij in zelene infrastrukture, pristaniških dejavnosti ter dejavnosti, ki gospodarijo z naravnimi

viri. Z rešitvami morajo na integralen način nasloviti prilagajanje poselitvenih območij na dvig morske gladine, porast suš, pomanjkanja pitne in gospodarske vode, toplotnih otokov in sezonskih pritiskov zaradi turizma, vključno z razreševanjem pritiskov na komunalne storitve.

(109) V skladu s Protokolom o celovitem upravljanju obalnih območij v Sredozemlju (Protokol ICZM) se vzdolž celotne dolžine slovenske morske obale vzpostavi priobalni pas, v katerem, upošteva izjeme po ICZM Protokolu, gradnja ni dovoljena. Priobalni pas po ICZM Protokolu, je namenjen varstvu narave/ohranjanju naravnih habitatov, kulturne dediščine in krajine, naravnih virov in ekosistemov, ekološkim povezavam med zaledjem in morjem, prilagajanju na podnebne spremembe ter izboljšanju kvalitete življenja v obalnem območju. Območje priobalnega pasu po ICZM Protokolu in vsebine pravnih režimov v njem se podrobneje določijo v Pomorskem prostorskem načrtu, uveljavijo pa se preko občinskih prostorskih načrtov. Priobalni pas po ICZM Protokolu se vključi v zeleni sistem obalnih mest in drugih naselij ter v zeleni sistem regije in je del sistema zelene infrastrukture države.

5.5.2 USMERITVE ZA TURISTIČNA OBMOČJA

(110) Slovenija je usmerjena v zeleni, aktivni in zdravi turizem. Njegovi viri so ohranjena narava, kulturna dediščina, privlačna kulturna krajina, gorska, obalna in termalna območja ter mesta. Turistični razvoj krepi prepoznavnost države, povezuje različne dejavnosti in raznolike vire območij ter je lahko dobra dopolnitev značilnim dejavnostim posameznih območij in podpora lokalnemu razvoju. Razvoj turističnih dejavnosti ima za prebivalce turističnih območij lahko tudi negativen vpliv. Zato se razvoj turizma načrtuje na strateški ravni in se ga prilagaja zmogljivostim in naravni obnovljivosti prostora ter družbeni sprejemljivosti v posameznih območjih. Razvoj turizma, bodisi z infrastrukturo ali obiskom, ne sme ogroziti ali nepovratno spremeniti virov in njihove kakovosti, na katerih temeljijo turistični produkti, zlasti je treba skrbeti, da je zagotovljena naravna obnova ekosistemov, ohranjena pričevalnost kulturne dediščine ter prepoznavnost naselij in krajine. Preko turizma se lahko odlično predstavljajo komplementarne dejavnosti in promocija slovenskih trajnostnih praks na področju upravljanja s prostorom, ki povezujejo npr. kmetijstvo, pridelavo hrane in kulturno krajino, gozdarstvo, lesne produkte in kulturo bivanja ali kakovost vodnih virov, pitno vodo in naravne vrednote.

(111) Podpira se trajnostni razvoj turizma, utemeljen na povezovanju ohranjanja narave, prepoznavnosti naselij in krajine, kulturne dediščine, kulture, kreativnih industrij, preudarne rabe okoljski virov in njihovega dolgoročnega ohranja ter spodbujanju in uveljavljanju trajnostne mobilnosti. Temeljna prostorska usmeritev za razvoj turizma je, da ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave ter na ogroženih, na občutljivih ali vododeficitarnih območjih, kot so kraška območja južne in jugovzhodne Slovenije ter na severovzhodu. Razvoj turistične infrastrukture naj se prostorsko osredotoči na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura (27 turističnih destinacij), pri čemer se njen nadaljnji razvoj osredotoči na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture in storitev za trajnostno mobilnost tudi za zadnji kilometer.

(112) Na območjih za turizem v odprtem prostoru (outdoor turizem), ki so privlačna za različne ponudnike oziroma uporabnike (npr. reke, pobočja za letenje, gorsko kolesarjenje), je treba zagotoviti skupno javno infrastrukturo, ki bo omogočala urejeno uporabo ob pogojih ohranjanja narave, kulturne dediščine in voda ter varstva tal.

(113) V varovanih območjih, to je naravnih parkih in drugih zavarovanih območjih ter območjih kulturne dediščine, se turistični programi in razvoj turizma uskladijo z varstvenimi cilji posameznega območja. Gozdovi so obsežen naravni sistem, ki postaja vse bolj zanimiv za turizem. Načeloma se gozdove namenja samo za omejene turistične

dejavnosti kot so pohodništvo, obiski gozdnih rezervatov, fotolov, po urejenih gozdnih cestah pa tudi kolesarjenje, v kolikor to ni v nasprotju z zagotavljanjem mirnih con.

(114) Na oddaljenih (gorskih) in obmejnih območjih lahko turizem prispeva k ohranjanju poseljenosti in kulturne dediščine, s tem pa posredno k ohranjanju narave in kulturne krajine ter gospodarjenja z gozdovi, zato je dobrodošel za lokalno ekonomijo, zlasti kot dopolnilna dejavnost. V takih območjih je primeren turizem, usmerjen v pohodništvo in opazovanje narave ter lokalne dediščine, npr. model gornjskih vasi. Nastanitvene možnosti se izboljšuje s prenovo objektov (npr. decentralizirane nastanitvene kapacitete z uporabo obstoječega stavbnega fonda – t.i. razpršeni hotel) ali z inovativnimi rešitvami v smeri samozadostnosti objektov, ob upoštevanju pogojev varstva kulturne dediščine, pri čemer se stremi k zagotavljanju dostopnosti s trajnostno mobilnostjo.

(115) Planinske koče, ki so povezane s planinskimi poti, so pomemben del nastanitvenih kapacitet v podporo pohodništvu in opazovanju gorske narave ter doživljanju snovne in nesnovne kulturne dediščine. Njihovo oskrbovanje in standard je treba prilagoditi občutljivosti območja, v katerem ležijo in stremeti za trajnostne in samozadostne rešitve brez dodatne infrastrukture.

(116) Za različne turistične namene so zanimive Soča, zgornji deli Save, Krka, Kolpa, Ljubljana, Savinja, druge manjše reke ter Bohinjsko, Blejsko, Cerktško jezero in jezera antropogenega nastanka, nastala na primer z zaježitvami ali zaradi rudarjenja. Njihovi potenciali za različne namene in omejitve se opredelijo in uskladijo v okviru regionalnega prostorskega plana. Pri načrtovanju umetnih ojezeritev ali zaježitev se preverijo možnosti za večnamensko rabo, npr. za turizem in rekreacijo ob upoštevanju omejitev, ki jih take zaježitve imajo zaradi izvornega namena (energetska raba, zadrževalnik) ali sekundarnega namena (npr. ohranjanje narave).

(117) Turizem v mestih se povezuje s privlačnostjo mesta, urejenostjo javnih prostorov in zelenih površin, ohranjenostjo kulturne dediščine, zgodovino, dogodki ali prireditvami. Za okrepitev turizma v mestih so načeloma primerna vsa slovenska mesta, ker so glede na značilnosti geografskih območij v katerih so raznolika in zanimiva ter imajo stavbni fond, ki ga je mogoče prenoviti za turistične dejavnosti. Turizem v mestih vpliva na kvaliteto življenja lokalnega prebivalstva, cene stanovanj in drugih nepremičnin ter storitev, zato je treba njegov razvoj uskladiti s potrebami lokalnega prebivalstva in ohranjanjem kakovosti vsakodnevnega življenja. Povečana raba naravnih virov ali storitev v mestih (vodooskrba, odvajanje vode, odpadki, hrana, potniški promet) ne sme vplivati na ceno teh storitev za prebivalstvo. Obseg turizma v mestih je treba omejiti na raven, ki še omogoča cenovno dostopnost do stanovanj za lokalno prebivalstvo oziroma ohranjanje stanovanjske funkcije mestnih središč. V skladu s temi usmeritvami se v Akcijskem programu za izvajanje Strategije opredeli posebna območja za turizem, ki so podlaga za strateške opredelitve v prostorskih planih na regionalni in lokalni ravni.

5.5.3 USMERITVE ZA OHRANJANJE IN IZBOLJŠANJE PREPOZNAVNOSTI NASELIJ IN KRAJINE

(118) Prepoznavnost prostora je značilnost prostora, ki izhaja iz fizičnih, kulturnih in naravnih prvin in je rezultat spoštljivega in preudarnega urejanja naselij in krajine ter podedovanih vrednot družbe. Prepoznavnost prostora prispeva k njegovi privlačnosti, kakovosti življenja ter predstavlja elemente identifikacije prebivalstva z nacionalnim ozemljem oziroma njegovimi deli in pomeni. Ohranjanje in skrb za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine je zato ena od pomembnih nalog prostorskega načrtovanja, a tudi drugih področij, ki s svojimi dejavnostmi ali objekti vplivajo na fizični in simbolni prostor, njegovo strukturo in oblikovanost ter prihodnji razvoj. V strokovnih podlagah se za potrebe prostorskega načrtovanja na regionalni in lokalni ravni posebej opredeli elemente prepoznavnosti, ki se jih ohranja in tiste, ki so potrebni izboljšanja. Posebej se lahko opredeli prepoznavna krajinska in naselbinska območja z usmeritvami.

(119) Prepoznavnost krajine oblikujejo: vidna in doživljajska kakovost krajinskega območja, reliefne oblike in smeri prostora, način ujemanja med morfološki in tipološki značilnostmi krajine in raba prostora, sestavljenost, kompleksnost in pričevalnost krajinske zgradbe, kakovost umeščenosti grajenih oziroma ustvarjenih struktur ter zgodovinski ali simbolni pomen posameznih delov ali celote, tako naravnih kot kulturnih. Na krajinsko prepoznavnost negativno vplivajo zlasti nesanirani antropogeni posegi, kot so npr. površinski kopi mineralnih surovin na ravnini ali pobočju, razgaljene površine in spremenjeni vodotoki, vidno izpostavljene stavbe ali grajeni objekti neustreznih oblik, stanja ali umeščenosti ter neustrezna raba na robovih naselij ali zanemarjene površine, npr. zaradi odlaganja različnih zemljin.

(120) Prepoznavnost naselij se zagotavlja na ravni celotnega naselja, na ravni posameznih funkcionalnih enot oziroma dela naselja. Z oblikovanjem naselij se varuje podoba, merilo in krajinski okvir, sanira vidno razvrednotena območja in ustvarja novo arhitekturno prepoznavnost v sozvočju z obstoječimi kvaliteta prostora. Pri tem se spoštuje značilnosti prostora in podedovane kulturne ter naravne vrednote, poudarja oblikovne vrednote naselja, prilagaja višinske gabarite obstoječi strukturi, varuje dominantne poglede in vedute, pazljivo obravnava stike naselij in odprte krajine ter ohranja nepozidan, odprti prostor med naselji; z načrtno prenovo se ohranja zgodovinska naselja oziroma njihove dele, zlasti tiste, ki so naselbinska dediščina. Razvoj naselij se prilagaja geometriji reliefnih oblik, omrežju vodotokov, smerem komunikacij in regulacij ter smerem in konfiguraciji zidave.

(121) Prepoznavnost naselij se dosega z načrtnim urejanjem in prenovo, pri tem pa se upošteva regionalne urbanistične in arhitektonske značilnosti posameznih območij, ohranjeno in prepoznavno kulturo stavbarstva preteklih obdobij ter značilne arhitekturne stvaritve z veliko pričevalno vrednostjo, pri čemer se sodobna tehnološka in oblikovna izhodišča uravnovesi z obstoječimi vrednotami.

(122) Pri umeščanju prostorskih ureditev, razmestitvi posameznih dejavnosti, zemljiških operacijah ali urejanju kmetijskega, gozdnega ali vodnega prostora se ohranja ali na novo vzpostavlja elemente prepoznavnosti krajine. Na urbanih območjih se skrbi zlasti za morfološke elemente prepoznavnosti in strukturnega reda, na odmaknjenih in gorskih območjih pa se ohranja kmetijske površine kot pomemben element prepoznavnosti odprtega, svetlega prostora v krajini.

(123) Na prepoznavne značilnosti krajine pomembno vpliva lega na območju alpske, predalpske, subpanonske, kraške ali primorske krajinske regije, na prepoznavne značilnosti naselij pa skupne arhitekturne in urbanistične značilnosti v okviru posameznih arhitekturnih regij: Soško – Vipavske, Kraško – Primorske, Idrijsko – Trnovske, Notranjsko – Brkinske, Gorenjske, Ljubljanske, Ribniško – Kočevske, Belokranjske, Dolenjske, Zasavske, Savinjsko – Kozjanske, Koroške, Dravske in Pomurske.

(124) Prepoznavne značilnosti so tudi na širših zavarovanih območjih narave in območjih dediščinskih kulturnih krajin. Oblikujejo jih izjemne krajine oziroma prizorišča, naravne vrednote in kulturna dediščina, zlasti naselbinska, stavbna in krajinska, v odvisnosti od širših krajinskih in arhitekturnih regij.

(125) Regionalno specifične prepoznavne značilnosti se prepozna in ohranja tako v okviru prostorskega načrtovanja kot tudi sektorskih politikah. Podrobnejše usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine se določijo v okviru načrtovanja na regionalni in lokalni ravni, na regionalni ravni se določijo tudi območja prepoznavnosti, vključno v širših zavarovanih območjih, za katera se zagotavlja integralno obravnavo ter ohranjanje in razvoj v sklopu prostorskih aktov in razvojnih programov resorjev.

5.5.4 USMERITVE ZA ZAVAROVANA OBMOČJA NARAVE IN OBMOČJA KULTURNE DEDIŠČINE

(126) Zavarovana območja so območja narave, kjer so velika biotska raznovrstnost, abiotska in krajinska pestrost ter velika gostota in raznolikost naravnih vrednot. Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave in so hkrati vzor trajnostnih ravnanj družbe v odnosu do narave, tako z vidika trajnostnega socio-ekonomskega kot tudi prostorskega razvoja, prilagojenega varstvenim ciljem teh območij.

(127) Kulturna dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih varujemo zaradi njihove pričevalnosti in vloge za razvoj skupnosti v urbanih območjih in na podeželju. Območja kulturne dediščine so pomemben in nedeljiv del prostora in dediščine Republike Slovenije in njenih regij, dopolnjujejo kakovost življenjskega okolja ter so neprecenljiva za prepoznavnost krajine in naselij. V okviru prostorskega razvoja se spodbuja aktivnejšo rabo dediščine kot razvojnega vira in krepitev razvojnih potencialov dediščine ob spoštovanju njenih vrednosti in upoštevanju potreb lokalnega prebivalstva, okolja in narave.

(128) Zavarovana območja narave so območja kulturne dediščine predstavljajo dodano vrednost za regionalni in lokalni razvoj, saj ohranjena narava in kulturna dediščina nudita pomembne ekosistemske storitve in koristi, npr. ohranjenost življenjskih prostorov rastlinskih in živalskih vrst, obnavljanje vodnih virov, zagotavljanje čistega zraka, omogočanje telesne in duhovne sprostitev ljudi v naravnem okolju, prispevata k krepitevi prepoznavnosti krajine, izboljšanju kakovosti življenjskega okolja, vključno z izboljšanjem dostopnosti do kulturnih dobrin, ter ponujata potenciala za dodatne razvojne priložnosti, kot so razvoj blagovnih znamk, krepitev veščin in usposobljenosti za celostno ohranjanje ter nova delovna mesta, zagotavljanje novih turističnih produktov, uveljavljanje usklajenih mehanizmov za podporo prebivalcem in lokalnemu razvoju.

(129) Na zavarovanih območjih narave, zlasti regijskih in krajinskih parkih ter na območjih nepremične kulturne dediščine, zlasti arheološke, naselbinske in stavbne ter krajinske, ki pomembno vplivajo na vrednote območja in koristi, ki jih taka zavarovana območja imajo za državo, lokalne skupnosti, posameznike in gospodarstvo, mora izvajanje dejavnosti v zavarovanih območjih ter na območjih kulturne dediščine, zlasti pa razvojni načrti vseh ključnih sektorjev, podpirati doseganje varstvenih ciljev ohranjanja narave ter varstva kulturne dediščine.

(130) Širša zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine se razvija kot integralne prostorske kategorije; zanje se pripravi zasnove, v katerih se prostorsko uskladi izvajanje varstvenih ciljev narave in varstvenih ciljev kulturne dediščine, potrebe lokalnega razvoja in drugih dejavnosti.

5.5.5 USMERITVE ZA ZAGOTAVLJANJE PROSTORSKIH MOŽNOSTI ZA NIZKOOGLIČNO DRUŽBO

(131) Za prehod na nizkoogljico družbo se prvenstveno spodbuja večja energetska učinkovitost pri razvoju in prenovi urbanih in podeželskih naselij ter vasi, prometa, industrije in gospodarstva, turizma, kmetijstva, javne uprave in gospodinjstev. Z energetske učinkovitim urbanističnim načrtovanjem, podprtim s trajnostno mobilnostjo, arhitekturnim oblikovanjem in pametnimi energetskimi sistemi, se stremi k zmanjšanju porabe, učinkoviti in varčni rabi energije ter njenemu shranjevanju. Upošteva se tudi usmeritve za naselja v poglavju 5.1.1.

(132) Sočasno s povečevanjem energetske učinkovitosti se spodbuja rabo obnovljivih virov energije z namenom povečanja njihovega deleža v primarni energetski bilanci države. Fosilna goriva se nadomešča z rabo tehnološko in gospodarsko izkoristljivih potencialov obnovljivih virov. Spodbuja se uporabo obnovljivih plinov v plinovodnem omrežju.

(133) Energetsko oskrbo se vključi v energetske zasnove regij, mest in lokalnih skupnosti kot strokovne podlage za regionalne prostorske plane in občinske prostorske plane. V energetskih zasnovah regij, mest in lokalnih skupnosti se, poleg možnosti lokalne samooskrbe z energijo iz obnovljivih virov, vključno s potrebnimi zmogljivostmi distribucijskih in pametnih omrežij, poda tudi možne prihranke energije in možnosti za izboljšanje učinkovite rabe energije. Podpira se lokalne poslovne modele proizvodnje energije iz obnovljivih virov (npr. energetske skupnosti), ki prispevajo k lokalni oskrbi, zlasti na gorskih in odmaknjenih območjih. Na območjih z dovolj velikim odjemom se spodbuja gradnja novih proizvodnih enot za sočasno proizvodnjo toplote in električne energije in sistemov daljinskega ogrevanja, ki uporabljajo toploto iz soproizvodnje.

(134) Območja za proizvodnjo obnovljivih virov energije se določijo tam, kjer je izkoristljive potenciale, ob uporabi najboljše dostopne tehnologije (BAT), možno izkoristiti na najbolj optimalen način, to je z upoštevanjem omejitev zaradi varstva habitatov, naravnih vrednot, kulturne dediščine in ekološke povezljivosti, prepoznavnih značilnosti naselij in krajine ter z upoštevanjem sprejemljivost v lokalnem okolju, zlasti zaradi vplivov na zdravje in bivalne kakovosti.

6 USMERITVE ZA RAZVOJ / OBLIKOVANJE JAVNIH POLITIK

6.1 USMERITVE ZA RAZVOJ PROMETNE INFRASTRUKTURE

(135) Prometni sistem je sklop usklajenih prometnih dejavnosti na funkcionalno povezanem infrastrukturnem omrežju vseh vrst in oblik prometa. Prometno infrastrukturo in storitve na njej se razvija v podporo razvoju policentričnega urbanega sistema in vpetosti države v mednarodne prometne tokove.

(136) Prometni sistem se načrtuje celovito in v povezavi z načrtovanim prostorskim razvojem po območjih – širših mestnih območjih, drugih območij funkcionalnega povezovanja, odmaknjenih in gorskih ter drugih podeželskih območjih, s poudarkom na trajnostni mobilnosti ter skladno z razvojem drugih infrastrukturnih sistemov.

(137) Krepi se povezavo in navezavo večjih središč na mednarodne prometne sisteme ter notranje povezave med središči za doseganje dostopnosti in povezanosti med regijami in omrežjem središč.

(138) Dolgoročno hrbtenica nacionalnega prometnega sistema postaja železnica. Železniško infrastrukturo se prednostno modernizira, prenavlja in dograjuje tako, da prevzame večino tranzitnega prometa ter v kombinaciji s cestnim sistemom, preko sistemov vozlišč, da omogoča povezanost posameznih regij in območij z javnim potniškim prometom in trajnostno mobilnostjo. Za zmanjšanje eksternih stroškov prometa (kakovost zraka, hrup, nesreče, zastoji ipd.) se krepi trajnostne mobilnostne načine in mobilnostne storitve, skrbi za uvajanje modernih tehničnih in informacijskih rešitev. Na gorskih in odmaknjenih podeželskih območjih se zagotavlja prilagojene mobilnostne storitve, ki omogočajo učinkovito povezanost in trajnostno mobilnost. Na turističnih območjih se rešitve trajnostne mobilnosti vključijo kot del turističnih storitev.

(139) Javna prometna infrastruktura se prilagaja tipologiji in značilnostim prostora z namenom, da se ohrani prepoznavne značilnosti naselij in krajine, preprečuje fragmentacijo prostora, zmanjšuje negativne vplive prometa na zdravje prebivalstva, okolje in naravne vire. Zmanjševanje eksternih stroškov prometa, vključno s hrupom se prednostno dosega s tehnološkimi ukrepi (npr. uvajanjem bolj čistih in manj hrupnih prevoznih sredstev) ter s prostorskimi in načrtovalskimi pristopi (npr. ločitev tovrnega železniškega prometa od potniškega v urbanih naseljih oziroma središčih najvišje ravni).

6.1.1 KORIDORJI IN VSTOPNE TOČKE

(140) Omrežje železniških in cestnih povezav, ki se funkcionalno povezuje z evropskim prometnim omrežjem se razvija usklajeno z policentričnim urbanim sistemom v Sloveniji. Za povečanje učinkovitosti prometnega pretoka in dostopnosti se spodbuja intermodalne prometne povezave in razvoj železniškega omrežja, ki naj prevzame večino daljinskega tovornega prometa. Posebno pozornost se namenja razvoju jedrnih vozlišč (ang. *urban nodes*), ki ležijo na presečiščih prometnih koridorjev – Ljubljana, Koper, Maribor ter vstopnih točk, kjer v Slovenijo vstopajo pomembnejši prometni – potniški in tovorni tokovi in so središča v policentričnem urbanem sistemu (Nova Gorica, Sežana, Jesenice, Dravograd, Brežice). Na območju vozlišč in vstopnih točk se posodablja in dograjuje intermodalno infrastrukturo ter ustvarja pogoje za razvoj logistične dejavnosti.

6.1.2 TRAJNOSTNA MOBILNOST, JAVNI POTNIŠKI PROMET IN PROMETNA VOZLIŠČA ZA JAVNI POTNIŠKI PROMET

(141) Potrebe prebivalcev in obiskovalcev po mobilnosti se zagotavlja z ukrepi trajnostne mobilnosti ob hkratnem zmanjševanju prometa ter zmanjševanju škodljivih posledic prometa na okolje. Trajnostna mobilnost vključuje hojo, kolesarjenje, uporabo javnega potniškega prometa. V okviru načrtovanja se trajnostno mobilnost zagotavlja z integracijo prostorskega (urbanističnega) in prometnega načrtovanja na vseh ravneh načrtovanja.

(142) Javni potniški promet se razvija v logistično povezan integriran sistem in učinkovit prometni sistem, s kombinacijo med tirnim, cestnim, letalskim in pomorskim prevozom s poudarkom na železniškem javnem potniškem prometu. V središčih se razvija sistem potniških terminalov s povezovanjem postajališč različnih sistemov javnega potniškega prometa. Zaradi izboljšanja dostopnosti do delovnih mest in omogočanja peš in kolesarske mobilnosti, se v bližini terminalov javnega potniškega prometa načrtuje območja mešanih rab prostora. Železniški javni potniški promet se prednostno razvija med središči v policentričnem urbanem sistemu, kjer so že možnosti in z dopolnjevanjem železniške infrastrukture. Potovalni časi po železnici morajo biti konkurenčni potovalnim časom po cestnem omrežju daljinskih cest.

6.1.3 KOLESARSKA OMREŽJA

(143) Zasnovano kolesarskega omrežja tvori omrežje državnih daljinskih kolesarskih poti, ki povezujejo urbana središča in turistična naselja, ki se navezuje na daljinski evropski kolesarski povezavi, ki potekata skozi Slovenijo.

(144) Na območju mest in drugih urbanih naselij ter na območju širših mestnih območij in drugih območjih funkcionalnega povezovanja se izgrajuje kolesarsko omrežje za dnevno migracijo, ki se ga navezuje na stanovanjska območja, območja generatorjev dnevne mobilnosti (npr. vrtci, šole, večji zaposlitvena območja, trgovska središča) ter postajališča javnega potniškega prometa in parkirne površine za motorna vozila.

6.1.4 OMREŽJE PEŠPOTI

(145) Zasnova pešpoti obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih, ki se povezujejo v omrežje pešpoti in na evropske pešpoti E6 in E7 ter kulturne poti, ki potekajo skozi Slovenijo. Omrežje pešpoti se razvija v turističnih območjih in se povezuje s kolesarskim omrežjem. Z njimi se zagotavlja povezovanje privlačnih krajinskih območij med seboj, pri njihovem umeščanju pa skrbi za varnost pešcev oziroma pohodnikov.

6.1.5 VOZLIŠČA, PROMETNI TERMINALI ZA TOVORNI PROMET IN TRANSPORTNA LOGISTIKA

(146) Regijski intermodalni centri (razvoj transportne logistike) se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja. Železniške postaje in postajališča se na prestopnih točkah v središčih, kjer so prometni tokovi največji, preoblikujejo v sodobna vozlišča (intermodalna stičišča). Intermodalne prometne terminale v okviru pristanišč in letališč se usklajeno povezuje z železniškim sistemom in cestami najvišje ravni.

6.1.6 PROMETNA INFRASTRUKTURA

(147) Prometna infrastruktura se načrtuje integralno, tako da se na celovit način razrešuje vprašanja dostopnosti in povezanosti ter se izbere take kombinacije prometnih podsistemov, ki omogočajo varno, cenovno dostopno, okoljsko nevtralno obliko mobilnosti in povezanost/dostopnost med stanovanji, delovnimi mesti ter storitvami. Pri tem se rešitve prilagajajo problematiki dostopnosti in povezanosti glede na značilnosti in potrebe raznovrstnih območij – na širših mestnih in podeželskih območjih, vključno z odmaknjenimi in gorskimi območji.

(148) Ključno cestno infrastrukturo predstavlja avtocestni križ in nanj navezujoče se regionalne povezave s središči v policentričnem urbanem sistemu.

(149) Mednarodna letališča v Sloveniji in neposredni bližini se prednostno navezuje na železniško omrežje. Potrebna je dograditev regionalnih železniških povezav znotraj širših mestnih območij. Zagotavlja se stalen razvoj letališke infrastrukture in infrastrukture navigacijskih služb zračnega prometa. Razvijajo se naslednja pristanišča:

- Pristanišče Koper kot vhodno-izhodno pristanišče celovitega evropskega omrežja;
- Pristanišča Koper, Izola in Piran za mednarodni javni potniški promet;
- Rečno pristanišče Brežice za mednarodni javni potniški promet.

(150) Žičniški promet se razvija v okviru enovitega prometnega sistema povsod tam, kjer drugi prometni podsistemi zaradi reliefa tehnološko ne morejo opravljati prometne naloge oziroma tam, kjer je uporaba drugih prometnih podsistemov zaradi vremenskih in drugih razmer lahko začasno onemogočena ali motena. Omogoča se mobilnost potnikov in tovora do gorsko turističnih centrov državnega pomena, upošteva pa se tudi potrebe industrije, rudarstva, gozdarstva in drugih dejavnosti.

6.2 USMERITVE ZA RAZVOJ ENERGETSKE INFRASTRUKTURE V PODPORO PREHODU V NIZKOOGLJIČNO DRUŽBO

(151) Oskrba z energijo je ena od ključnih potreb gospodarstva in skupnosti v urbanih in podeželskih območjih. Država skrbi za zanesljivo in cenovno pravično oskrbo.

6.2.1 OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE - SPLOŠNO

(152) Med obnovljive vire energije uvrščamo vodni potencial, biomaso, energijo vetra, geotermalno energijo, sončno energijo, toploto okolja, bioplin, biometan, sintetični metan in odpadno toploto ter energijo, ki se sprošča pri sežiganju odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati. Pri načrtovanju prostorskega razvoja se zagotavlja prednostno rabo teh virov energije pred fosilnimi viri energije.

(153) V luči povečevanja deleža obnovljivih virov energije v skupni energetske bilanci se prednostno izkoristi možnosti, ki jih omogoča posodobitev obstoječih energetskih objektov na obnovljive vire s sodobnejšo tehnologijo za pridobitev oziroma koriščenje dodatnega potenciala obnovljivih virov energije in izboljšanje energetske učinkovitosti ter zmanjšanje vplivov tovrstnih objektov na okolje. Pri tem se v največji možni meri zagotovi poplavno varnost, ohranjanje in izboljšanje ekološke povezljivosti, napajanje podzemnih vodonosnikov, zdravje prebivalstva in ohranjanje narave ter kulturne dediščine.

6.2.2 PROSTORSKE MOŽNOSTI ZA POVEČEVANJE DELEŽA OBNOVLJIVIH VIROV ENERGIJE

(154) Prednostna območja za rabo hidroenergetskega potenciala so na večjih rekah (Drava, del srednje in spodnja Sava) in na manjših rekah (Kamniška Bistrica, Savinja), kjer se omogoča prenova in tehnološka nadgradnja obstoječih hidroelektrarn na Dravi in Savi.

(155) Dodatne hidroelektrarne na zgornji Savi niso predvidene, na spodnji Savi pa hidroenergetski potencial predstavlja odsek med Brežicami in Mokricami. Na srednji Savi se načrtovana veriga hidroelektrarn od Jevnice do Suhadol preveri in uskladi z zahtevami za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, voda in ekološke povezljivosti. Na

odseku od Medvod do sotočja Save z Ljubljano ima Sava poleg hidroenergetskega potenciala tudi specifično naravovarstveno vrednost (Natura 2000).

(156) V skladu z Zakonom o določitvi zavarovanega območja je na reki Soči in njenih pritokih, to je od izvira Soče in njenih pritokov do vtoka reke Idrijce pri Mostu na Soči, gradnja in rekonstrukcija objektov in naprav, ki lahko vplivajo na spremembo vodnega režima in kakovost vode prepovedana, omogoča pa se prenova, tehnološka nadgradnja ter okoljska prilagoditev obstoječih hidroelektrarn od Mosta na Soči naprej.

(157) Na reki Muri se morebitna izraba hidroenergetskega potenciala uskladi z razvojem biosfernega območja.

(157) Male hidroelektrane predstavljajo potencial za trajnostno rabo obnovljivega vira energije v sklopu regionalne energetske oskrbe. Zato se možnosti za hidroenergetsko rabo posameznih vodotokov ali njihovih delov z malimi hidroelektrarnami za lokalne/regionalne potrebe preveri ob preveritvi izkoristljivega hidroenergetskega potenciala, prostorskih možnosti za rabo obstoječih pregrad, zahtev za varstvo vodnih in obvodnih habitatov, varstvo voda, ekološko povezljivost in ohranjanje prepoznavnosti krajine.

(158) Pri hidroenergetski rabi voda se načeloma stremi k doseganju večfunkcionalnosti. V sklopu preveritve hidroenergetske rabe se optimizira hidroenergetsko rabo, da ta omogoča tudi druge funkcije oziroma rabe, poleg energetske še turistično, kmetijsko, prometno, pridobivanje energetskih surovin, varstvo pred naravnimi nesrečami, prilagajanje na podnebne spremembe, ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne dediščine.

6.2.3 VETRNA ENERGIJA

(159) Postavitev mikro vetrnih elektrarn omogoča so-rabo z območji namenske rabe za energetiko, kmetijstvo, industrijo, infrastrukturo, centralnih dejavnosti in stanovanj. Postavitev srednje velikih in malih vetrnih elektrarn omogoča so-rabo na območjih namenske rabe za energetiko, kmetijstvo, industrijo in infrastrukturo. Območja velikih vetrnih elektrarn omogočajo so-rabo le energetske in kmetijske namenske rabe.

(160) Za izkoriščanje vetrne energije se uporablja najboljšo in najbolj učinkovito tehnologijo (BAT). Pri načrtovanju postavitve vetrnih elektrarn se prvenstveno upošteva vetrni potencial, ranljivost narave in prepoznavnih značilnosti krajine v različnih fazah postavitve naprav ter, zlasti za velike vetrne elektrarne in vetrna polja nad 10 MW, oddaljenost od naselij. Za potencialna območja velikih vetrnih elektrarn nad 10 MW oziroma vetrnih polj se na podlagi podrobnejših preveritev v okviru regionalnega prostorskega plana opredeli prioriteten vrstni red izdelave državnih prostorskih načrtov.

(161) Potencialna območja za postavitev srednjih, malih in mikro vetrnih elektrarn do skupne moči 10 MW so:

- znotraj naselij na območjih nestanovanjske namenske rabe s povprečno hitrostjo vetra nad 2 m/s na višini 10 m, vendar na območjih stanovanjske rabe le mikro vetrne elektrarne;
- območja infrastrukturnih objektov (na objektih javne razsvetljave, znotraj infrastrukturnih koridorjev) s povprečno hitrostjo vetra nad 3 m/s na višini 10 m;
- območja kmetijskih zemljišč s slabšim pridelovalnim potencialom oziroma boniteto manj kot 35 in s povprečno hitrostjo vetra nad 3 m/s na višini 10 m, izven močno občutljivih območij za ptice ter območij, kjer se ohranja prepoznavnost naselij in krajine.

(162) Prostorske možnosti in omejitve (zlasti vetrni potencial, navezava in zmogljivosti prenosnega omrežja, potrebe uporabnikov) za postavitev srednjih, malih in mikro vetrnih elektrarn se preverijo v regionalnih in lokalnih

energetskih konceptih ter se ob upoštevanju drugih pogojev in omejitev s področja varstva narave, kulturne dediščine, voda, zdravja, bivalnega okolja in sprejemljivosti v lokalnem okolju določijo v prostorskih aktih na regionalni in lokalni ravni.

6.2.4 GEOTERMALNA ENERGIJA IN TOPLOTA OKOLJA

(163) Primerni / prednostni območji za proizvodnjo električne energije in toplotne energije za sproizvodnja toplote in energije (SPTE) v bližini večjih naselij in gospodarskih con sta območje geotermalnega sistema Termal II - severni del med Šentiljem in Šalovci ter južni del med Ptujem in Lendavo - in območje paleozojskega geotermalnega sistema pri Benediktu v Slovenskih goricah. Območja ob sistemih rabe geotermalne energije so tudi območja za opredelitev prednostnih območij kaskadne rabe energije ob upoštevanju drugih prostorskih omejitev.

(164) Pri uporabi geotermalne energije je treba zagotoviti reinjeciranje vode v skladu z usmeritvami varstva in upravljanja voda.

(165) Celotno območje Slovenije je primerno za koriščenje toplote okolice s toplotnimi črpalkami, predvsem območja, kjer prevladujejo vlažna tla z velikim deležem mineralnih snovi in malo porami, kjer je akumulacija toplote v tleh največja (glinena, ilovnata tla). Prednostna območja za rabo toplotnih črpalk so vsa stavbna zemljišča ob predhodni preveritvi zadostnosti preskrbe z električno energijo. Raba vodnih površin za ta namen je možna le, v kolikor je okoljsko sprejemljiva. Podrobnejše preveritve se zagotovi v regionalnih in lokalnih energetskih konceptih kot strokovna podlaga za prostorske akte na regionalni in lokalni ravni.

6.2.5 BIOMASA

(166) Rabo biomase se prednostno spodbuja v daljinskih energetskih sistemih, in sicer na širših mestnih območjih, drugih območjih funkcionalnega povezovanja in v večjih naseljih z razmeroma visoko gostoto poselitve (več kot 20 preb. / ha) za daljinsko ogrevanje in območja gospodarskih con z zagotovljenim odjemom toplotne energije ob zagotavljanju ustreznih filtrov za varstvo zraka. Decentralizirani individualni sistemi na lesno biomaso se lahko načrtujejo na območjih manjših naselij z nizko gostoto poselitve in izven območij ogroženih zaradi onesnaženosti s PM10 delci ali s slabšo prevetrenostjo ter na območjih gospodarskih con in proizvodnih območij za lastno oskrbo s toploto energijo.

(167) Sistemi SPTE na bioplin se prednostno načrtujejo na območjih, ki so namenjena kmetijski in živilski proizvodnji in območjih komunalne infrastrukture in jih je mogoče povezati neposredno z uporabniki. Pri izbiri lokacij se upošteva tudi potencialne vplive delovanja takih naprav na kakovosti bivanja. Predvidi se tudi možnost priključevanja pridobivalne infrastrukture za bioplin in biometan na bližnja plinovodna omrežja.

6.2.6 ENERGIJA SONCA

(168) Prednostna območja za rabo sončne energije so območja stavbnih zemljišč, zlasti strehe in fasade objektov, infrastrukturnih objektov, zlasti parkirišča, cestni in železniški koridorji ter javna razsvetljava in razvrednotena območja v okviru njihove sanacije, zlasti opuščena območja pridobivanja mineralnih surovin, odlagališča odpadkov, v kolikor je taka oblika sanacije sprejemljiva z varstva okolja in narave ter ohranjanjem prepoznavnosti krajine. Pri določitvi prednostnih območij za rabo sončne energije na stavbnih zemljiščih se upošteva usmeritve varstva kulturne dediščine, upošteva pa se tudi varstvo naselbinske in arhitekturne prepoznavnosti.

(169) Prostorske možnosti in omejitve za rabo sončne energije na stavbnih zemljiščih, infrastrukturnih objektih in razvrednotenih območjih se podrobneje preverijo v regionalnih in lokalnih energetske konceptih ter ob upoštevanju drugih pogojev in omejitev s področja kulturne dediščine, varstva narave, bivalnega okolja, prepoznavnosti krajine ter sprejemljivosti v lokalnem okolju določijo v prostorskih aktih na regionalni in lokalni ravni.

6.3 ENERGETSKA OMREŽJA

6.3.1 ELEKTROENERGETSKI SISTEM

(170) Za prehod v nizkoogljično družbo je potrebno prenoviti in dograditi prenosna in distribucijska električna omrežja, tudi na podeželju, kjer so ta premalo zmogljiva. Zagotovijo se prostorski pogoji za posodobitev in nadgradnjo prenosnega omrežja (400, 200, 110 kV povezave in RTP in TR), ojačitev in nadgradnje distribucijskega omrežja s priključevanjem obnovljivih virov energije ter določitev območji za hranilnike električne energije v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni in usmeritvami v strateških razvojnih dokumentih energetskega sektorja.

6.3.2 PLINOVODNO OMREŽJE

(171) Zagotovijo se prostorski pogoji za posodobitev in nadgradnjo prenosnega plinovodnega omrežja in širitev distribucijskega plinovodnega omrežja v skladu s potrebami na regionalni in lokalni ravni in usmeritvami v strateških razvojnih dokumentih energetskega sektorja. Predvidi se širitev plinovodnega omrežja v regije, ki do sedaj še niso pokrite (Obala, Postojna - Jelšane, Bela Krajina) in mednarodno prenosno plinsko povezavo z Madžarsko. Spodbuja se vključevanje obnovljivih plinov v plinovodna omrežja.

6.4 USMERITVE ZA VARSTVO IN OSKRBO Z MINERALNIMI SUROVINAMI

(172) Za dolgoročno oskrbo države z mineralnimi surovinami se ob upoštevanju kriterijev iz poglavja 5.3.2.4 oblikuje lokalitete strateških, gospodarsko pomembnih in avtohtonih mineralnih surovin ter lokalitete pridobivanja pogostih mineralnih surovin kot podlaga za vključevanje v procesih načrtovanja na regionalni in lokalni ravni.

(173) Izkoriščanje avtohtonih mineralnih surovin je namenjeno za zagotavljanje tradicionalnih gradbenih materialov, ki so pomembni za prenovu kulturne dediščine in ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine, zato se potencialne lokacije za tovrstno izkoriščanje opredeli v sodelovanju med zainteresiranimi sektorji.

(174) Mesta pridobivanja ostalih (pogostih) mineralnih surovin so mesta izkoriščanja mineralnih surovin za gradbeništvo. Izhajajoč iz usmeritve, da se za potrebe gradbeništva prednostno uporablja reciklirane gradbene odpadke, se pričakuje zmanjšan pritisk na odpiranje novih mest za izkoriščanje mineralnih surovin za gradbene potrebe. V kolikor pa je vendarle to potrebno, se uporabi merilo enakomerne dostopnosti do mineralnih surovin na ravni regij, možnosti obnove naravnih značilnosti prostora ter družbene sprejemljivosti. Za mivko, gramoz in pesek se lahko izkorišča sprotne naplavine v rekah, vendar le, kadar se ugotovi majhna ranljivost vodnega ekosistema, kvalitete vode, geohidroloških lastnosti reke gor in dol vodno ter doživljajskih kvalitet vodne in obvodne krajine.

6.5 USMERITVE ZA RAZVOJ PODEŽELJA, KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO

(175) Pri oblikovanju ukrepov za razvoj podeželja se upošteva usmeritve iz poglavij 4.3 in 5.3.

(176) Pri oblikovanju kmetijskih, gozdarskih in ribiških ukrepov se upošteva poglavja 5.3.2, 5.4, 6.1, 6.3 in 6.4.

(177) Za varstvo in trajnostno rabo proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč se v sklopu načrtovanja na regionalni in lokalni ravni opredelijo območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč in, kjer je to potrebno, predstavitev kmetijskih gospodarstev.

(178) Ukrepi za izboljšanje pogojev kmetovanja in prilagajanje na podnebne spremembe, zlasti kmetijsko zemljiške operacije in namakalni sistemi, se načrtujejo integralno kot prostorske ureditve, pri načrtovanju katerih se upošteva naravne pogoje in danosti, zagotavljanje ekološke povezljivosti, ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, kulturne dediščine in prepoznavnosti krajine.

6.6 USMERITVE ZA OHRANJANJE NARAVE

(179) Ohranjena narava in zdravo bivalno okolje v Sloveniji omogočata kakovostno življenje sedanjim in prihodnjim generacijam, zato sektor skrbi za vključevanje ciljev ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot v politike ključnih sektorjev, ter spodbuja k varovanju narave kot vrednote same po sebi v okviru načrtovanja prostorskih sistemov in pri razvoju posameznih dejavnosti v prostoru. V okviru prostorskega razvoja se zagotavlja ohranjanje življenjskih prostorov vrst, zlasti z varstvom ekosistemov in naravnih habitatov, ohranjanjem krajinskih značilnosti ter varstvom naravnih vrednot.

(180) Zavarovana območja so eden ključnih instrumentov za ohranjanje narave. Poleg skrbi za obstoječa zavarovana območja in usklajeno izvajanje varstvenih ciljev, bodo ustanovljena nova zavarovana območja, prednostno na naravovarstveno najbolj občutljivih območjih, ki potrebujejo režime in usklajeno upravljanje. Širša zavarovana območja bodo prednostno ustanovljena na naravovarstveno pomembnih območjih: Kočevsko, Planinsko polje, Pohorje, Dragonja in Mura.

(181) Pri izvajanju varstvenih ciljev narave se varstvo narave povezuje, usklajuje in oblikuje skupne sinergije z drugimi področji, zlasti kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom in upravljanjem voda ter varstvom kulturne dediščine, turizmom in razvojem podeželja, zlasti v okviru zavarovanih območij.

6.7 USMERITVE ZA RAZVOJ TURIZMA

(182) Pri oblikovanju masterplanov za turistične makroregije se upošteva usmeritve iz poglavja 6.2.

6.8 USMERITVE ZA OBRAMBNE DEJAVNOSTI

(183) Razvoj obrambnih dejavnosti se usmerja prednostno v območja, ki že služijo obrambnemu namenu. Postopno se zmanjšuje območja za obrambne dejavnosti v urbanih območjih. Razvoj obrambnih dejavnosti vključuje prilagajanje obstoječe vojaške infrastrukture novim potrebam, predvsem reorganizaciji obrambnega sistema povezanega z vključitvijo Republike Slovenije v evroatlantske integracije.

(184) Za razvoj obrambnega sistema se zagotavlja ustrezno vojaško infrastrukturo in njeno razporeditev v prostoru, s katero se omogoča uspešno izvajanje obrambe v primeru agresije oziroma napada na Republiko Slovenijo. Obrambne dejavnosti se izvaja v obrambnih območjih.

(185) Pri načrtovanju nadomestne in nove infrastrukture za potrebe obrambnih dejavnosti se posebno pozornost nameni ustrezni prostorski umestitvi, zmanjševanju vplivov na okolje ter zagotavljanju potrebnih varnostnih odmikov od stanovanjskih območij, gospodarskih in storitvenih dejavnosti, kulturne dediščine in naravovarstveno pomembnih območij.

(186) Prostor je eden najpomembnejših dejavnikov pri zagotavljanju obrambe države, zato se območja, ki imajo zaradi svojih posebnih naravnih lastnosti strateški pomen za obrambo države, praviloma ohranja v primarni, to je gozdni ali kmetijski rabi.

6.9 USMERITVE ZA VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

(187) Za zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami se prednostno spodbuja k izvajanju preventivnega ravnanja in ukrepov, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnji stavb. Na področju načrtovanja prostorskega razvoja se dejavnosti, posege in rabe načrtuje izven območij z omejitvami s ciljem preprečitve nastanka naravnih in drugih nesreč oziroma materialne škode ali človeških žrtev.

(188) Potresno ogroženost objektov se zmanjša s potresno odporno gradnjo in protipotresno sanacijo že obstoječih objektov. Protipotresne ukrepe se vključuje v prenovu naselij in urbano prenovu.

(189) V območjih, ki so že bila prizadeta zaradi naravnih nesreč, se umika dejavnosti in rabe, ki bi lahko ponovno utrpele večjo škodo, dopušča se dejavnosti, za katere ponovitev naravnih nesreč ni problematična oziroma se taka območja prepušča naravni dinamiki, če zaradi tega niso ogrožena sosednja območja. V območjih tveganj zaradi možnosti porušitve visokih pregrad se načrtuje dejavnosti tako, da morebitna porušitev ne bi imela hujših prostorskih in materialnih posledic. Poselitev se načrtuje izven dosega poplavnega vala, obstoječo pa se pred njihovim delovanjem zaščiti z ustreznimi ukrepi.

(190) Za uspešno izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči se načrtuje in uporablja območja, namenjena delovanju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in zagotavlja možnosti za razvoj teh območij.

7 UPRAVLJANJE IN POVEZOVANJE ZA IZVAJANJE STRATEGIJE

(191) Uspešno izvajanje Strategije zahteva medsebojno tesno povezano delovanje vseh sistemov: ekonomskega, prostorskega, socialnega (družbenega) in okoljskega. Za doseganje prostorske kohezije se ob upoštevanju specifičnih značilnosti in potreb območij ter povečevanje učinkovitosti delovanja posameznega področja krepi in spodbuja povezovanje med sektorji in ukrepi za doseganje sinergijskih in presečnih rezultatov v prostoru.

7.1 INSTRUMENTI UVELJAVLJANJA TERITORIALNE KOHEZIJE

(192) Za uveljavljanje in doseganje teritorialne kohezije se:

- nadgrajuje obstoječe prostorske instrumente in razvija nabor ukrepov, ki dodatno krepijo uveljavljanje teritorialnega razvoja;
- razširi nabor instrumentov z ekonomskimi, razvojnimi, participativnimi in komunikacijskimi instrumenti (npr. izobraževanje, usposabljanje, osveščanje, informiranje, promocija) in upravljavskimi instrumenti za usklajevanje navzkrižnih interesov v prostoru;
- preverijo in uveljavijo vse možnosti doseganja prostorskih ciljev in prioritet s pomočjo ukrepov drugih resorjev;
- poveže izvajanje Strategije z evropskimi programi, ki so pomembni za prostorski/teritorialni razvoj.

7.2 PROSTORSKI INSTRUMENTI

7.2.1 PROSTORSKI AKTI

(193) Za izvajanje Strategije prostorskega razvoja se uporabijo:

- Akcijski program za izvajanje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030;
- Regionalni prostorski plan s krajinskimi in urbanističnimi zasnovami v povezavi z regionalnim razvojnim programom;
- Pomorski prostorski načrt v povezavi s Protokolom o celovitem upravljanju obalnih območij v Sredozemlju (Protokol ICZM) in Načrtom za upravljanje morja (NUMO);
- Državni prostorski načrt;
- Občinski prostorski plan;
- Občinski prostorski načrt;
- Občinski podrobnejši prostorski načrt;
- Odlok o prepoznavnosti naselij in krajine.

7.2.2. DRŽAVNI PROSTORSKI RED

(194) Za izvajanje Strategije se v okviru Državnega prostorskega reda pripravijo podrobnejša pravila urejanja prostora, splošne smernice in priporočila za prostorsko načrtovanje, pripravo in izvajanje ukrepov zemljišče politike in izvajanje drugih nalog urejanja prostora, vključno s primeri dobre prakse. Z državnim prostorskim redom se določijo podrobnejša pravila za načrtovanje ločitvenega zelenega pasu in varstvenega pasu na kmetijskem zemljišču v prostorskih aktih.

7.2.3. PREVLADA JAVNE KORISTI

(195) Za izvajanje Strategije prostorskega razvoja se uporabi institut prevlade ene javne koristi nad drugo javno koristjo kot skrajno sredstvo vlade za primere, ko v postopku priprave prostorskih aktov kljub usklajevanju med državnimi nosilci urejanja prostora ni mogoče oblikovati vsestransko strokovno sprejemljive in ustrezne rešitve.

7.2.4 DRUGI PROSTORSKI INSTRUMENTI

(196) Drugi prostorski instrumenti, ki se uporabijo za izvajanje Strategije, so:

- Podrobnejši prostorski instrumenti, kot so namenska raba prostora, trajnostna gradnja in prenova stavb ter izvajanje arhitekturne politike z natečaji.
- Instrumenti spodbujanja urbanega razvoja, kot so:
 - o funkcionalno povezovanje širših mestnih območij na področjih mobilnosti, stanovanj, delovnih mest, podnebnih sprememb in zelenega sistema regij (priprava skupnih razvojnih strategij);
 - o intermodalna prometna vozlišča in infrastrukturna vpetost mest v mednarodne tokove preko jedrnega in celovitega omrežja TEN-T,
 - o urbanistične zasnove (v okviru priprave regionalnih prostorskih planov);
 - o celostne funkcionalne prenove naselij, revitalizacije in reurbanizacije,
 - o natečaji (urbanistični, arhitekturni, krajinsko arhitekturni) za izboljšanje ureditvenih predlogov,
- odlok o komunalnem opremljanju stavbnih zemljišč. Specifični ukrepi za odmaknjena in gorska območja (npr. modeli upravljanja in zagotavljanja storitev splošnega pomena).
- Specifični ukrepi za zmanjševanje ranljivosti prostora, ki vključujejo ukrepe za zmanjševanje posledic naravnih in drugih nesreč (npr. na poplavnih in plazovitih ter plazljivih območjih).
- Instrumenti vzpostavitve sistema zelene infrastrukture in zagotavljanja ekološke povezljivosti:
 - o zeleni sistem regij,
 - o zeleni sistem naselij,
 - o zeleni ločitveni pasovi za ohranjanje prepoznavnosti naselij in krajine,
 - o zeleni varovalni pasovi med naselji in intenzivnimi kmetijskimi območji.
- Izvajanje krajinske politike (npr. izdelava Atlasa izjemnih krajin in območij s prepoznavnimi krajinskimi značilnostmi);
- Krajinske zasnove (v okviru priprave regionalnih prostorskih planov in za zavarovana območja).
- Razvoj dodatnih instrumentov.

ŠIRŠA MESTNA OBMOČJA

(197) V okviru širših mestnih območij se mestna(e) občina(e) in druge lokalne skupnosti dogovorijo o usklajenem izvajanju urbanega razvoja, in sicer na področju oskrbe s stanovanji v skladu s PROSO, gospodarskih dejavnosti, organizacije in dostopnosti z javnim prometom ter o nosilnih elementih zelene infrastrukture, na katero se navezujejo zeleni sistemi mest in regij. Mestne občine in lokalne skupnosti se lahko dogovorijo tudi glede drugih elementov, v kolikor za to obstajajo utemeljeni razlogi, kot so npr. skupna energetska oskrba in razporeditve storitev splošnega pomena. Usklajene vsebine se upošteva pri pripravi regionalni prostorskih planov.

SPECIFIČNI UKREPI ZA ODMAKNJENA IN GORSKA OBMOČJA

(198) Odmaknjena in gorska območja se zaradi svojih naravno geografskih in družbeno gospodarskih značilnosti izkazujejo kot specifična problemska območja, ki zahtevajo prednostno obravnavo in iskanje sinergij z usklajenim naborom razvojnih ukrepov in instrumentov različnih sektorjev, predvsem s prostorskega, kmetijskega, regionalno razvojnega, izobraževalnega, zdravstvenega, socialnega in zaposlovalnega področja. Specifike prostorskega razvoja odmaknjenih in gorskih območij se upoštevajo pri pripravi regionalnih prostorskih planov. Za odmaknjena in gorska območja se razvijajo novi modeli upravljanja, ki temeljijo na teritorialnem dialogu med lokalnimi, regionalnimi in lokalnimi deležniki upravljanja prostora. Uvajajo se upravljavski in prostorski ukrepi.

7.3 POVEZAVA MED DRUGIMI (SEKTORSKIMI) IN PROSTORSKIMI INSTRUMENTI

(199) Cilje, prioritete, koncept prostorskega razvoja in usmeritve za izvajanje Strategije se upošteva pri vključevanju prostorskih vidikov pri:

- pripravi sektorskih politik, strategij in programov;
- pripravi programskih dokumentov v okviru kohezijske politike EU;
- oblikovanju projektov in iniciativ v okviru makroregionalnega povezovanja;
- oblikovanju programskih dokumentov v okviru transnacionalnih, medregionalnih in čezmejnih programov;
- oblikovanju regionalnih in lokalnih energetskega konceptov;
- pripravi celostnih prometnih strategij;
- izvajanju Resolucije o nacionalnem Stanovanjskem programu RS (ReNSP) za zagotavljanje prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo (PROSO);
- oblikovanju in izvajanju ukrepov skladnega regionalnega razvoja, zlasti v povezavi z gorskimi in odmaknjenimi območji;
- oblikovanju prilagojenih sektorskih normativov za posamezne dejavnosti (npr. za osnovne šole, vrtce, zdravstvene domove) glede na identificirane regionalne / lokalne specifičnosti prostora;
- oblikovanju skupnih instrumentov in pristopov (npr. pri parkih, zavarovanih območjih kulturne dediščine, v mestih);
- oblikovanju alternativnih oblik javnega prevoza in izboljšanja trajnostnih oblik mobilnosti.

7.4 UPRAVLJAVSKI UKREPI

(200) V podporo izvajanju Strategije se razvijajo upravljalni ukrepi, kot so:

- vzpostavitev delovne skupine za vodenje in izvajanje teritorialnega dialoga med deležniki;
- spodbujanje interdisciplinarnega pristopa pri načrtovanju in urejanju mest;
- vzpostavitev koordiniranega reševanja strateških izzivov urbanega razvoja v okviru širših mestnih območij;
- integralno upravljanje mest (povezati gospodarske, socialne, kulturne, oblikovalske, tehnične, tehnološke in okoljske vidike);
- razvoj inovativnih modelov razvoja za odmaknjena in gorska območja, ki ohranjajo poseljenost in vitalnost naselij;
- lokalna partnerstva za oskrbo s hrano.

7.5 UGOTAVLJANJE, DA RAZVOJNI DOKUMENTI POSAMEZNIH PODROČIJ IN DEJAVNOSTI NISO V NASPROTJU S STRATEGIJO (ZUREP-2, 66. ČLEN)

(201) Zakonsko določilo, da razvojni dokumenti posameznih področij in dejavnosti niso v nasprotju s Strategijo, se izvaja:

- za vse razvojne dokumente posameznih področij in dejavnosti na podlagi presoje javnih politik na prostor;
- za vse regionalne prostorske plane in programske dokumente posameznih področij na regionalni ravni;
- za vse lokalne prostorske dokumente.

(202) Določilo se preverja v okviru Komisije za prostorski razvoj Vlade RS in kadar je to potrebno, na podlagi predhodnega mnenja Prostorskega sveta.

7.6 UKREPI KREPITVE STROKOVNE USPOSOBLJENOSTI

(203) Ukrepi za krepitev strokovne usposobljenosti deležnikov za izvajanje Strategije obsegajo:

- usposabljanje lokalnih deležnikov za izvajanje politik;
- usposabljanje za spodbujanje različnih oblik (poslovnih modelov) v podporo razvoju lokalnega gospodarstva in povezovanje z gospodarstvom izven teh območij (npr. zadruga, socialna podjetja, mala podjetja);
- izobraževanje o prostorski identiteti;
- ozaveščanje o prostoru in urejanju prostora;
- strokovna izpopolnjevanja in izobraževanja za strateško planiranje;
- usposabljanje za aktivno državljanstvo na področju prostora / urejanja prostora;
- podporo izvajanju raziskav / študij kot so raziskave medsebojnih učinkovanja ključnih vidikov mest, analitična podpora odločanju o prostorskem razvoju, vzpostavitev podlag za vzpostavitev zelene infrastrukture in krepitev večfunkcionalnosti zelene infrastrukture, razvoj metodologije za določitev zelenega sistema regije z zagotavljanjem ekološke povezljivosti, prenova strokovnih podlag s področja naselbinske in krajinske prepoznavnosti;
- spremljanje učinkov prostorskega razvoja.

7.7 ORGANIZACIJE IN DELOVNA TELES A V PODPORO ODLOČANJU

(204) V izvajanje Strategije prostorskega razvoja se v skladu z zakonom aktivno vključujejo Prostorski svet, Komisija vlade za prostorski razvoj, Razvojni svet regije, medresorske delovne skupine (npr. za trajnostno mobilnost, za prilagajanje podnebnim spremembam, za pripravo nacionalno-energetsko-podnebnega načrta), Svet Ministrstva za okolje in prostor za sodelovanje z nevladnimi organizacijami, Svet za trajnostni razvoj in varstvo okolje).

8 SPREMLJANJE DOSEGANJA CILJEV PROSTORSKEGA RAZVOJA

(205) Za ugotavljanje uspešnosti doseganja ciljev Strategije ter za ugotavljanje uspešnosti izvajanja aktivnosti in ukrepov se vzpostavi sistem spremljanja uspešnosti izvajanja Strategije kot del sistema spremljanja stanja prostorskega razvoja. Spremljanje uspešnosti izvajanja Strategije izvaja ministrstvo, pristojno za prostor. Analizo izvajanja Strategije je vključeno v Poročila o prostorskem razvoju. Poročilo o prostorskem razvoju lahko vsebuje predloge za spremembe in dopolnitve Strategije ter drugih državnih predpisov v zvezi z urejanjem prostora.

(206) Spremljanje uspešnosti pri izvajanju Strategije obsega dva sklopa, in sicer:

- Spremljanje doseganja ciljev prostorskega razvoja in
- Spremljanje izvajanja aktivnosti opredeljenih v Akcijskem programu k Strategiji.

(207) Spremljanje ciljev prostorskega razvoja se izvaja s pomočjo omejenega nabora v Strategiji (Preglednica 3) določenih kvantitativnih kazalnikov. Vodilo pri izboru kvantitativnih kazalnikov so značilnosti kazalnikov: merljivost, dosegljivost, realnost, jasnost in zanesljivost. Kazalniki tako v največji možni meri temeljijo na podatkih, ki jih zbira, obdeluje in objavlja Statistični urad Republike Slovenije. V nabor so vključeni še kazalniki s področja rabe tal, za katere se pričakuje dosegljivost podatkov po letu 2020.

(208) Za oceno trendov prostorskega razvoja se poleg opredeljenih kazalnikov uporabi tudi druge kazalnike, vključene v prostorski informacijski sistem ministrstva, pristojnega za prostor, kazalnike s prostorskimi podatki, vključene v informacijske sisteme drugih državnih organov, ter drugo strokovno gradivo in študije z znanstvenih področij povezanih s prostorskim razvojem. Za oceno razvoja na stanovanjskem področju se uporablja nabor kazalnikov opredeljenih v Resoluciji o nacionalnem stanovanjskem programu.

(209) Namen spremljana izvedbe aktivnosti je sprotno ugotavljanje uspešnosti izvajanja projektov. Projekti so skupaj z navedbo aktivnosti, nosilcem (organizacija zadolžena za izvedbo aktivnosti) in rokom za izvedbo določeni v Akcijskem programu. Za spremljanje uspešnosti izvajanja teh projektov in aktivnosti opredeljenih se Akcijskem programu določijo dodatni kazalniki ter merila uspešnosti.

(210) Spremljanje izvajanja Strategije in v njej opredeljenih ciljev in ukrepov se izvaja s pomočjo kazalnikov, in sicer kazalnikov ciljev (opredeljene ciljne vrednosti – target indicators) in kazalnikov stanja.

TEMA	CILJ PROSTORSKEGA RAZVOJA	KAZALNIKI
Gibanje št. prebivalstva (urbano – podeželsko), gostota poselitve	C1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj	Gostota poselitve v urbanih naseljih Trend: naraščanje
	C1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj	Število prebivalcev znotraj funkcionalnega urbanega območja (FUO) središč (do vključno III. ravni) – obseg FUO posameznega središča Trend: zmanjšanje
Opremljenost središč s storitvami splošnega pomena	C2 Konkurenčnost slovenskih mest	Št središč z ustrezno opremljenostjo (storitve splošnega gospodarskega pomena) – do IV. ravni
	C1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj	Delež prebivalcev znotraj radija dostopnosti po cestnem omrežju do središča izbrane ravni Trend: ohranjanje doseženega deleža
Stanovanja	C2 Konkurenčnost slovenskih mest	Dostopnost do stanovanj (št. / delež javnih najemnih stanovanj)
Raba zemljišč	C1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj	Površina stavbnih zemljišč na prebivalca v občini Trend: zmanjševanje
	C4 Krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora	Sprememba osnovnih kategorij dejanske rabe prostora, letni neto prirast pozidanih zemljišč Trend: zmanjševanje letnega neto prirasta do 0% v letu 2050
Zelene površine	C3 Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju	Dostopnost do javnih (javno dostopnih) zelenih površin v površini najmanj 2 ha v razdalji do 300 m
	C3 Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju	Delež javnih odprtih in zelenih površin v naselju (za urbana naselja) Cilj: vsaj 40 % ureditvenega območja naselja
Ekološka povezljivost	C4 Krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora	Opredeljeni koridorji zelenega sistema regij v RPP
Razvrednotena območja	C4 Krepitev prostorske identitete in večfunkcionalnosti prostora	Delež razvrednotenih območij po naseljih Trend: zmanjševanje
Trajnostna mobilnost	C3 Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju	Delež prebivalcev v radiu 1 km od postajališča JPP z zadovoljivo in primerno frekvenco Trend: rast
	C3 Kakovostno življenje na urbanih območjih in na podeželju	Gibanje št. osebnih vozil na 100 prebivalcev v občini Trend: zmanjševanje
Študije, dobre prakse	C5 Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe	Število študij in njihovih aplikacij, število razvitih modelov (upravljanja); število dobrih praks (aplikacij)
	C5 Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe	Delež (št.) izdelanih krajinskih zasnov za krajinsko prepoznavna območja in izjemne krajine
Mednarodna vpetost Slovenije	C2 Konkurenčnost slovenskih mest	Rast št. mednarodnih ustanov, mednarodnih šol, sedežev mednarodnih podjetij v središčih (do I. ravni) Trend: rast
Poplavna in plazovita območja	C5 Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe	Število in delež preb. na poplavno ogroženih območjih Trend: upadanje
	C5 Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe	Število in delež ogroženih preb. na plazovitih območjih Trend: upadanje

PREGLEDNICA 3: KAZALNIKI ZA SPREMLJANJE CILJEV PROSTORSKEGA RAZVOJA:

Seznam strokovnih podlag (kronološko):

- Pogačnik, A. in sod., Analiza stanja, razvojnih teženj ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije, CRP "Konkurenčnost Slovenije 2006-2013" v letu 2010 (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Inštitut za prostorski razvoj, Univerza v Mariboru, Fakulteta za gradbeništvo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, oktober 2011)
- Golobič M. in sod., Analiza izvajanja v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije predvidenih programov in ukrepov (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta in Acer d.o.o, marec 2014)
- Miklavčič, T. in sod., Občinski prostorski akti in namenska raba prostora v Sloveniji (Ministrstvo za okolje in prostor, april 2014)
- Zavodnik Lamovšek A. in sod., Priprava predloga sistema spremljanja prostorskega razvoja, zaključno poročilo, Aktivnosti v projektu Attract-SEE (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, avgust 2014)
- Izhodišča za prenovo Strategije prostorskega razvoja Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, maj 2015)
- Bartol, B. in sod., Slovenski prostor 2050: vizije prostorskega razvoja Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, marec 2016)
- Nared J. in sod.: Policentrično omrežje središč in dostopnosti prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (Znanstvenoraziskovalni center Slovenske Akademije znanosti in umetnosti, junij 2016)
- Miklavčič, T. in sod., Poročilo o prostorskem razvoju (Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, september 2016)
- Pogačar, P. in sod., Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo PROSO, sklepno poročilo (Prostorsko, urbanistično in arhitekturno projektiranje, Petra Pogačar s.p. in Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, november 2016)
- Usmeritve fokusnih tematskih skupin za prenovo strategije prostorskega razvoja Slovenije:
 - Zavodnik Lamovšek A., Drobne S., Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 1: Funkcionalna urbana območja, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, januar 2017)
 - Tahir A. J. in sod. 2017 Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 2: Prostorske možnosti za nizkoogljično družbo, končno poročilo (Boson d.o.o, januar 2017)
 - Penko Seidl N. in sod. 2017 Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 3: Podeželje in zelena infrastruktura, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, januar 2017)
 - Lampič B. in sod. 2017 Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 4: Gorska in obmejna območja, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, januar 2017)
 - Poročilo s prve delavnice tematske (fokusne) skupine morje in obala v okviru prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije – SPRS (Ministrstvo za okolje in prostor, maj 2017)
 - Poročilo z druge delavnice tematske (fokusne) skupine morje in obala v okviru prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije – SPRS (Ministrstvo za okolje in prostor, avgust 2017)
- Golobič M. in sod., Model prostorskega razvoja Slovenije 2050 (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, februar 2018)
- Golobič M. in sod., Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, vmesno poročilo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, junij 2017)

- Žerdin M. in sod., Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila (Elaborat o opredelitvi obsega in vsebine strateške (celovite) presoje vplivov na okolje) (Aquarius d.o.o., Ljubljana, november 2017)
- Golobič M. in sod., Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oktober 2019)
- Žerdin M. in sod., Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050, št. naloge 1371-16 OP (Aquarius d.o.o., Ljubljana, decembra 2019),
- Žerdin M. in sod., Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 – Dodatek za presojo sprejemljivosti na varovana območja, št. naloge 1371-16 VO (Aquarius d.o.o., Ljubljana, december 2019),
- Poročila z javnih posvetov o prenovi Strategije prostorskega razvoja Slovenije:
 - Poročilo o prvem javnem posvetovanju o izhodiščih za prenovu Strategije prostorskega razvoja Slovenije (MOP, 22. maj 2015)
 - Poročilo o drugem javnem posvetovanju o prenovi SPRS (MOP, 13. oktober 2015)
 - Poročilo o tretjem javnem posvetovanju o prenovi SPRS (MOP, 17. marec 2016)
 - Poročilo o posvetu o možnostih za izvajanja ciljev prostorskega razvoj Slovenije (MOP, 13. december 2016)
 - Poročilo z prvega posveta "Prostorski model Slovenije 2050« (MOP, 15. september 2017)
 - Poročilo z drugega posveta "Prostorski model Slovenije (MOP, 14. november 2017)

Pregled javnih dogodkov in posvetov o prenovi Strategije prostorskega razvoja Slovenije:

- Predhodni posvetovalni dogodek o prenovi strateških prostorskih usmeritvah države: Deset let strategije prostorskega razvoja Slovenije – Posvet o izvajanju in pogled naprej (11. marec 2014)
- Posvet »Slovenski prostor v prihodnje – možnosti in priložnosti« (21. oktober 2014)
- Prvo javno posvetovanje o izhodiščih za prenovu Strategije prostorskega razvoja Slovenije (22. maj 2015)
- Drugo javno posvetovanje o prenovi SPRS (13. oktober 2015)
- Tretje javno posvetovanje o prenovi SPRS (17. marec 2016)
- Posvet o možnostih izvajanja ciljev prostorskega razvoj Slovenije (Kongresni center Brdo, 13. december 2016)
- Prvi posvet "Prostorski model Slovenije 2050" (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, 15. september 2017)
- Drugi posvet "Prostorski model Slovenije 2050"(Hotel Slon 14. november 2017)

Seznam strokovnih podlag (po abecedi + letih izida):

- Bartol, B. in sod., Slovenski prostor 2050: vizije prostorskega razvoja Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, marec 2016)
- Golobič M. in sod., Analiza izvajanja v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije predvidenih programov in ukrepov (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta in Acer d.o.o, marec 2014)
- Golobič M. in sod., Model prostorskega razvoja Slovenije 2050 (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, februar 2018)
- Golobič M. in sod., Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, vmesno poročilo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, junij 2017)
- Golobič M. in sod., Strateško vrednotenje Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oktober 2019)
- Izhodišča za prenovo Strategije prostorskega razvoja Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, maj 2015)
- Lampič B. in sod. 2017 Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 4: Gorska in obmejna območja, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, januar 2017)
- Miklavčič, T. in sod., Občinski prostorski akti in namenska raba prostora v Sloveniji (Ministrstvo za okolje in prostor, april 2014)
- Miklavčič, T. in sod., Poročilo o prostorskem razvoju (Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, september 2016)
- Nared J. in sod.: Policentrično omrežje središč in dostopnosti prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (Znanstvenoraziskovalni center Slovenske Akademije znanosti in umetnosti, junij 2016)
- Penko Seidl N. in sod. 2017 Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 3: Podeželje in zelena infrastruktura, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, januar 2017)
- Pogačar, P. in sod., Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo PROSO, sklepno poročilo (Prostorsko, urbanistično in arhitekturno projektiranje, Petra Pogačar s.p. in Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, november 2016)
- Pogačnik, A. in sod., Analiza stanja, razvojnih teženj ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije, CRP "Konkurenčnost Slovenije 2006-2013" v letu 2010 (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Inštitut za prostorski razvoj, Univerza v Mariboru, Fakulteta za gradbeništvo, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, oktober 2011)
- Poročilo o prvem javnem posvetovanju o izhodiščih za prenovo Strategije prostorskega razvoja Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, 22. maj 2015)
- Poročilo o drugem javnem posvetovanju o prenovi SPRS (Ministrstvo za okolje in prostor, 13. oktober 2015)
- Poročilo o tretjem javnem posvetovanju o prenovi SPRS (Ministrstvo za okolje in prostor, 17. marec 2016)
- Poročilo o posvetu o možnostih za izvajanja ciljev prostorskega razvoj Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, 13. december 2016)
- Poročilo s prve delavnice tematske (fokusne) skupine morje in obala v okviru prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije – SPRS (Ministrstvo za okolje in prostor, maj 2017)
- Poročilo z druge delavnice tematske (fokusne) skupine morje in obala v okviru prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije – SPRS (Ministrstvo za okolje in prostor, avgust 2017)
- Poročilo z prvega posveta "Prostorski model Slovenije 2050« (MOP, 15. september 2017)
- Poročilo z drugega posveta "Prostorski model Slovenije (MOP, 14. november 2017)

- Tahir A. J. in sod. 2017 Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 2: Prostorske možnosti za nizkoogljično družbo, končno poročilo (Boson d.o.o, januar 2017)
- Zavodnik Lamovšek A. in sod., Priprava predloga sistema spremljanja prostorskega razvoja, zaključno poročilo, Aktivnosti v projektu Attract-SEE (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, avgust 2014)
- Zavodnik Lamovšek A., Drobne S., Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, sklop 1: Funkcionalna urbana območja, končno poročilo (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, januar 2017)
- Žerdin M. in sod., Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2030/2050, Izhodišča za izdelavo okoljskega poročila (Elaborat o opredelitvi obsega in vsebine strateške (celovite) presoje vplivov na okolje) (Aquarius d.o.o., november 2017)
- Žerdin M. in sod., Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050, št. naloge 1371-16 OP (Aquarius d.o.o., Ljubljana, decembra 2019),
- Žerdin M. in sod., Okoljsko poročilo za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 – Dodatek za presojo sprejemljivosti na varovana območja, št. naloge 1371-16 VO (Aquarius d.o.o., Ljubljana, december 2019).

Pregled javnih dogodkov in posvetov o prenovi Strategije prostorskega razvoja Slovenije:

- Predhodni posvetovalni dogodek o prenovi strateških prostorskih usmeritvah države: Deset let strategije prostorskega razvoja Slovenije – Posvet o izvajanju in pogled naprej (11. marec 2014)
- Posvet »Slovenski prostor v prihodnje – možnosti in priložnosti« (21. oktober 2014)
- Prvo javno posvetovanje o izhodiščih za prenovo Strategije prostorskega razvoja Slovenije (22. maj 2015)
- Drugo javno posvetovanje o prenovi SPRS (13. oktober 2015)
- Tretje javno posvetovanje o prenovi SPRS (17. marec 2016)
- Posvet o možnostih izvajanja ciljev prostorskega razvoj Slovenije (Kongresni center Brdo, 13. december 2016)
- Prvi posvet "Prostorski model Slovenije 2050" (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, 15. september 2017)
- Drugi posvet "Prostorski model Slovenije 2050"(Hotel Slon 14. november 2017)